

101 KØBENHAVNS BIBLIOTEKER
bibliotek.kk.dk

4906337504

GEHEJMELEGATIONSRAAD

STEEN ANDERSEN BILLE

OG HANS SØN,

KAMMERHERRE TORBEN BILLE.

FAMILIE-ERINDRINGER,

SAMLEDE AF

MARTHE BILLE.

TRYKT SOM MANUSKRIFT.

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1885.

Da mine Forældre fra deres tidligste Ungdom have tilbragt mange Aar i fremmede Lande, og da de og deres Børn derved ere blevne mindre kjendte i Fædrelandet, har jeg besluttet at nedskrive en kort Beretning om deres og vort Liv, navnlig ogsaa fordi enkelte Angivelser i biografiske Værker og Blade have indeholdt en mindre nøjagtig Beretning om min Faders og Bedstefaders Stilling, om disse end altid have været omtalte med den Anerkjendelse, der tilkom deres Karakter og Fortjeneste.

Kjøbenhavn, Januar 1885.

Marthe Bille.

Rettelser.

Side 24, Lin. 22 f. o. 1806, læs: 1800.

- 115, - 18 f. o. Løjtnant Fairfax, læs: Kaptajn Moore.

Herre, lær os at tælle vore Dage,
at vi bekomme Visdom i Hjertet.

Ps. 90, 12.

 or Oldefader var *Michael Bille*, Admiral, født 1680, død 1756. Han kommanderede en dansk Flaade i Østersøen, bestaaende af 8 Linieskibe og 4 Fregatter, der tilligemed den engelske Flaade under Sir Charles Wager holdt den russiske Flaade indesluttet i den Finske Bugt i 1726*). Han havde 11 Børn, af hvilke dog kun en af Sønerne efterlod sig Afkom, nemlig *Mathias Bille*, født 1736, død 1782. Denne, der var Marine-Kapitain, var to Gange gift og havde sex Børn, hvoraf to Døttre. Den ældste Søn var *Michael Johan Petronius Bille*, født 1769, død som Kontre-Admiral 1845. Derpaa fulgte *Søren Adolph Bille*, født 1775, død som Kommandør-Kapitain i Norge 1819; *Holger Bille*, født 1777 og død 1806 paa Batavia; endelig *Steen Andersen Bille*, vor Fader, født 1781, Gehejmelegationsraad og Chargé d'Affaires i de Forenede Stater af Nordamerika, død 1860 i Brüssel. Døttrene vare *Karen Marie*, siden gift med Stiftamtmand *Kjørboe* i Norge, og *Adolphine*, siden gift med Lieutenant, derefter Postmester i Helsingør, Justitsraad *Top*.

*) See Badens »Danmarks Historie«, V., S. 337 ff. Den engelske Admiral fremhævede til Kongen af Danmark den Klogskab, Admiral Bille havde viist i sin Kommando.

De fra General-Lieutenant Steen Andersen Bille nedstammende Billers Adels-Diplom har altid været i Besiddelse af vor Gren af Familien og blev af Kontre-Admiral Bendix Lasson Bille testamenteret til hans Brodersøn, vor Fader; efter dennes og hans Søn, Kammerherre Torben Billes Død, er det gaaet over i vor Fætter, Kammerherre Carl Steen Andersen Billes Væрге, og han har i 1884 efter Aftale med Kammerherre, Kapitain Steen Andersen Bille (Descendent af Kapitain Just Bille, Broder til vor Oldefader, Admiral Michael Bille) deponeret det i i det kongelige Gehejme-Arkiv som en fælles Ejendom for Slægten.

Min og mine Søskendes Farfader, Mathias Bille, var Kapitain i Søetaten og Indrullerings-Chef paa Møen, da han blev udkommanderet med Fregatten »Bornholm«, bestemt til Vestindien. Om denne uheldige Rejse foreligger en mærkelig Rapport til Admiralitets-Kollegiet, skreven af ham selv kort før hans Død paa Irlands Vestkyst, hvor Skibet søgte Ly, efterat dets tapre Fører og Mandskab havde kæmpet med Fortvivlelsens Udholdenhed under uafbrudte Storme fra den 15de December 1781 indtil den 20de Januar 1782. Vor Farfader var en modig Sømand og havde overtaget denne Kommando, som tilkom en Anden, da denne nødig vilde paatage sig samme. I sin Rapport til Admiralitetet siger han om sin Rejse indtil den 11te Januar: »Saa vidt, I høje Herrer! kan jeg uden Gysen føre Pennen . . . men disse Storme med alle deres græsselig visse Spaadomme om vor Undergang ere Intet imod de voldsomme Scener, jeg i sex samfulde Etmaal siden oplevede« — hvorefter følger en Beskrivelse, for vidtløftig til her at gjengives*), men i

*) Rapporten er trykt flere Gange, senest i »Nyt Arkiv for Søvæsen«, IV, 1845, S. 275 ff.

højeste Grad spændende og rædselopvækkende, om Skibets voxende Ødelæggelse og Mandskabets uhørte Lidelser ved Sygdom, Mangel og haardt Arbejde, medens Orkanstormene rasede med Hagel og Snee, og Havet uafbrudt var i det vildeste Oprør, hvortil kom det pludselige Fænomen, at Vinden i et Øjeblik sprang fra en svær Storm af SV. til en Storm af NV. Alt bebudede saaledes en uundgaaelig Undergang, men Officererne og det udmattede Mandskab kæmpede med ufortrødent Mod indtil Morgenen den 17de Januar, da det Syn, de mest gruede for, nu viste sig for dem, nemlig en høj Klippe i kun fire Miles Afstand. Med uhørt Anstrengelse lykkedes det at vende Skibet fra Land mod SV. over, men nu saaes Klipper og Skjær med himmelhøje Brændinger forude, og de mærkede da, at de vare komne ind i en Bugt, skjøndt Hagel, Snee og Storm frembragte en Disighed, der af og til skjulte Alt. Deres eneste Haab stod til at undgaae det høje Land og om muligt finde en Ankergrund. Mørket kom over dem, medens de endnu laaæ derinde mellem Klipperne, og Vinden stod med Søen ret ind fra det vilde Hav. Endelig Kl. 6 om Aftenen fik de Lodskud paa 30 Favne Sandbund og saae nu flere Fyr paa Klipperne. De skjød derpaa Nødskud, Skud paa Skud, men først den 18de Januar om Morgenen kom en Baad ud med fire Mand, af hvilke de to vare Lodser, der erklærede, at aldrig havde man kjendt til sligt et Uvejr, og at de ej for hele Skibets Værdi vilde blive ombord, dersom man ej strax gik under Sejl, da Stedet var yderst farligt; der var en Havn ti engelske Mile derfra ved Byen Newport, men Fre-gatten maatte, for at naae derhen, først gaa til Ankers ved Pladsen Cormot, da der var et Sted, den ej kunde passere uden med Højvande. Ikke førend den 20de Januar naaede derfor det synkefærdige Skib til Newports

Havn. Ved Nærmelsen hertil kom en kongelig Kutter ud til dem og tilbød dem al mulig Hjælp og Deltagelse fra den engelske Autoritets Side, men da de Syges Antal var voxet til 70 Mand, og da Stormen vedblev, kunde disse først den 26de transporteres i Land, hvor et Hospital midlertidig var indrettet for dem udenfor Byen, eftersom Indbyggerne frygtede for Smitte, og de fleste af de Syge desuden vare blevne vanvittige.

Saa vidt har jeg uddraget af min Bedstefaders Rapport. Døden gjorde den 17de Marts 1782 en brat Ende paa hans Liv ligesom paa de 70 Mands, Matroser og Soldater, der med ham begravedes i Newport, medens Fregatten med de Overlevende af Besætningen først i August Maaned var i Stand til at vende tilbage til Danmark, ført af Kapitain Tønder, som fra Kjøbenhavn var sendt over til Irland.

Som knyttende sig til denne min Bedstefader vil jeg her tilføje en Beretning, der egenlig tilhører en langt senere Tid, nemlig Aaret 1876, 94 Aar efter hans Død. Min Broder, Kammerherre Torben Bille, foretog da en Rejse til Newport for om muligt at indhente nogen Oplysning om vor Bedstefaders sidste Dage og hans Hvilested og tillige for at sætte ham et Minde. Særegne og forunderlig heldige sammenføjede Omstændigheder lettede dette Formaal for min Broder. Hans Svoger, William Domvile Esq., hvis Herresæde er Haywood i Irland (Ballinakill, Queen's County), havde der i flere Aar kjendt en Mand ved Navn John Smith af en højst agtværdig og paalidelig Karakter og Familien Domvile særdeles hengiven. Han opholdt sig nu i Westport, en By kun 8 à 9 engelske Mile fra Newport, hvor han var ansat som Inspektør ved Gensdarmeriet, og der blev sagt, at der var Ingen, man bedre kunde henvende sig til. Paa Mr. Domviles Opfordring paatog han sig ogsaa med

stor Beredvillighed at skaffe al den Oplysning, der kunde erholdes. Da min Broder ankom til Westport, bragte Hr. Smith ham en Rapport, han havde opsat om Resultatet af sine Efterspørgsler, og da de derefter kjørte sammen til Newport, kunde Mr. Smith strax føre min Broder til en Mand ved Navn Gibbons, en Olding paa 83 Aar, som havde nøje kjendt den Mand, Jack Mc. Laughlin, i hvis Hus vor Bedstefader havde boet, og hvor han døde. Gibbons havde nemlig været gift med M'Laughlins Datter og derfor ofte hørt omtale alle Omstændighederne ved den danske Kapitains og hans Mandskabs sørgelige Endeligt, kunde vise min Broder det Hus — nu næsten en Ruin — hvor hans Svigerfader havde boet, og i hvilket Bedstefader døde, samt paa den forfaldne Kirkegaard paapege, hvor hans Grav var, nemlig inde under den eneste endnu staaende Mur af den gamle Kirke, »Chancel-Muren«, med det store Vindue i gothisk Stil. Af Stenen over Graven var kun en mosbegroet Stump tilbage. Gibbons førte ogsaa min Broder til det Sted, hvor Hospitalet for de syge Matroser havde været, nemlig Melcomb-Point, en engelsk Mil fra Byen, hvor de Døde tillige blev begravne, alle i een Grav, af hvilken dog nu alle Spor vare udslettede. At den Gamles Udsagn var paalideligt, bevises ved en fuldkommen Overensstemmelse med de Beretninger, der findes i Rapporten fra min Bedstefader og hans Efterfølger i Kommandoen. Og da min Broder kun havde omtalt Bedstefader, bemærkede Hr. Gibbons, at den danske Kapitain havde en Søn med sig, en Kadet paa en 12 Aar. Dette var et yderligere Tegn paa, at han var vel underrettet, thi min Faders ældste Broder, den senere Kontre-Admiral Michael Bille, ledsagede virkelig den Gang som Kadet sin Fader paa det sørgelige Togt. Det var den samme Michael Bille, der som Premierlieutenant kommanderede

underste Batteri paa Blokskibet »Prøvesten« den 2den April 1801, hvor han, ligesom Chefen, Lorenz Fielderup Lassen, og Næstkommanderende, Kapitain-Lieutenant Rasmus Rafn, erhvervede sig uforglemmelig Hæder ved personlig Tapperhed og Udholdenhed.

I min Broders Brev til os Søstre af 30te August 1876, hvorfra det Foregaaende er uddraget, siger han endvidere: »Mr. Gibbons tog mig derpaa op paa en Højde, hvorfra jeg kunde se Clew Bugt og det Sted, hvor Fregatten »Bornholm« havde ligget. Det var en yndig Udsigt og af den ejendommeligste Art. Man saae ud paa en Bugt, som var overstrøet med smaa grønne Holme, græsbeegroede, uden Træer. Clew Bugt skal have saa mange af disse, som der er Dage i Aaret, men har i Virkeligheden noget over; thi der skal være i Alt 370 af disse smaa grønne Klatter liggende strøede omkring i det blaae Vand.«

Da min Broder og Mr. John Smith derpaa forberedte sig paa at vende tilbage til Westport, indtraf Sir George O'Donnell, som beboer Newport House; han havde af Mr. Smith hørt om min Broders Ankomst og indbød dem nu Begge til Frokost hos sig og Lady O'Donnell i Newport House, der ligger smukt omgivet af Træer, lige ved Indkjørslen til Byen Newport. Han ejer tillige Herresædet Melcomb House, som daterer sig fra en Tid længe før Bedstefaders Død, hvorfor denne rimeligvis har været der, da det var Sir George's Oldefader, Sir Neale O'Donnell, der havde paraderet som Oberst med et militært Korps ved Bedstefaders Begravelse og ladet af-fyre tre Salver over hans Grav.

Efter disse for os interessante og troværdige Oplysninger besluttede min Broder at sætte et Minde om Bedstefader i Newport, og til det Formaal raadførte han sig med Præsten dersteds, Revd. Disney Roe. Da den

gamle Kirke og Kirkegaard ere ødelagte og ligge hen i totalt Forfald, bestemte min Broder sig til at indsætte i den nye Kirkes Væg en Messingtavle med en Inskription, saaledes som det er saa brugeligt i England, og som Præsten ogsaa fandt vilde være det varigste. For Til-ladelsen hertil indbetaltes til Kirken ti Guineas, og Inskriptionen maatte forelægges for og bifaldes af Præsten. Dette gik min Broder ind paa, og efter hans Hjemkomst til England blev en stor Messingplade indsat paa den ene Side af Muren ved Indgangsdøren i Kirken med følgende Indskrift:

IN MEMORY OF
MATHIAS DE BILLE,
CAPTAIN IN THE ROYAL DANISH NAVY,
BORN IN DENMARK FEBRUARY 14TH 1736,
DIED AT NEWPORT, IRELAND, MARCH 17TH 1782.

Captain Mathias de Bille, in command of H. D. M.'s Frigate »Bornholm«, left Copenhagen for the Danish West India Islands Dec. 17th 1781. The Frigate took the route north of Scotland, encountered tempestuous weather in the Atlantic, lost in a hurricane Bowsprit and Foremast and suffered other damage. The Frigate, driven by the storm towards the North West coast of Ireland, narrowly escaped being wrecked on that shore, succeeded however, January 17th 1782, in reaching Newport, where she remained to repair damages till ordered back to Copenhagen in August that year.

A malignant fever had during the voyage broken out among the Crew. A large building, then standing on Melcomb Point, was converted into a Hospital for the Crew of the Frigate. Many of the Sailors who died from the fever lie burried by the water-side in a field that adjoined the hospital.

Captain de Bille caught the fever and died in the

town of Newport. He was buried, March 19th 1782, with all military Honors in the old Parish Church-Yard of Newport. A corps of volunteers under the command of their Colonel Sir Neale O'Donnell, Bar^t, furnished the Guard of Honor at the funeral.

THIS TABLET HAS BEEN ERECTED A. D. 1876 TO THE MEMORY
OF HIS GRAND-FATHER

BY TORBEN DE BILLE,

WHO IN THE YEARS 1860—1865 FILLED THE POST AS HIS DANISH MAJESTY'S ENVOY
EXTRAORDINARY AND MINISTER PLENIPOTENTIARY AT THE COURT OF ST. JAMES.

Vor Fader Steen Andersen Bille var født i Stege paa Møen den 7de September 1781. Det var altsaa kun tre Maaneder efter min Faders Fødsel, at hans Fader, Kapitain Mathias Bille, dengang Indrullerings-Chef paa Møen, blev udkommanderet med Fregatten »Bornholm« paa hint skjæbnesvangre Togt.

Hans Moder, Anna Rebecca, Datter af Pastor Bredal i Borre paa Møen, der saaledes blev Enke før sit tredivte Aar, opdrog med trofast og opoffrende Kjærlighed saa vel sine to Stedbørn (Michael og Karen Marie) som sine egne fire Børn. Hun havde efter sin Ægtefælles sørgelige Død faaet Titel af Kommandørinde og fandt deltagende Støtte hos mange fremragende Mænd, men kun ved stor Energi og utrættelig Anstrængelse lykkedes det hende at løse den store Opgave, der var lagt paa hendes Skuldre. Hun fik Tilbud om Pladsen som Priorinde for et adeligt Kloster, en anseet og vel aflagt Stilling, men som vilde kræve Adskillelse fra Sønnerne; hun raadspurgte sin værdige Ven Tyge Rothe, og i Tidens pompøse Sprog svarede han hende: »Kvinde, din Plads er hos Børnene!« Disse Ord blev hendes Livs Løsen, og de staae nu paa hendes Gravsten. Hun var en sjælden Kvinde, og fra hende arvede vor Fader mange af sine Aandens og

Hjærtets bedste Egenskaber, ligesom han lignede hende i det Ydre. Indtil sin Død i 1847, i den høje Alder af 94 Aar, var hun idel Kjærlighed og Opoffrelse. Hendes tre ældste Sønner: Michael, Søren og Holger, fulgte den gamle Familie-Tradition, der altid har draget Billederne til Marinen. Steen, den yngste Søn, ønskede hun at formaae at binde mere til Hjemmet og bestemte ham derfor for Studer- ringerne, som ogsaa tiltalte ham, men hendes Haab at beholde ham hos sig eller i sin Nærhed gik ej i Op- fyldelse, da hans aktive Aand drev ham til at færdes endog mere i Verden end hans Brødre. Efterat have besøgt Efterslægtsselskabets dengang unge Skole under Edvard Storm og derpaa Borgerdydskolen under Müller blev han i 1799 dimitteret til Universitetet.

I den Beretning om sit Liv, som han senere efter Ordre indsendte til Ordenskapitlet, og hvoraf jeg har en Afskrift, siger han som følger:

»Efterat jeg ved Kjøbenhavns Universitet havde taget Examen Artium med bedste Karakter, gik jeg strax derefter til Vestindien og forblev der som extra Skriver i Sekretariatet og Notariatet i 1¹/₂ Aar. Jeg var saaledes paa St. Thomas, da de Engelske i Aaret 1801 tog de danske Øer i Besiddelse, og ligesaa, da disse igjen blev tilbageleverede. Som Kommissarier for Øernes Overtagelse vare udnævnte General Walterstorf og Justitsraad Hage, og for deres Overlevering fra engelsk Side Henry Swinburn. Da Basis for Over- leveringen var *Status quo ante bellum*, involverede samme mange Diskussioner med Hensyn til Erstatning for Kon- fiskationer og andre Tab, foraarsagede ved Øernes Okkupation, og i den Anledning blev en Protokol aabnet for disse Forhandlinger imellem de danske Kommissarier og den engelske og i Begyndelsen ført af den engelske Sekretair Mr. Hays; men da General

Walterstorf fandt sig utilfreds med denne, blev jeg i hans Sted antagen som Sekretair og førte saaledes Protokollen paa Engelsk imellem dem, indtil Underhandlingerne blev bragte til en Slutning paa St. Croix, enten ved en endelig Bestemmelse af de Poster, hvorom Kommissarierne paa begge Sider vare blevne enige, eller ved Henvisning til yderligere Afgjørelse i England, for saa vidt saadan Enighed ikke havde fundet Sted. Da Beløbet af de forskjellige Erstatningssummer, som endeligen deciderede, skulde erlægges i Sterling-Vexler paa Skatkamret i London, trukne af den kompetente Autoritet ved det engelske Hovedkvarter i Martinique, og da deres Modtagelse saa vel som Kursberegningen derved var en Omstændighed af stor Vigtighed, fandtes det hensigtsmæssigt, at Justitsraad Hage som dansk Kommissær skulde afgjøre denne Sag paa Stedet selv, og som Følge heraf blev den danske Orlogsbrig beordret at overføre til Martinique saa vel den britiske som danske Kommissær, og jeg havde ved denne Lejlighed den Ære at følge med som Sekretær og den Fornøjelse at bese flere af de engelske Øer paa det Strøg, som Orlogsbriggen besøgte efter Mr. Swinburns Ønske. Efter Tilbagekomsten derfra til St. Croix afgik jeg som Sekretær med den danske Kommissær til London, forblev der med ham et helt Aar i dette Anliggende og gik derpaa til Danmark over Frankrig og Holland i Aaret 1803. Ved en allerhøjeste Resolution til Approbation af bemeldte Opgjørelse havde Kongen den Naade for mit Vedkommende at gjøre mig et Tilsagn om at ville have mig i allernaadigste Erindring ved forefaldende Lejlighed i Anledning af mit Arbejde ved Underhandlingerne i Vestindien og London. Jeg tog derefter Præliminærexamen, som dengang substitueret for Examen philosophicum og philologium, samt latinsk-juridisk Embedsexamen med

bedste Karakter og blev i Aaret 1807 udnævnt til Auditor og *Advocatus Regius* paa St. Croix og tog den dertil befalede Auditørexamen; men det engelske Angreb paa Kjøbenhavn, som i samme Aar fandt Sted, hindrede mig fra at tiltræde bemeldte Post, hvorimod jeg det følgende Aar blev ansat som Garnisonsauditør paa Kronborg Fæstning og Aaret derefter som Auditor ved dansk Livregiment og forundt Bevilling som Lands- Over- samt Hof- og Stadsrets-Prokurator i Kjøbenhavn, hvorpaa jeg indgik den 26de Februar 1809 i Ægteskab med Miss Christiane Arnette Hage fra St. Croix. I Løbet af dette Aar erholdt jeg kongelig Tilladelse at gjøre en Rejse over England til de danske Kolonier i Vestindien, som den Gang vare i dansk Besiddelse, for efter Fleres Opfordring at opgjøre deres Anliggender sammesteds, der under den ved Krigen afbrudte Samfærsel havde lidt betydelig Standsning. Dette bragte mig i Forbindelse med flere Handelshuse i England, og da det grevelige Schimmelmansske Fideikommis ogsaa havde benyttet sig af min Tjeneste med Hensyn til deres Plantager i Vestindien, gav dette Grev Schimmelmann, som var Finansminister, Anledning til at proponere mig, som en Finansoperation for Regeringen, at paatage mig en betydelig Leverance af Kolonialvarer, der for Regeringen lovede et stort Udbytte under de høje Priser, som gjaldt paa Fastlandet imod de lave Priser i England, og hvoraf alene Smuglere imod Landets Love drog Fordel. Imedens jeg var beskæftiget med denne Entreprise og opholdt mig i Aarhus i Jylland for at aflevere flere Skibsladninger, som dertil vare ankomne, modtog jeg en Ordre gennem Grev Schimmelmann om uopholdelig at indskibe mig i Kjøbenhavn for at paatage mig en Mission til England, da den danske Regering fandt det nødvendigt at søge et Arrangement med den engelske Regering til Norges For-

synelse med Korn, da det paa den Tid truedes med Hungersnød. I dette Anliggende gik jeg i December 1812 over Gothenborg til London, hvor jeg successivt modtog mere udvidede Instruktioner og Fuldmagter igjennem Kurierer, og selv en dansk Orlogsbrig fra Norge adresseredes til mig under Parlamentærflag, men jeg blev omsider af den engelske Regering tilkjendegivet, at den svenske Minister havde protesteret imod mit forlængede Ophold i London som stridende imod Englands indgaaede Forpligtelse til Sverig om ikke at inklade sig i nogen Underhandling med Danmark uden igjennem Stockholm, og det saa meget mere som den danske Regering havde fundet sig foranlediget ved nogle Erklæringer, givne i officiel Form af den russiske Prins Dolgoroucky, til at udnævne Grev Bernstorff til en Mission til England, som den engelske Regering under de anførte Omstændigheder ikke kunde anerkjende eller modtage. Jeg afgik saaledes med Paketten til Helgoland og derfra til Hamburg, hvor jeg ved min Ankomst til min Forbavselse erfarede, at alle det kongelige Bankokontors Vexler i Kjøbenhavn paa det kongelige Bankokontor i Altona, som vare givne mig i Betaling for mine Leverancer af Kolonialvarer til Beløb af mere end 600,000 B $\frac{1}{2}$, vare blevne protesterede under den politiske Krisis, der fra saa mange Sider truede Landet. Dette bragte mig naturligvis i en uhyre Pengeforvikling, som det ikke var i Regeringens Magt, selv med den bedste Vilje, at redde mig fra. Denne Omstændighed nævnes derfor her blot som en vigtig Begivenhed i mit Liv, der for mig havde de fordærveligste Følger.«

Det var visselig et haardt Skjæbnens Slag for min Fader, ej heller overvandt han i Aarenes Løb nogen sinde det Tryk, det efterlod i hans ellers livfulde Aand, især da flere Skuffelser i paafølgende Planer føjede sig

til dette dybe Skaar i hans pekuniære Stilling. I sin Beretning siger han videre:

»Efter Kieler-Traktatens Afslutning med England, der i sin 4de § stipulerede en Restitution af Kolonierne efter samme Regler og Grundsætninger, som blev lagte til Grund for Tilbagegivelsen i Aaret 1801, havde Kongen den Naade for mig at udnævne mig til Regeringskommissær for Øernes Overtagelse, men denne Ansættelse faldt bort af sig selv, da Traktaten fra engelsk Side ikke i denne Post blev ratificeret. Jeg søgte da en Ansættelse som Byskriver i Christianssted paa St. Croix, der ansaaes for at være et meget indbringende Embede, og Kongen havde ogsaa den Naade at forunde mig samme, men ved min Ankomst til St. Croix i 1816 fandt jeg Konjunkturerne saa aldeles forandrede, at i Stedet for den anselige Indtægt, som tilforn havde fundet Sted, og som havde givet Anledning til at besvære Embedet med flere betydelige Afgifter, kunde det nu ej engang bære sine egne Udgifter, endsige efterlade noget Overskud som Gage for Byskriveren. Den kongelige vestindiske Regering erkjendte fuldkommen Tingenes Stilling og gjorde derfor Forestilling til det kongelige General-toldkammer i Kjøbenhavn til en Forandring heri, hvilken imidlertid først efter flere Aars Forløb kom i Stand. Jeg saa mig desaaersag nødsaget til at opgive Embedet, for hvis Forvaltning Regeringen derefter sørgede under en Konstitution med visse Betingelser til Fordel for den Konstituerede. I Aaret 1818 bragte private Forretninger mig igjen til St. Croix og derfra til England, hvor jeg havde Lejlighed til at gjøre mig nærmere bekjendt med Gasbelysningsvæsenet saa vel som Dampbaadsfarten, dog kun som interessante Gjenstande for en almindelig Iagttagelse; men da jeg ved min Hjemkomst til Danmark fandt, at et Gasapparat, som jeg i England havde tilkjøbt mig

til privat Afbenyttelse paa mit Landsted Nærumgaard i Nærum, havde vakt almindelig Interesse for Sagen med Hensyn til Kjøbenhavns mulige Belysning paa denne Maade, havde jeg den Fyldestgjørelse paa allerhøjeste Opfordring dertil at være den Første til at vise saa vel Hs. Maj. Kong Frederik VI. som det hele kongelige Hus og Kjøbenhavns Indvaanere i Almindelighed denne Belysning i sin fulde Glands i Hr. Hofraad Hambros Gaard paa Kongens Nytorv, hvor jeg til den Ende havde opsat samme og med Hofraadens Tilladelse for en længere Tid tillod Enhver fri Adgang til at tage Belysningen i Øjesyn, uagtet saadant naturligvis medførte for mig personlig en betydelig Udgift. Ved at tænke tilbage paa mit Liv, som jeg villig erkjender ikke i nogen Henseende at være synderlig mærkeligt, maa en Omstændighed som denne, ihvor ubetydelig den end ellers kan anses for at være, i Særdeleshed efter at Nyheden har tabt sin Interesse, dog alligevel tjene til nogenlunde at udfylde Tomheden. Det Samme maa gjælde om den lille Fortjeneste, jeg maaske tør tilegne mig af Dampfartens første Indførelse i Danmark, som fandt Sted i Aaret 1819, da jeg satte en Dampbaadsfart i Gang mellem Kjøbenhavn og Kiel. Ingen kjender bedre end min Broder Admiral Michael Bille, der velvillig ydede mig sin indsigtsfulde Bistand ved denne Entreprises Udførelse, hvor megen Risiko, Ængstelse og Bekymring samme medførte for os Begge i Begyndelsen, da Dampfartens Anvendelighed i aaben Sø paa den Tid i Virkeligheden var i højeste Grad problematisk, skjøndt saadant vel senere af Mange er blevet glemmt. Jeg kan imidlertid med Sandhed sige, at min Vedholdenhed under mangfoldige Gjenvordigheder var alene det, der kronede med et heldigt Udfald et Foretagende, der paa den Tid var af særdeles Vigtighed for Danmark, om ej med Hensyn til Andet, saa dog

til en flere Aars tidligere Afbenyttelse, end ellers vilde have fundet Sted, af dette herlige Middel til Samfærdslens Lettelse i et Land af Øer som vort, og det kom tillige højsalig Kong Frederik VI. vel tilpas under hans landsfaderlige Ønske, saa ofte som muligt at besøge sit Riges fjernt fra hinanden beliggende Dele.«

Det var Dampbaaden »Caledonia«, som min Fader købte af James Watt junior, Søn af den berømte Opfinder. Det kan maaske interessere at høre, hvorledes den omtales i det britiske Dampskibs-Kompagnies Beretning om »*The progress of the British Steam Navigation*« :

The »Caledonia«, fourth on the list of steamers built in Great Britain, had a rather interesting career. After running on the Clyde for some years she was purchased in April 1817 by James Watt junior, son of the great inventor, for the purpose of going in her on a pleasure excursion from Scotland across the German Ocean and up the Rhine. Having been furnished in a luxurious manner, refitted and painted, the »Caledonia« left the Clyde in October and, safely crossing the sea, arrived in Rotterdam in about 50 hours, being the first steamer that ever went from British shores to the Continent of Europe. After stopping for a time in Holland, Mr. Watt set out upon the somewhat dangerous undertaking of steaming up the Rhine. The shoals and sand-banks of the, in many places, shallow river, with its endless branches and deceitful currents, not being known to the crew of the »Caledonia«, the Owner had to trust to the watermen of the Rhine, who like those of the Clyde regarded steamers with a hostile eye, beholding in them a possible means of destroying their trade. However, Mr. Watt succeeded in overcoming all difficulties. He brought his vessel without accident as far up the river as Coblenz at the junction of the Moselle, watched all

along the route by crowds and surrounded in many parts by rowing-boats able to keep up with the »Caledonia« for some miles, the steamer having to keep the middle of the rapid river and the small boats hugging the shore. Stopping for a time at Coblentz and then visiting Cologne, received everywhere with great distinction as the owner of the first steam-vessel ever seen on the Rhine, Mr. Watt sailed down the river in February 1818 and in the following month brought the »Caledonia« into the Thames for the purpose of making a series of experiments with new machinery and steering gear. The watermen on the English river, far less polite than those on the Rhine, received the »Caledonia« with groans and yells, and unceasing watchfulness had to be exercised to prevent her destruction.«

Det var derefter, at min Fader købte »Caledonia« af Mr. Watt, og at hans Broder, daværende Kapitan Michael Bille, med sin Søn Christian Bille for min Faders Regning tog til England i 1819 for at afhente Baaden og føre den til Danmark. Min Fader havde bekendtgjort i Avisen Dagen og Timen, da den skulde afgaae fra Kjøbenhavn paa sin første Tour, og dette foranledigede en morsom Bevægelse i Kjøbenhavn. Michael Bille, som førte den fra England, havde nemlig paa Overfarten fundet sig foranlediget til at gjøre nogle smaa Extratoure, og derved forsinkedes Ankomsten til Kjøbenhavn, hvor mange Tusinde Mennesker havde samlet sig paa Langelinie for at se dens Komme, og hvor Mange ej endnu troede, at man kunde saa bestemt beregne Tiden. Dampskibets Udeblivelse selve Aftenen forinden Dagen for dets bebudede Afgang forårsagede derfor megen Opsigt, og der var en Tilstrømning af Venner og Bekjendte hos min Fader for at høre, hvad nu Udfaldet vilde blive med den annoncerede Tour for den følgende Dag. Paa min

Faders Erklæring, at den skulde afgaae til den fastsatte Tid, rystede Mange betænkelig paa Hovedet, og mistroisk bemærkede man, at det havde dog været sikkrest at oppebie dens Komme, forinden man havde anmeldt dens Ture. Imidlertid indfriele min Fader sit Løfte til Alles Forundring, idet »Caledonia« næste Formiddag — rigtig nok kun to Timer efter dens heldige Ankomst — afgik paa det fastsatte Klokkeslet.

Havde Dampskibsfartens Indførelse mødt en saa stor Modstand i det entreprenante England, som alt er omtalt, kan man forestille sig de Vanskeligheder, den maatte finde i Danmark, især i de Tider, hvor alt Nyt blev seet med mistroiske Blikke, og hvor man desuden frygtede for dens Indgreb i bestaaende Forhold. Man hang stærkt ved det tilvante Gamle, og min Fader maatte derfor kæmpe sig frem imod de urimeligste Fordomme, som til Exempel at det blev ham forbudt at lade Dampbaaden løbe ind i Havnen paa Grund af Fare ved Ilden til Maskineriet. Uagtet hans energiske Aand overvandt alle Vanskeligheder, havde han dog paany ogsaa kun Skuffelse ved denne Lejlighed, idet han ej saa sig istand til at varetage dette Foretagende, indtil det kunde blive indbringende efter de store Penge-Udgifter, det havde medført, som det jo er Tilfældet med enhver Entreprise, der fra Nyt af skal sættes i Gang. Han havde desuden en større Land-Ejendom i Sjælland og en Plantage i Vestindien. Efter nogen Tid saa han sig derfor nødsaget til at overdrage »Caledonia« til Etatsraad Hvidt med Forbehold af $\frac{3}{8}$ af Netto-Indtægten ved Dampbaadsfarten til Gunst for os, hans Børn.

Selv rejste han nu atter ud til Vestindien. Hans Beretning om dette Afsnit af hans Liv lyder som følger:

»I Aaret 1822 blev Auditør og *Advocatus regius*-Embedet paa St. Croix ledigt ved Hr. Over-Auditør

Achés (Agiers?) Død. Som Ejer af en Plantage paa St. Croix troede jeg i Forbindelse dermed at kunne finde en fordelagtig Beskjæftigelse i dette Embede, som engang havde været mig forundt, men som Krigens Udbrud, som meldt, havde hindret mig fra at tiltræde, og hvorpaa Over-Auditør Aché havde siden vundet et Slags Hævd ved at beklæde samme under den hele engelske Okkupations-Tid. Jeg ansøgte derfor om at maatte træde tilbage i denne Post, hvilket allernaadigst blev mig tilstaaet. Jeg ankom saaledes igjen til St. Croix i Aaret 1822. Paa den Tid var Øen i en ynkelig Forfatning under flere Aars Misvæxt, lave Sukkerpriser og en herskende Miskredit i Europa for alle Vestindiske Besiddelser, der gjorde, at enhver Panthaver vilde have sine Penge, uanseet at ingen Kjøbere fandtes, der i Panter som vestindiske Ejendomme vilde anlægge Kapitaler, og da hele Øen, som en naturlig Følge af Kolonial-Forholdet under et tropisk Klima, var forgjældet til det fulde Beløb af Ejendommens Værdi, beregnet efter en naturlig Gjennemsnits-Indtægt og i Forbindelse med en rimelig Rentefod, ja endog langt derover paa Grund af Misvæxt, var Forstyrrelsen i disse Gjældsforhold bragt til det Yderste og syntes at kræve en Mellekomst mellem Mand og Mand fra Regeringens Side til Retfærdighedens Haandhævelse. I England blev jeg af Flere opfordret til at overveje denne Sag, og paa Udrejsen derfra til Vestindien benyttede jeg min Tid ombord til at udtænke, om ikke noget Middel lod sig anvende til paa en simpel Maade at bringe Orden tilbage i det Kaos, som et helt Samfunds Fallissement saa aabenbart vilde have frembragt. Resultatet deraf var en Plan, der efter mine Tanker var vel skikket til i det mindste at fremme et Forlig mellem alle Vedkommende med Undgaaelse af ødelæggende Processer og en ublu Berigelse af første Prioritetshavere

paa efterfølgende Panthaveres og Ejeres Bekostning som ogsaa til Gjenvindelse af den tabte Kredit for Planterne til efter Landets Politi-Anordning at sørge for deres Negeres Underholdning og Pleje samt andre Udgifters Bestridelse til Plantagernes Vedligeholdelse og Drift. For det Første fandtes en fuldkommen Parallel (mig paa den Tid aldeles ubevidst) i Konventionen af 12 August 1815 imellem Storbritannien og Holland, dens 4de Artikel, med Hensyn til al Giæld til Hollændere paa Plantager i de af Holland til England cederede Kolonier Demerara, Esequibo og Berbice, og for det Andet en direkte Analogi i Berg-Anordningen for Norge af 7de September 1812, dens 12te Kapitel om Forlag. — Ved min Ankomst til Vestindien forelagde jeg Admiral Rothe som daværende General-Guvernør denne min Plan, som senere blev trykt i Form af en allerunderdanigst Ansøgning fra Planterne paa St. Croix til Kongen og senere yderligere af mig udviklet og forklaret efter Borgerraadets Opfordring i et Brev til Samme, der ligeledes blev bekendtgjort ved Trykken i Pamflet-Form, og jeg havde den Tilfredshed, at den fandt Admiralens varmeste Bifald som noksom bekendt af de senere Forhandlinger, der i den Anledning fandt Sted i Kjøbenhavn. Derimod nærede hans Eftermand, Admiral Bardenfleth, ganske andre Anskuelse.

Min Fader forlod Øen i Juni 1825, og efter sin Ankomst i Kjøbenhavn søgte han om sin Afsked, der i Naade blev ham tilstaaet. Han siger videre som følger:

»Uagtet ovennævnte min Plan til Gjælds-Væsenets Regulation paa St. Croix ikke i det Hele fandt Kongens eller hans Regerings Bifald, havde jeg dog den Fyldestgjørelse, at den Del deraf blev antagen, som angik Fortrinsret for Plantage-Fornødenheder, og at Negrene derigjennem blev tilsikrede den Underholdning og Pleje,

som det til alle Tider havde været Kongens Villie og Lovens Aand, at de under Slave-Systemet skulde nyde. At have bidraget til dette Øjemedes Opnaaelse er en Omstændighed i mit Liv, hvorpaa jeg ikke kan tænke uden at lykønske mig selv til dog at have udrettet Noget i denne Verden beregnet paa at bære gode Frugter, lad være at jeg ikke har havt Evner, Kraft eller Indflydelse til at udrette mere.«

»Jeg har ved flere Lejligheder, til Afbenyttelse for Regeringen og, som jeg tror, uden Paatrængenhed fra min Side, skrevet flere smaa Afhandlinger, hvor tilfældige Omstændigheder havde givet mig Lejlighed til bedre at kjende de omhandlede Gjenstande end Andre i Almindelighed. Dette var til Exempel Tilfældet med Hensyn til Pengevæsenet paa St. Croix ved Øernes Restitution i Aaret 1814, hvor jeg under mit temporære Ophold paa samme under Krigen, og medens Øerne vare i engelsk Besiddelse, havde havt Lejlighed til praktisk at erfare, at Pengevæsenet sammesteds var forblevet aldeles uforstyrret, hvorfor enhver Omskrivning efter Forordningen 5te Januar 1813 forekom mig aldeles uanvendelig paa samme, men da Plakaten af 24de Nov. 1814 var allerede paa den Tid udkommen, skjønt ikke praktisk bragt i Udførelse, da Øerne endnu ikke vare overtagne, troede man dog ikke at kunne træde tilbage fra det Skridt, som var taget.«

»I Aaret 1826 havde Kongen den Naade at udnævne mig til Chargé d'Affaires og Generalkonsul i de Forenede Stater *ad interim* i Konferensraad Petersen's Fraværelse, der var forundt Rejse-Tilladelse paa 2 Aar, og i den Anledning blev Orlogsbriggen St. Croix, der var bestemt til Vestindien, beordret til at lægge Vejen over de Forenede Stater for at overføre mig dertil. Jeg ankom saaledes til New York i Juli Maaned 1826. I Aaret

1828 havde Kongen den Naade, efter Konferensraad Petersens Tilbagekomst, at udnævne mig til Generalkonsul i Brasilien med Ordre til den danske Gesandt der, Hr. Baron v. Løvenstern, ikke alene at forestille mig for Regeringen sammesteds i den Egenskab, men tillige ved sin Afrejse at anholde for mig om Ret til diplomatisk Samkvem, hvorefter man anerkjendte og titulerede mig som Chargé d'Affaires ad interim. Den 1ste August 1829 blev jeg i Anledning af Kronprindsesse Caroline's Formæling benaadet med Ridderkorset af Danebrog, og i Aaret 1830 blev jeg allernaadigst udnævnt til Chargé d'Affaires og Generalkonsul i de Forenede Stater af Nord-Amerika. Ved min Ankomst her i August Maaned samme Aar mødte jeg i New York Hr. General-Major Peter v. Scholten under en speciel Mission fra Danmark, med Hensyn til den Vestindiske Handel og Skibsfart. Som en Selvfølge assisterede jeg ham i disse hans Underhandlinger med den amerikanske Regering under hele hans Ophold i de F. Stater. I November Maaned havde jeg den Glæde at samles med min Hustru og vore fire Børn, 3 Døtre og 1 Søn, der fra Hamborg havde indskibet sig til New York.«

Kun saa vidt gaar min Faders skriftlige Beretning om sit Liv, som man vil see har været i højeste Grad aktivt og afvejlende ved lange Rejser. Og endda har han ej omtalt sine Besøg til Norge, Holland, Frankrig og sin Rejse til Kadix med eget Skib.*) Men efter hans

*) Rejser i de Tider blev dobbelt farefulde ved Havets Usikkerhed. Saaledes finder jeg et Brev, hvori Fader omtaler den Frygt, han og hele Mandskabet havde været i, ved Synet under Kap Finisterre af en fordægtig udseende Sejler, som de tog for en Galej; dette var i 1815. Som Exempel paa Besværlighederne dengang for Rejser paa Landjorden kan tjene et Brev fra Fader af 1818, hvori han siger at have paa Grund af de slette Veje behøvet 60

Ansættelse i de Forenede Stater og min Moders Ankomst der med os, levede han uafbrudt at roligt Liv.

Jeg vil nu optage Beretningen om vor Families mangeaarige Ophold i Udlandet. Først maa jeg dog nærmere omtale vor elskede Moder, hvem vi alle skyldte det lykkelige Liv, vi have ført, og som gjengav den kjære Fader; efter sine mange Kampe, Skuffelser og Tab, sit livfulde Sind og Følelse af Lykke.

Hun var en Datter af Peter Goiske Hage, Broder til Christopher Hage, der var bosiddende paa Møen, og til Justitsraad Jens Friedenreich Hage, der som kgl. Kommissær ved de vestindiske Øers Tilbagelevering allerede er omtalt i de foregaaende Blade. Da Justitsraad Hage var Planter paa St. Croix, havde han foranlediget sin yngre Broder, der var gift med en Kusine af dem, til ogsaa at bosætte sig paa Øen som privat Mand. Min Moders Fader havde kjøbt et mindre Sted, kaldt »The Grove«, udenfor Byen. Her blev min Moder født den 21de Januar 1789 — dette Aar, saa sørgelig mærkeligt ved Begivenhederne i Europa, hvor den store franske Revolution kom i fuldt Udbrud. I hine Aaringer, medens dens blodige Fremgang vakte Rædsel og Frygt hos alle Nationer., hengled Tiden i stille Ro paa den fjerne, yndige Ø, hvor min Moder tilbragte sin tidligste Barn-dom i den fyldige tropiske Natur, hvis rige Skjønhed prægede sig med uudslettelige Indtryk i hendes Erindring og tidlig hos hende vakte den dybe Sands for Naturen og dens Undere, der blev hendes kjæreste Nydelse i Livet. Af Naturen begavet med en sjelden Iagttagelses-

Timers Rejse for at komme fra Bremen til Osnabrück — en Strækning af 14 Mile — i Diligencer uden Fjedre. I vore Tider glemmes let, hvorledes det har været for den Rejsende i Almindelighed.

evne og som Følge deraf med en skærpet Hukommelse, har min Moder saa ofte og saa nøje beskrevet os Søskende Livet i hine Egne, at jeg altid har følt mig hængende som til et dobbelt Fædreland — et Sydens og et Nordens — thi begge elskede hun.

I 1794 gjorde hun med sin Moder, paa Grund af dennes svækkede Helbred, et Besøg til Danmark, hvor de ankom kort før Kristiansborg Slots Brand, som de dog ej vare Øjenvidner til, da de vare rejste til Møen, ligesom de ogsaa undgik den store Ildebrand i Kjøbenhavn Aaret efter, fra 5te til 8de Juni 1795, idet de fjorten Dage i Forvejen havde tiltraadt Tilbagerejsen til St. Croix. Under dette Ophold i Danmark saae min Fader for første Gang sin tilkommende Hustru, den lille udenlandske, yndige Pige, som alt af Familien var spøgefuldt tilkjendt ham.

To Begivenheder paa Tilbagerejsen til St. Croix gjorde et stærkt Indtryk paa hendes barnlige Sind — den ene, at et afrikansk Kaper-Fartøj ved Skydning nødte Kapitajnen til at lægge bi, og at dets Folk besteg Skibet, stærkt bevæbnede med Dolke og Pistoler, og tvang Kapitajnen til en Afgift af Penge; den anden, at der gik Ild i Skibet, som dog blev frelst ved anden Styrmands Resoluthed. Begge disse Hændelser, der indjog Skræk, vare derfor vel skikkede til at erindres af hende, skjönt hun da kun var sex Aar gammel.

Efter fem Aars Forløb besluttede hendes Forældre sig til at vende hjem til Danmark for at bosætte sig der. De solgte deres Ejendom paa St. Croix og forlod, ikke uden stor Sorg, deres mangeaarige Hjem paa den lille men dejligste Ø i Antillernes solbestraalede Række, sagde Farvel til mange kjære Venner og skiltes med Bekymring fra deres Negere, som hang ved dem med Kjærlighed, kun tagende med dem en Tjener og en

Kammerpige. Moder, skjønt kun i sit 11te Aar,, mindedes altid med Følelse Skilsmissen fra det straalende Sydens Hjem med dets Blomsterpragt, dets gyldne Oranger og blodrøde, saftige Granat-Æbler og den blanke Kyst, hvor hun havde havt sin kjæreste Fornøjelse i at samle de dejlige Konkylier, som Havets skummende Bølger kastede op for hendes Fødder. Den lange Sørejse var ikke uden sine Begivenheder; de passerede saaledes en engelsk Flaade og en fransk Eskadre og mødte i Spanske-Sø et dansk Skib og blev af dets Kapitajn indbudne at komme ombord, hvilket hendes Forældre altfor forvovent gik ind paa; i rum Sø paa det vilde Hav gik de i Baad over til bemeldte Skib, hvor de deltog i en munter Middag og derpaa vendte tilbage, hvorefter de to Skibe fortsatte hvert sin Vej.

Ved Ankomsten til Danmark tog de i August 1799 til Møen, Familien Hages gamle Hjemstavn. Min Faders Moder, Enkefru Bille, tog med dem, medens hendes Søn, vor Fader, dengang imellem sytten og atten Aar og lige Student, kort Tid efter rejste ud til St. Croix og forblev der i halvandet Aar som Extra Skriver i Sekretariatet. — I 1806 døde min Moders Fader i Stege paa Møen, hvorefter hans Enke tog til Kjøbenhavn, hvor de det paafølgende Aar oplevede det gribende og smertelige Syn af Kampen paa Kongedybet den 2den April 1801, hvori alle min Faders tre Brødre tog Del.

Tre af min Moders Sødskende vare døde i en tidlig Alder i Vestindien, og en yngre Søster døde nogle Aar senere i Kjøbenhavn, saa at hun var den eneste overlevende af fem Børn. Hun og Moderen levede derfor et stille, afsondret Liv, da min Fader i 1803 kom tilbage fra Vestindien sammen med Justitsraad Hage og dennes Familie, der nu førte et stort og gjæstfrit Hus, hvor min Moder som ung Pige ofte kom til at deltage

i selskabelige Glæder. At hun var ualmindelig yndig, har jeg hørt af Mange, og da hun var af en slank, tidlig udviklet Figur, blev hun af Slægt og Venner i en meget ung Alder draget frem fra den Ensomhed, hvori hendes Moder levede. Jeg har tidt hørt fortælle, hvorledes man ogsaa skaffede hende og Moderen Indbydelse eller Tilsigelse til de store Hoffester, som saa ofte blev givne under Christian den VII, samt til Hofmaskeraderne paa den Tid, hvor hun, den stille, alvorlige, unge Pige, dengang kun 15 eller 16 Aar, tiltrak sig stor Opmærksomhed ved sin medfødte ædle Anstand, sit yndefulde Væsen og sine fine klassiske Træk. Skjønt frygtsom af Naturen, havde hun et stort moralsk Mod, naar Pligten bød det, i Prøvens Dage. De begivenhedsfulde Tider i hendes Ungdom have vistnok bidraget til hendes dybe Religjøsitet, saa at hun daglig af indre Trang underholdt sig med Bibellæsning. — Under Bombardementet af Kjøbenhavn i 1807, da hun og Moderen maatte forlade deres Hjem for at søge Sikkerhed hos Justitsraad Hages, der vare flygtede ud til Amager, opdagede hun paa Vejen derud, at de havde glemt nogle vigtige Papirer; uden et Øjeblikks Betænkning iler hun, den syttenaarige unge Pige, tilbage alene, medens Kuglerne suse i Luften, henter Pakken og finder sin Moder angstfuld ventende paa Langebro, hvorfra de nu see Frue Kirkes høje Spir vakle og derpaa med de tre, af Luerne oplyste, gyldne Kroner styrte ned i Flammerne. Her manglede Moder ej Mod ligesaa lidt som ved saa mange andre Lejligheder i sit Liv.

Da min Fader allerede i det første Aar af deres Ægteskab maatte forlade hende for at tage til Vestindien i Forretninger, saa flyttede hun til sin Moder, der uden at være rig dog havde tilstrækkelige Midler til ikke alene at have givet sin Datter et smukt Udstyr og

Møblement, men til selv at kunne leve uafhængig. Da imidlertid min Faders Stilling, Forretninger og Aktivitet ofte nødte ham til Rejser og Ophold i Vestindien, hvorhen Moder gjerne havde fulgt ham, medens hun dog ikke nænnede at forlade sin gamle, svagelige Moder, saa forblev denne nu for Resten af sit Liv hos sin Datter, for hvem hun har været en stor Støtte i Livet, medens vi Børn hang ved hende med en inderlig Kjærlighed, som hun i rigt Maal gjengjældte; vi vare jo nu hendes Eneste. Hun døde den 28de Januar 1829, medens Fader endnu var i Rio Janeiro, hvorhen han ikke havde villet kalde Moder og os Børn bort fra hende.

Amerika.

I 1830, da min Fader var bleven udnævnt til Chargé d'Affaires og Generalkonsul i de Forenede Stater af Nordamerika, tilskrev han fra Rio Janeiro min Moder at møde ham med os Børn i Nordamerika, en Opfordring, der modtoges af os Alle med Jubel. Nu skulde vi endelig samles med den elskede Fader, fra hvem vi saa ofte og saa længe havde været adskilte, hvorved vor kjære Moder havde henlevet saa mange triste Dage og afsondret sig næsten fra al Omgang og Deltagelse i Verdens Glæder, saa at ogsaa for os Børn Ungdommen hengik i et stille, afsondret Livs Ensomhed. Jeg var alt 20 Aar, min Broder, den yngste af os, kun i sit 11te, da vi med Moder den 12te September 1830 gik ombord i Dampskibet »Frederik den 6te«, »Caledonias« Efterfølger, og næste Morgen Kl. 6 forlod Sjællands Kyst.

Hvor besynderligt at tænke tilbage paa hin Tid og den besværlige Rejse med privat Befordring fra Kiel til Hamborg, som nu kun tager nogle Timer med Jernbanen! Og saa den lange Sørejse med Sejl-Briggen »The Forester«, Kapitajn Wheatland, som afstod os hele Kahytten,

hvorfor Mandskabet i Begyndelsen antog Moder for Ejerinde af Skibet. Det var et stormfuldt Vejr, da vi den 22de September indskibede os fra Hamborg, og det vedblev i flere Dage, saa at Kapitajnen fandt det raadeligst at tage Kursen Nord om Skotland istedetfor igjennem Kanalen. Dette var vor Frelse, da flere Skibe, der til samme Tid som vi afgik til Amerika, men passerede gjennem Kanalen, der forliste. Vor Rejse, som nu kan udføres i en fjorten Dage og mindre, medtog syv lange Uger, men var ikke uden mange interessante Øjeblikke, der endnu erindres. Vort lille Skib dukkede som en Svane let hen over Nordsøens høje Bølger, saa at vi ofte kunde sidde paa Dækket og nyde Søluften, og da vor Kvæker-Kaptajn udførte sin Kommando med største Stilhed og Ro, var dette i høj Grad, beroligende. Den 12te Oktober havde vi det sidste Syn af Land, da vi passerede mellem Shetlands og Ørkneyøerne, og efterat disse Sidstes lange Klipperække var tabt af Syne, saae vi i det Fjerne det ensomme Fjeld, kaldet »Munken«, stige op af Havet, hvis overvældende Øde blev end mere alvorligt ved dette Syn. Men et langt mere og anderledes gribende Syn viste sig en Nat, da Kapitajnen til vor Forbauselse sendte Bud og bad os Alle komme op paa Dækket for at se et Fænomen, som han erklærede endnu aldrig at have været Øjevidne til uagtet sine mange Rejser. Natten var mørk, men Havet og Vejret fuldkommen stille, medens Skibsdækket, de høje Master og de store udspændte Sejl vare oplyste som ved Fakkelfluis, idet der i Skyerne over Skibet væltede sig en bred, dobbel Flamme-Bue lig en umaadelig bølgende Strøm, til samme Tid som Himlen til begge Sider forekom des mere dunkel og uigjennemskuelig. Langt i det Fjerne, paa Horisontens yderste Grænse, saaes den mest pragtfulde *Aurora Borealis*, som kan tæn-

kes, lig en stor Bys Ildebrand, der snart skjød op i høje Ildsøjler, snart straaledede ud som et Hav af Flammer, og alt eftersom de vidunderlige Lys rørte sig i det uendelige Fjerne, bevægede Reflexen i Bueglanssen sig over Skibet, indtil gradevis de mystiske Straaler paa begge Steder sagtnede, blegnede og tilsidst ganske forsvandt. Dette skjønne, gribende Syn fandt Sted to Nætter efter hinanden. Ofte have vi beundret Nordlysens vidunderlige Spil, men aldrig have vi set dem i en lignende Prag, der næsten blev rædselsfuld paa det umaadelige. øde Hav i en kold, stille, mørk Nat.*)

Hvilket Øjeblik at nærme sig Land efter en lang Sørejse! — Og særlig for os, der med de mest spændte og forventningsfulde Følelser imødesaa det fremmede Land, hvor vort Hjem i en ubestemt Længde af Tid skulde være.

Min Fader, der var ankommen fra Rio Janeiro nogle Uger tidligere, havde havt en farlig Rejse. En heftig Orkan truede Skibet med Undergang, Kapitajnen mistvivlede om Skibets Redning og kaldte Mandskabet til Bøn i Kahytten, efterat alle Anstrængelser syntes forgjæves. Alle ventede det skjæbnesvangre Øjeblik, da Skibet maatte synke, men Vinden, som i hine Farvande saa pludselig skifter Retning, drejede sig, Skibet rettede sig, og Frelsen kom.

Efter fire Aars Adskillelse førtes vi saaledes ved Forsynets Haand fra Norden og Syden for at samles i Amerika og ikke mere skilles fra den ejegode Fader,

*) Mange Aar derefter var det os interessant at høre den lærde Dr. Lardner fra England paa en af sine Forelæsninger i Philadelphia omtale og beskrive dette storartede Fænomen som ligesaa sjældent som imponerende at see. Skjönt saa mange Aar ere siden den Tid hængaaede, vil dette pragtfulde Syn altid mindes af os.

der i Philadelphia alt havde beredt os et hyggeligt og smagfuldt Hjem, hvor vi i 27 Aar vare saa lykkelige. Naar jeg siger lykkelige, saa menes ej hermed, at Sorger og Prøvelser udeblev, men at vi under en inderlig Forening og gjensidige Fornægtelser og Opofrelser følte os lykkelige ved at dele godt og ondt med hinanden. Allerede det første Aar gennemgik vi en svær Tid. Med Undtagelse af mig blev alle de Andre syge af Klimat-Feberen, derefter kom Kolera-Aaret. Det var en frygtelig Tid i Philadelphia, der saae ud som en pestbefængt By, hvor tilmed Klimaets Hede og en dræbende Sol truede med Døden dem, der forblev i Byen, og blandt disse vare vi, da min Fader ikke havde Raad at tage paa Landet med os — hans Gage var kun 3500 Specier. Vort Opbrud i Danmark, den lange kostbare Overrejse saavel som Faders Rejse fra Rio havde sat ham i store Udgifter, da han ingen Udstyrs-Hjælp fik fra Regeringen. Amerika er dertil et kostbart Land, hvor der hersker stor Luxus; Møbleringen af vort Hus medtog derfor en betydelig Udgift. Under alt dette begyndte han at tænke paa, om det dog ikke var nødvendigt atter at skilles fra Hustru og Børn, for at de kunde føre et bekvemmere Liv i det tarveligere Danmark og han atter sin ensomme Tilværelse i fremmed Land; men her viste Moder sin Trofasthed og Sjælsstyrke, hun gav os Alle Mod og Kraft, med en mageløs Energi og urokkelig Fasthed i Fornægtelser satte hun os det ædleste Exempel, og til Trods for Sygdom og mange skjulte Savn i Hjemmet gennemførte hun at vedligeholde megen Anstand og — hvad der var endnu bedre — at skabe os Alle et lykkeligt Hjem.

Saaledes hengik de første Aar, i hvilken Tid vi vare hjem søgte af svære Sygdomme. Min Søster Therese havde en langvarig Nervefeber; min Broder havde været

nær Døden; min Moder havde lidt af den frygtelige *Tic douloureux*; min Fader af voldsomme Gigtsmerter. Endelig vare Sygdommene nogenlunde overvundne, og da det var blevet en absolut Nødvendighed for Alles Helbred at søge Styrke ved en Rejse, foretog vi i Sommeren 1836 en Udflugt til nogle af Pennsylvanias dejligste Egne: *The blue Mountains*, langs Floden Lehighs maleriske Slyngninger gennem skøvdækte Bjerger til Mauch Chunk og videre til *Delaware water gap* — ikke farende afsted paa Jernbaner, men i egen magelige Befordring med gode Heste og en villig Kudsk, der holdt stille, hvergang en Udsigt var at beundre, eller vi fik Lyst til at vandre et Stykke Vej til Fods i den aarle Morgenstund, naar Duggen perlede Græsset, eller naar Aftensolen dalede — det er at rejse!

I de følgende Aar nød vi ret det selskabelige Liv i Philadelphia. Da de fleste Medlemmer af det diplomatiske Korps opholdt sig i Washington eller New York, satte man Pris paa, at Fader havde valgt til sit Hjem Philadelphia, som i enhver Hensende er den behageligste By. Og da Skikken der er, at Indvaanerne hilse først paa den Fremmede, hvis Stilling er bekjendt, fik vi snart en udstrakt Omgangskreds, blandt hvilken vi senere sluttede os til og valgte vore intime Venner: der vare ligesaa aristokratisk *exclusive* som deres Standsfæller i Europa. Kjernen af Selskabet dengang henhørte navnlig til Descendenter af de gamle engelske og franske Familier, hvorfor ogsaa hver af disse vedligeholdte Hjemlandets Form af Levemaade. Disse Aaringer gik meget fornøjelig. Hvilken Smag, hvilken Dannelse og Sands for de skønne Kunster og Literatur have vi ikke fundet i den Kreds, med hvilken vi omgikkes! Dertil havde vi den Fornøjelse, at alle de fortrinligste Kunstnere, Aktører og Musici fra Europa

gav Koncerter og Forestillinger, medens hver Aften om Vinteren var besat ved Indbydelser til Baller, musikalske Soiréer eller ugenlige Receptioner. Om Sommeren foretog vi Rejser. I 1837 tog vi saaledes med en Kreds af Venner til *The blue Mountains*; vi vare et stort Selskab — Madame Iturbide (Exkejserinden af Mexico) med sine tre Døtre og to Sønner paa min Broders Alder, Enkefru Nicklin (Svigermoder til Mr. Dallas, dengang Minister i St. Petersborg, senere i London) og hendes to Døtre; vi selv vare sex, dertil en Dansk ved Navn Buchwald, samt d'Hrr. Scott og Coss, mexikansk Legationssekretær, ialt 18. I 1838 tilbragte vi Sommeren i Northampton i Staten Massachusetts med den preussiske Minister og hans Familie, besøgte Boston, Lebanon Springs, de saakaldte *Shaking Quakers'* nydelige Settlement, og tog Vejen hjem over den dejlige Hudson Flod og New York. I 1839 gjorde vi en længere Rejse opad Hudson Floden, hvis maleriske Bredder dannes af de høje Klipper *The Palisades* og det skovdækte *Highlands*, hvor det militære Akademi *Westpoint* er beliggende, og hvor Catskill-Bjergene slutte disse herlige Egne, der gjøre Hudson Floden til den skjønneste og stolteste Flod. Paa denne Rejse kom vi ogsaa til Mohawkflodens vilde, romantiske Bredder og besøgte de skjønne, i sex Afsatser skummende Trenton Falls. Derfra gik Vejen gennem en af Amerikas Urskove over Ontario Søen til Niagara. Hvem kan beskrive disse storartede, herlige Naturscener, som dengang endnu ikke havde tabt Nyhedens Tilløkkelse ved Turisters evindelige Omtale, men som vare os saa interessante, ikke mindst derved, at vi vare de første Rejsende, som passerede Routen gennem de umaadelige Urskove langs Ontario Søen, dette udstrakte indenlandske Hav, en Vej, som da den var tilbagelagt har interesseret os, men som i Øjeblikket var rædselsfuld, thi dengang laae den hen i

sin mest primitive Tilstand. Ved en uheldig Forsinkelse af Vognen, der skulde tage os til den daværende Route ad Erie Kanalen, udsattes vi for at komme for sildig til Baaden og havde da kun Valget mellem enten at forblive tre hele Døgn i den usle Landsby Utica (nu en stor og blomstrende By) eller at stole paa en Forsikring af Agenten for denne nye Vej, at ville bringe os i kortere Tid til Niagara end med Kanal-Baaden. Min Fader slog til, da Agenten tilbød selv at tage med Diligencen, der var fortrinlig og ny. Efterat have passeret en Strækning af 18 Mil over *The roman swamps*, en Ørken, kom vi ind i Skoven — en snever Vej, dannet af utilberedte Træstammer, lagte paa tværs, og hegnet af den uigjennemtrængelige, tætgroende Skov, hvis Grene slog ind i Vognen, imedens Skovbunden var et Morads. Solen dalede, Mørket faldt paa, Frygten for vilde Dyr opstod, men takket være Indianerne, der nok havde udryddet disse, slap vi med Skrækken og naaede endelig et Skovhugger-Værts-hus, som Agenten benævnte »Hotellet i Vienna«, en By, der endnu kun eksisterede pr. Spekulation, men som nu maaske er i Virkelighed opstaaet. Glade vare vi dog ved Nattely, og næste Dag fortsatte vi ved Daggry vor eventyrlige Rejse gennem Urskoven, hvor vi blev Øjevidner til de ulykkelige Skovhuggeres rædselsfulde Exi-stens i disse forfærdelige Skove og deres Kamp med de mægtige Trær, som de havde svært ved at fælde ved Ild og Øxe. Hele Strækninger stod de høje Stammer brændte til Kul, førend Øxen kunde fælde dem til Jorden. Naar Vejen gik over en nogenlunde klaret Højde, saae man ud over et Hav af Skove og atter Skove, saa vidt Øjet kunde skimte. Endelig, efter 12 Timers Kjørsel, naaede vi ud af Skoven til Oswego, en Havn ved Ontario-Søen. Her fandt vi et prægtigt Dampskib, der tog os ombord og bød os herlig indrettede private

Kahytter og et elegant Maaltid ved et velbesat Bord med Sølvfade og Blomstervaser, og næste Dag, efterat have seet en herlig Solopgang over Ontarios grønne Bølger, ankom vi lykkelige og vel med Jernbanen fra Landingsstedet til Niagara, halvanden Dag før de andre Rejsende, der vare gaaede med Kanalbaaden og blev som maalløse af Forbavselse ved at finde os allerede der. I otte Dage forblev vi ved dette underskjønne Vandfald med dets maleriske Omgivelser af skovbeklædte Øer, som der behøves en Digters Aand og Pen til at beskrive. Jeg gjengiver derfor her nogle begejstrede Linier af et Digt af Buckingham, hvori der ikke er nogen Overdrivelse, da Farvepragten ved denne Naturscene er noget ligefrem Vidunderligt og gjør dette Vandfald enestaaende i sin Art og Skjønhed — det dannes jo ved et indenlandsk Hav, der styrter i et andet Hav gennem Niagarafloeden.

Niagara.

*No fleet can stop thy progress, no armies bid thee stay,
But onward, onward thy march still holds its way.
The rising mist that veils thee as thy herald goes before,
And the music that proclaims thee is thundering cataracts' roar,
Thy diadem is an emerald green of the clearest, purest hue,
Set round with waves of snow-white foam and spray of feathery dew,
While tresses of the brightest pearls float over thy ample sheet
And the rainbow lays its gorgeous gems in tribute at thy feet.*

Fra min Noteringsbog meddeler jeg her kun nogle faa Træk. Fra Sydøstsiden af Øen *Goat-Island* gaar en Bro ud til, hvad der kaldes *the Horse-shoe*, en i Skikkelse, om man saa vil, af en Hestesko fremragende Klippe, der danner det kanadiske Vandfald, som optager Rummet mellem *Goat Island* og Kanada Kysten, eller med andre Ord, fra *the Horse-shoe* til *Table rock*. Paa Klippen, ogsaa kaldt *Terrapin rock*, er opført et Taarn lige ved Brinken

af Vandfaldet. Da Fader følte Ulyst til at gaae derover, gik jeg alene. Broen, som fører ud til Taarnet, har intet Rækværk, men var bred og stærkt bygget og kan passeres med fuldkommen Sikkerhed, uagtet Vandet strømmer med rivende Fart under den. Jeg ilede hurtig over, steg op ad den mørke Vindeltrappe og gik ud paa Galleriet, der omgiver Taarnet. Her stod jeg indhyllet i en Støvregn, *the spray*, og saae ned i det frygtelige Svælg, hvori Vandfaldet styrter sig, medens Bølgerne slog vildt mod Taarnet, saa det rystede. En rædsommere skjøn Scene kan vistnok ej tænkes. Overalt omkring de vilde Bølgers Rasen, i det Fjerne den umaadelige Indsø, nærmere de skovkrandsede Øer og Kyster, Vandfaldets vidunderlig glimrende Farvepragt, Taagen, der stiger som en Sky-støtte op fra Dybet, Vandfaldets frygtelige Larm, der snart lyder som en fjern Tordens Rullen, snart som dybe Drøn fra Underverdenen — Alt dette forenet er overvældende i sin Virkning paa Sandserne. Man bæver, man svimler, og dog stod jeg længe tabt i navnløs Beundring, lænende mig begjærlig ud over Rækværket af Galleriet og stirrende ned i det kogende Svælg. En ubeskrivelig Følelse greb mig, mit Hjerte bankede, det var, som om jeg maatte styrte mig ned i den rædsomt pragtfulde Grav — var det Begyndelsen til den Svimmelhed, som siges at være saa uimodstaaelig? Med Magt rev jeg mig bort fra Taarnranden, løb ned ad Vindeltrappen og tilbage over Broen til Fader og Therese, der ventede ved Nedgangen, og hvem jeg naaede, ligesom forfulgt af usynlige Aander, uden at have vovet at kaste et eneste Blik tilbage . . . *Goat Island*, der strækker sig fra Randen af de Klipper, der danne Vandfaldene, som styrte ned paa begge Sider af denne skovdækte, yndige Ø, er ligesom befæstet af Havets mægtige Bølger

og synes ret at være en hellig Lund, bestemt kun for Andagt og Tilbedelse. Ej er det at undres over, om Steder som dette have i en fjern overtroisk Oldtid indgydt Mennesket en hellig Ærefrygt og Troen paa, at de vare Guders særlige Opholdsted. Sandelig, en herligere og mere glimrende Throne end Niagara-Vandfaldene kunde ikke tænkes for Guden Neptun, ej heller et mere paradisisk Opholdssted for Havets Nymfer eller Skovens Alfer end denne yndige Ø med den stille Lund, svømmende midt imellem de mægtige Vandfald, hvor en evig Musik lyder af Fugles Kviddren og Kilders sagte Rislen, ledsaget af Vandfaldets dybe Bastoner og Bølgernes stadige Taktslag.

Saaledes var det Indtryk, denne Naturscene fremkaldte hos mig, da vi vare der. Senere, ak! er meget af det Skjønne forandret ved Bebyggelse, ved store Anlæg og den Vindskibelighed, der trænger sig hen overalt, hvor store Naturkræfter kunne benyttes med Fordel. Terrapin-Taarnet, som længe stod imod, er nu ogsaa forsvundet og dermed maaske Niagaras mest imponerende Punkt.

Fra Niagara tog vi til Buffalo, en Søstad ved Erieseøen, og derfra hjem gennem New-Yorks og Pennsylvanias yndige Egne.

Min Broders Studenteraar.

Med 1840 begyndte et Aar, fuldt af Bekymring for os Alle. Min Broder havde Aaret i Forvejen fuldendt sit Kursus ved Philadelphias Universitet og længtes efter at tage fat paa nyt Arbejde. Han havde tænkt paa at kunne bane sig en Levevej som Ingeniør i Amerika,

hvor han nu engang var, og havde i flere Aar forberedt sig hertil, men da som Følge af den Mængde Anlæg af Kanaler og Jernbaner, der vare paabegyndte, en Reaktion pludselig opstod, og de fleste Foretagender blev standsede, samtidig med at Massen af Konkurrenterne til Arbejderne viste sig at overstige langt det Antal, som kunde finde Ansættelse, saa at selv udmærkede Ingeniører maatte søge Arbejde i Sydamerika, ja endog i Evropa, samt da min Broders Lyst og Hu dog fortrinsvis stod til Studeringer, besluttede han sig til at gaa til Evropa for at forsætte disse der. Han bestyrkedes heri af den preussiske Minister i Washington, Baron Rönne, der var vor Familie meget hengiven, og tilraadede min Broder at vælge Berlins Universitet. Han bestemte sig omsider med Faders Samtykke herfor, og i April Maaned 1841 afrejste han til Evropa.

Det var en svær Prøvelse for min Moder og os Alle, ikke mindre end for ham selv, at skilles ad for flere Aar i saa stor en Afstand. Dengang var endnu ikke etableret den regulære Forbindelse med Evropa ved Dampskibe, som nu forkorter Afstanden saa meget; dog blev samme Aar Cunard-Linien sat i Gang, men kun med et Skib hver fjortende Dag. Det var derfor med en Sejlpaket, at min Broder gjorde Overfarten, og han havde en lang Sørejse.

Han landede i Havre. Hvilken Kontrast frembød ikke det gamle Evropa for ham, som kom fra det unge, nyskabte Amerika! Over det historisk interessante Rouen gik han til Paris, hvor han opholdt sig en Maaned. Efter den vante Tomhed og Ensformighed af de amerikanske Byer besad Alt i Evropa en forøget Tiltrækning og Interesse for ham, især Kunstsamlingerne, paa hvilke Paris er saa rigt, selv i Sammenligning med de fleste øvrige Evropas Hovedstæder. Fra Paris tog han til

Strasbourg og ned ad Rhinen, besøgte paa denne Vej de mange bekjendte Badesteder, Baden-Baden, Ems, Wiesbaden, Schlangenbad o. A., derfra over Fulda, Gotha, Weimar, Leipzig til Dresden. Med en kjær Ven gjorde han herfra en Fodrejse gennem det sachsiske Schweiz til Prag, i hvilken Stad han til stor Morskab for sig selv og sine Rejsefæller kom ind uden Pas (som en Tjener havde forsømt at besørge paategnet), uagtet det østerigske Politis strenge Aarvaagenhed, men af denne Grund blev han der ogsaa kun een Dag og forlod sine Venner for at rejse tilbage lige til Berlin. Her blev han kort efter overrasket ved et Besøg af vor kjære, gamle Onkel, Admiral Michael Bille, Fader til Christian Bille, dengang dansk Minister i Hamborg. I min Onkels høje Alder at foretage saa lang en Rejse alene for at lære min Broder at kjende var et stort Bevis paa Venskab for vor Familie, som vi meget vurderede.

Min Fader havde ogsaa dette Aar den Glæde, at Etatsraad Hvidt udbetalte os 16,000 Rdl. som de betingede $\frac{3}{8}$ af Udbyttet af Dampskibet »Caledonia«. Vore Forældre førte et smukt Hus i Filadelfia, ligesom deres Gjæstfrihed er vel bekjendt. Vi tog megen Del i Selskabeligheden og besøgte om Sommeren de bedste Badesteder eller gjorde Udflugter til de skjønneste Egne, medens min Broder studerede i Evropa og ligeledes der foretog betydelige Rejser, foruden at min Faders Moder ogsaa modtog en aarlig Understøttelse. Hvad der satte mine Forældre i Stand til at udføre saa meget med saa ringe Midler, var en stræng Orden og Økonomi og den Kjærlighed, der forenede os indbyrdes. Min Broder levede og stræbte kun for det Formaal at blive sine Forældres og Søstres Støtte, og det har han trolig opfyldt til sin Død.

Efter sin Ankomst til Berlin tog han ivrig fat paa sine Studeringer ved Universitetet, hvor dog Forelæsningerne først begyndte den 7de November. Han udtalte i sine Breve en sand Glæde over alle de bekjendte Professorer, han her vilde høre, blandt hvilke den udmærkede Savigny og Schelling, som efter i den lange Tid af 30 Aar at have holdt sig tavs, arbejdende paa et nyt omfattende System i Filosofien, nu vilde foredrage samme for at kuldkaste alle ældre og navnlig det Hegelske, hvorover der var stor Bevægelse og Forventning i Berlin. De andre Professorer, til hvis Forelæsninger han indskrev sig, vare: Von Raumer, Dr. Heydemann, Dirkes, Rudorff, Dr. Zabelin, Trendelburg, Rostall og Rancke. Hans Tid var saaledes fuldt besat, da han desuden tog private Timer i Sprog og Fægtning og vedligeholdte en vidtløftig Korrespondance med os. Han skrev daglig næsten mellem 8 og 10 Timer; lig alle Studerende nedskrev han Forelæsningerne, medens de holdtes, men da det tydske Sprog endnu var ham noget fremmed, omskrev og renskrev han bagefter sine Notitser. Han siger selv i et af sine Breve om denne Studeringsmaade Følgende: »Naar man seer de tydske Studenter med deres Bunker af Manuskripter og hører Pennens Susen og Brusen i Kollegierne, kan man let indbilde sig, at saadan en Opfindelse som Bogtrykkeriet er et rent Drømmeri. Puchta bemærker ogsaa i sit Værk over »Institutionerne« i Fortalen: »Man wird es kaum läugnen können, so auffallend es klingen mag: der Einfluss jener Erfindung auf die Gestalt des Universitäts-Unterrichts ist im Ganzen fast unmerkbar; wir lehren grösstentheils noch eben so, wie wenn die Stimme des Lehrers vom Katheder noch das einzige Medium für die Mittheilung von Kenntnissen — Ohr und Hand die einzige Mittel ihrer Erwerbung wären.« Jeg har Intet imod Forelæsninger til Forklaring af en

Textbog, men som disse at forudsætte, at slet ingen Bøger existere over den Gjenstand, de læse over, er Narrestreger; det paaminder mig om Mefistofeles's Raad til Skolaren at passe vel paa, at Professoren ikke siger Noget, som ej staaer i Bogen.«

Foruden de nævnte Professorer, hvis Forelæsninger han saaledes vilde bivaane i Løbet af Aaret, hørte han ogsaa to Gange om Ugen Professor Stahl over de tyske konstitutionelle Forfatninger, men siger om ham: »Som rigtig tysk Lærd gaar Stahl ej alene de tyske Forfatninger, men naturligvis hele Verdens Forfatninger igjennem, førend han kan komme til de tyske, og for saa vidt jeg nu har hørt ham, og som han lader til at ville vedblive at gaae frem, vil det slet ikke forundre mig, om vi ej komme til at høre det mindste om Tydsklands, førend det bliver for silde at gaae ind paa den egenlige Gjenstand. Stahl er ellers en dygtig Mand, som jeg hører med Fornøjelse — han giver os en tydelig, klar og til samme Tid lærd Udvikling af de konstitutionelle Forfatninger.«

Om Schelling ytrer min Broder: »Skjøndt han bliver rent uforstaaelig, naar han vil lave Vorherre og bevise, at han kom til at existere ved en Hændelse (Zufall), saa maa jeg dog beundre hans skarpe, logiske Aand, og kunde Nogen gjøre Gud forstaaelig, saa var det Schelling.« Endvidere bemærker han: »Det er utroligt, hvad der arbejdes i Tydskland i alle Videnskaber. Nye lærde og ypperlige Værker ere næsten hver Dag averterede i Aviserne; man seer her ej tilbage, men fremad, intet videnskabeligt Værk holder sin Plads mere end nogle faa Aar, saa mange Forbedringer, nye Ideer og Fakta fremstaae, at et nyt Værk bliver nødvendigt, ja, Savigny har selv udgivet tre Udgaver af sin »Römisches Recht«, hvoraf den anden er lige saa aldeles forandret fra den

første som den tredie fra den anden. Det er en Aandsudvikling, hvis Lige intet andet Land har.«

Min Broder havde tillige den Fornøjelse at blive personlig introduceret til den udmærkede danskfødte Professor Steffens, hos hvem han ofte kom, til den store Astronom Encke, til Prof. Twesten og til Kühlmeiers, hvis Familie han jævnlig besøgte. Kort, han svælgede i en literær Sfære og havde ogsaa Omgang med Flere af den diplomatiske Kreds og en almindelig Indbydelse til de regulære Aftenselskaber om Onsdagen hos Statsminister Eichhorns. Blandt de unge Studerende var han optagen som Landsmand baade hos de Danske, Norske og Svenske og hos Amerikanerne og fandt blandt dem mange interessante og begavede unge Mænd. Han tilbragte saaledes en opvakt Tid, og selv skrev han til os: »Timerne gaae »pfeilgeschwind«. Jeg er ofte forundret over mig selv, at jeg kan føle mig saa tilfreds, rolig og lykkelig, skjøndt borte fra Eder Kjære og fra det elskede Hjem. Men mine Forelæsninger og mine Bøger optage min Tid, nye Tanker og Ideer opstaae med hver Dag, og jeg gaaer aldrig til Sengs uden at føle, at jeg har erhvervet Noget.« Han vurderede tilfulde de Fordele, han havde i Berlin.

Det gjorde os dog Alle ondt, at han maatte trække med Studeringer, medens saa mange af hans unge Venner paa den Tid rejste alene for deres Fornøjelse, men han forsikrede os, at han for ingen Pris vilde ombytte sit interessante Liv med deres, og at hans Smag »aldrig vilde blive for Rigdomme eller for Verdenslivet, hvor de høje, bedre Tanker gaae tilgrunde, Fornuften bliver et blot Redskab, en Regne-Maskine, og Følelser latterlige.« Hans Tilbøjelighed var fortrinsvis for den literære Vej, og han tænkte paa at forberede sig til mulig at opnaa et Professorat i Amerika, hvor han egenlig følte sig

hjemme, men ogsaa fordi hans danske Venner og Slægtninge forsikrede ham om de store Vanskeligheder, der vilde være forbundne med at opnaae nogensomhelst Embedsstilling i Danmark, selv med de bedst bestaaede Examinere, og ialfald først efter lange Aars Venten. Han blev derved tvungen til at opgive Ønsket om at studere i Danmark og at opnaae Ansættelse under sit Lands Regering. Begivenhederne skulde imidlertid føre ham dertil og i en ganske forskjellig Retning.

I Foraaret af 1842 var han noget ubestemt med Hensyn til sin Forbliven i Berlin, eller om han skulde gaae til et af de andre tydske Universiteter, da hans vigtigste Formaal i Berlin havde været at høre Savigny, hvis klare og tydelige Fremstillingsmaade han beundrede, men Savigny blev just udnævnt til Justitsminister og opgav for altid sine Forelæsninger. Imidlertid besluttede min Broder sig dog til at blive i Berlin i Haab om, at Puchta fra Leipzig og Mühlbruck fra Göttingen vilde komme i Savignys Sted, og bestemte sig i det følgende Semester tillige til at høre Professorerne Marheinecke, Werder, Twesten, Heydemann, Grimm og Rudorff foruden Astronomen Encke og Botanikeren Knuth. Han vilde benytte Lejligheden til at høre saa mange af Tydsklands store Lærde, som hans Tid tillod, i disse hans glade Ungdoms Aar.

Om Videnskabernes Dyrkelse i Tydskland bemærker min Broder i et af sine Breve fra den Tid: »Tydskerne have i Sandhed bragt Tænkekraften til dens højeste Grad, thi de have bragt den til dens Grændse, og hvor sandt det end er, at enhver sund Fornuft maa bortkaste den Hegelske Filosofi som en, der ikke kan opnaae de Ting, den mener at have, saa maa man dog studse med Undren over den skarpe, fine Tankegang, der synes næsten overmenneskelig, som løber igjennem hele dens System. Det

Mærkelige i Tydskland er den uhyre, gigantiske Videnskabsstræben, som viser sig i alle Grene af de menneskelige Kundskaber, men fremfor Alt i Filosofien, som bemægtiger sig Alt. Theologien eksisterer ikke længer, den er rent sammensmeltet med Filosofien, selv de, som ville forsvare dens Selvstændighed, maae gribe til Filosofien som Vaaben. Loven er kraftløs falden ind under det samme »Herrschaft«, og sælsomt som det maa synes: endog Politik og politisk Økonomi stræbe forgjæves at holde sig oppe mod Filosofiens Angreb. Denne Aand i Tydskland er et af de mærkelige Fænomener i Verdenshistorien — hvorledes forklare den? Berøvet al Andel i Regeringen af Landet kan Folket kun, hvis en saadan Tilstand ikke skal underkue Aanden, gribe til Videnskaben som det Eneste, hvor Aanden kan frit udvikle sig, og som Mad. de Staël siger: Luften er bleven Tydskernes Verden. Men idet Videnskaben saaledes er traadt i Opposition til Politiken eller det rent Praktiske, har den nødvendig taget en Retning, som er aldeles uafhængig af denne, og derfor, i Stedet for som vi see i England og i Amerika, Videnskaberne grundede paa og i nøjeste Forbindelse med det praktiske Liv, er det Modsatte Tilfældet i Tydskland. Her er den videnskabelige Tankegang aldeles fremmed for det praktiske Liv — *it is a knowledge for the sake of knowledge*; i England er det *a knowledge for the sake of existence* (jvf. Dugald Steward og hans Skoles fundamentale Princip *Commonsense*). I Tydskland har den hele intellektuelle Tankegang, ligegyldig for den virkelige Verdens Anskuelser, saaledes taget en rent videnskabelig Retning, og man finder her den forunderlige Modsætning: den højeste, frieste Tankegang og den jammerligste Virkelighed.«

I denne Sommer indtraf Hertugen af Orleans's Død, og Frygten for Krig under et Regentskab i Frankrig

blev især stærk i Preussen. Det vrimlede med Soldater i Berlin og Potsdam, som om Krigen stod for Døren, og, siger min Broder i sit Brev, »komme Franskmandene engang igjen, ville Tydskerne prygle dem dygtig. De ville vaagne op, og da vil en Revolution skee i Tydskland, ikke mindre voldsom end den store franske Revolution, men værdig Menneske-Aanden, uden Tumult, Grusomhed eller Vildhed. Og naar Tydskland har vundet en ligesaa stor politisk Udvikling som aandelig, da vil det blive Evropas Hjerte.« Saa gunstige vare hans Forventninger og Tanker om Tydskland alt dengang.

Foruden den literære og videnskabelige Sands hos Tydskerne er deres Kjærlighed for Musik vel bekjendt, og den kom især min Broder til Gode, hvis Smag gik ganske i samme Retning. Hans kjæreste Adspredelse i Berlin vare de herlige, storartede Koncerter og Oratorier, som blev udførte paa det Mesterligste, og mange af Evropas fortrinligste Artister hørte han ogsaa der, saaledes Liszt, *Le diable du Piano*, som han kaldtes. »Instrumentet,« skrev min Broder til os, »bruser med Lidenskaber under hans Fingre, og naar han tager de heftige, stærke Akkorder, synes det, som om Tonerne rystede af Følelse. Jeg har aldrig tænkt mig, Pianoet kunde frembringe saa mægtig en Tonekraft eller saa dybt et Udtryk. I hans Udførelse af »Erlkönig« kom midt i den mægtigste, kraftigste Tonestorm blide Englestemmer, lig en Solstraale paa en mørk Uvejrshimmel.«

I dette Aar hørte han ogsaa Violinisterne Sivori og Ernst. Denne Sidstes Udførelse paa Violinen overgik Alt, hvad han havde Idee om: »Som straalende Toner fra en Tonesol var hans Foredrag, altid flydende, uafbrudt rent og klart, skinnende som Lyset, ja, man kan sige blændende (*dazzling*).« Det var ved slige Nydelser, at han især følte Savnet af os og vort glade Hjem, »thi,«

siger han i sit Brev, »det er det Triste ved Ensomheden, at saadanne Nydelser, som vinde dobbelt ved Santale og gjensidig Erindring, maa man undvære. Jeg kommer hjem, begejstret af Beundring, og sætter mig stille ned i mit tomme Værelse, hvor det ej tager lang Tid *to cool down*. Hvad er,« vedbliver han, »dog egenlig Musiken? Behag for Øret er kun en ringe Del af, hvad Tonerne bringe os; thi var dette Alt, saa vilde Alt, naar der blot var Takt og Harmoni, behage. Hvad Øret lærer, er kun Tonesprogets Grammatik, men vækker det Følelserne, udtale disse sig i Toner — hvor forunderlig viser sig da Menneskets Natur! Som et Strengespil med Sorgens, Glædens, Vemodens, Begejstringens Tonestreng, der lyde efter Tankens Gang.«

Den dramatiske Kunst frembød i Berlin ogsaa en interessant Adspredelse for min Broder. Han saae der sin Yndlingspoet Schillers Stykker mesterlig opførte, især »Wallensteins Tod«, ogsaa Göthes »Faust« og Lessings »Nathan der Weise«, om hvilken sidste han bemærker, at »kun i Tydskland kunde man vente at see et moralsk, didaktisk Stykke som dette, hvis Skjønhed ligger i dets filosofiske Betragtninger, og hvis Interesse i Udførelsen af en Idee, blive lyttet til med saa megen Taalmodighed og Opmærksomhed af et blandet Publikum, som var Tilfældet.« Blandt de dramatiske Opførelser i Berlin i denne Vinter nævner han især en Prøve, man foretog med at give paa Theatret de gamle græske Tragedier. Man begyndte med Sofokles's »Antigone«, hvortil hele den arkæologiske Kundskab i Landet var benyttet, for at Fremstillingen kunde blive saa nøjagtig som muligt. Skuepladsen dannede en Plads, indsluttet af Marmorbygninger i dorisk Arkitektur; foran gik en Trappe ned til Koret, som repræsenterer Tilskuerne og bestaaer af gamle Mænd, der forklare Stykkets Fremgang, udtale Moralen af Hand-

lingerne, dømme og give Raad til Karaktererne i Stykket, naar disses Handlinger stride imod Fornuft og Dyd, og opfylde den Tid, som vi kalde Mellemakterne, med Sang over Tragediens Moral. »Der er noget højst Poetisk i Brugen af Koret paa denne Maade. Schiller har søgt i »Die Braut von Messina« at bruge Koret, men har fejlet ved ikke at holde sig strengt til det Gamle, nemlig ved at gjøre det til medvirkende i Stykket i Stedet for til Tilskuere, der dømme og udtale deres Mening. Jeg tvivler ikke om, at det gamle græske Chorus jo kan blive brugt med Fordel ved det nyere Drama, men for at begribe det maa man see dets Virkning ved en virkelig Opførelse.«

Han havde saaledes mange Adspredelser i Berlin foruden den Interesse, han tog i sine Studeringer, og hvorom han udtaler sig i sit Brev af 21de Maj dette Aar: »Jeg seer paa de Aar, jeg har at tilbringe ved Universiteterne i Tydskland, med den største Tilfredshed og Glæde, da jeg veed, hvor meget det vil gavne mig i at erhverve et godt Grundlag til at bygge paa. Og hvad Adskillelsen fra Eder Alle angaaer, da vil den dog ej blive saa frygtelig, som vi have tænkt os, thi hvor Kjærlighed er saa inderlig som mellem os, er ingen Frastand stor nok til at sætte Skranker for Tanken — daglig at sees er ej nødvendigt for at tilfredsstille Følelserne, thi vi kunne see i hverandres Hjærter og vide, hvad der slaer, og kunne fremkalde et levende Tankebillede, naar Længselen opstaaer.« Og han har Ret, den kjærlige Broder. Vi have maaskee aldrig været mere i hinandens Tanker end netop under Fraværelsen, og det ej blot dengang, men i hele Livet, og selv nu, da Graven dækker over ham, vore elskede Forældre og en kjær Søster, føle vi To, der ere tilbage, at vi leve ganske i Tankerne med dem, lige som deres Aand vist er med os — Savnet vilde ellers dræbe.

Besøg til Danmark i Efteraaret 1842.

Berlin havde ogsaa sine store Mangler og Skyggesider for min Broder. Som By er den, skjøndt pragtfuld, et ubehageligt Opholdssted, og den, der har kjendt til det daglige Livs Komfort og Elegance i Amerika, savner meget i Berlin, ligesom det ingen Omegn har, der besidder det mindste Tiltrækkende. Men til dette kom tillige den fjendlige Stemning, der var, og nok endnu er der, imod Danmark. Enhver Dansk maatte føle sig irriteret over Tydskernes Begjærlighed efter vor Flaade og Øresundets Besiddelse og deres Anstrængelse for at friste Danmark til at slutte sig til deres »Bündniss«. Paa samme Tid maatte Alt, hvad min Broder hørte om Danmarks Udvikling og Fremskridt, indgyde ham høje Tanker om sit Land, og han »troede fast paa, at den gamle, jernfaste Helteaand endnu engang vilde lyse frem og vise Verden, at Nordens Folk var det samme som i de længst forbigangne Tider«. Han længtes ubeskrivelig efter at besøge Danmark og efter selv at gjøre sig bekjendt med Forholdene der. Det Eneste, der gav ham Betænkeligheder, var Udgifterne, da han frygtede for, at vi for hans Skyld vilde nægte os en Sommerudflugt, men da han hørte, at vi vare tagne til Newport — et meget besøgt Badested i Staten Rhode Island — og der lejet en Villa sammen med to Familier af vor intime Kreds, og saaledes vilde nyde en munter Tid med gode Venner og derfra besøge Boston og andre Stæder, saa besluttede ogsaa han at rejse til Danmark i sine Ferier.

Den 3die August gik han fra Berlin til Hamborg, hvor Christian Bille, dengang Minister der, havde indbudt ham til et Besøg; hos ham tilbragte han en behagelig Tid af nogle Dage, men blev dog noget nedstemt ved Christians Raad om at opgive sine Studeringer i Tydsk-

land for at studere i Kjøbenhavn, der satte ham tilbage i den pinlige Uvished om, hvad han skulde gjøre, da alle Andre havde tilraadet ham det Modsatte. Han siger i sit Brev, at han til sine Tider »kommer i Fyr og Flamme over den forbandede Uvished, der som en ond Aand svæver over mig«. Han var villig at studere hvor og hvad det skulde være, naar han kun vidste det Rigtige, Alt, fordi han i Tiden efter Faders Bøn skulde være sine Søstres Støtte. Vi have tynget imod vor Villie paa hans Hjerte fra tidligste Ungdom, og dette Hjerte elskede os dog trofast til det Sidste. Hvad skyldte vi ikke ham!

Hans Mismod blev dog noget fordrevet ved Ankomsten til Danmark, hvor Alle viste ham den hjerteligste Venlighed. Det var kostelige Breve, vi fik fra ham. Den gode Onkel Michael Bille gjorde en Rejse gennem Landet med ham; de besøgte sexten Præstegaarde og otte Herregaarde, og allevegne fik han Beviser paa den ægte nordiske Gjæstfrihed. Broder var henrykt over vore skønne Egne. Han udbryder: »Er det at undres over, at jeg elsker saa inderlig Naturen, eftersom jeg er født i et saa yndigt Land!« Hvad der bidrog til at gjøre hans Besøg til Fædrelandet dobbelt behageligt, var det Tilsagn, han fik om at erholde Ansættelse som Attaché hos Fader saa vel af Dankwart, Direktør for Udenrigsdepartementet, som af Grev Reventlow-Criminil, der sagde ham, at der var Intet i Vejen for hans Udnævnelse til Attaché, undtagen saa længe han vilde som Student besøge Universitetet. »Det er med andre Ord,« siger han i sit Brev, »at jeg gjerne kunde drive omkring i Evropa, men ej som Student sidde paa en Bæk i et Auditorium.« Han foretrak imidlertid dette Sidste, bestemt paa at benytte paa den engang begyndte Maade sit Ophold i Evropa; han vendte derfor tilbage til Berlin og tog ivrig fat paa sine Studeringer, uagtet hans Fraværelse fra os Alle blev

derved forlænget, »men,« som han udtrykker sig, »jeg vil være saa haardhjertet og ufølsom, at jeg nok kommer til at skamme mig for Eder. Her i det drømmende, sværmeriske Tydskland er jeg bleven rent praktisk og først rigtig amerikansk. En Mand bør ej give efter for Følsomhed eller Lidenskaber; skulde disse bestorme mig, vil jeg lade min Aand stige op paa Bjerghøjderne, hvorfra Verden viser sig som et udspreedt Landkort, medens Alt omkring En er tyst og stille, som stod man ene i Skabelsen.« Og han gennemførte ogsaa med Aandskraft og en urokkelig Villie at erhverve et saadant Herredømme over sine altfor stærke Følelser og sin opbrusende Heftighed, at han hele Livet igjennem bevarede en sjælden Ro og Blidhed, selv naar han blev haardest prøvet.

Efter den Plan, han havde lagt for sine Studeringer, bestemte han sig til, efter Vintersemestrets Udløb, at tage til Heidelberg, ved hvis Universitet der var flere udmærkede Professorer, som han ønskede at høre. Den 3die April 1843 afrejste han fra Berlin, uagtet han stod meget syg op af sin Seng. Han tog over Wittenberg, Leipzig, Altenburg, Hof, Baireuth, Nürnberg og Würzburg, opholdende sig noget undervejs, dels paa Grund af sit Ildebefindende, men ogsaa for at bese disse gamle, historiske Byer, og ankom den 13de til Heidelberg i bedre Helbred efter Rejsen, skjøndt forfulgt af slet Vejr.

Heidelberg 1843.

Efter at have forladt det uhyggelige Berlin med den urene Luft, de enten tilstøvede eller tilsølede Gader, og havt Regn, Hagel og Snee det meste af Rejsen, var det en stor Forfriskelse at komme til Heidelberg og finde der Alt, saa lyder hans Brev til os, »blomstrende og

grønt i det skjønneste Foraarsvejr. Rundt om lød Fuglesang fra de med røde og hvide Blomster bedækkede Frugttræer og Syrenbuske. Underlig stod den gamle Slotsruin imellem de blomstrende Træer midt i Naturens friske, jublende Glæde — ingen Ord eller Pensel kan tilfulde gjengive i Farver og Effekt det Herlige og Skjønne her i Heidelberg paa en saadan yndig Foraarsdag. Jeg er mig ret bevidst, hvor dyb den Trang dog er hos mig at leve paa Landet, til samme Tid som Længslen efter Eder Alle er tiltagen; thi at nyde det Skjønne ene er næsten umuligt.«

Mange Aar senere nød vi Søstre den Glæde at være der med ham i den samme foraarsfriske Aarstid, men — Ungdomstiden var forbi, Alt forekom os saa forskjelligt!

De Professorer, hvis Forelæsninger han bivaanede her, vare Bache, Mittermeir, Rau, Wangerow, Zopfl og Flere. Af disse beundrede han mest Vangerow, hvis klare, logiske Ræsonnement det var ham en sand Fornøjelse at høre. Den Ensomhed, som saa ofte trykkende nedstemte hans Humør, blev snart hævet i det selskabelige Heidelberg, hvor han fik mange Venner, med hvem han gjorde glade Udflugter i alle Retninger, og han havde desuden Adgang til mange interessante Familier, blandt hvilke Rath Schlossers paa »Stift Neuberg«, hvor han var en stadig Gjæst, og hos den rige Heitweiler paa dennes skjønne Villa »Charlottenberg«, hvor han tilbragte mange fornøjelige Timer.

I dette Aar fristede vore gode Forældre meget min Broder ved at foreslaae ham at gjøre en vidtløftig Rejse, nemlig gennem Schweiz og Tyrol til Italien, og tilbringe Vinteren der, forinden han gik videre med sine Studer. Men da den preussiske Minister, som havde opmuntret ham til at studere i Tydskland, tillige havde tilraadet ham ikke at forlade Evropa uden at have taget

en Doktorgrad, saa besluttede han at indskrænke sig til en Rejse i sine Sommerferier, opgive den til Italien og kun besøge Schweiz og Tyrol.

Min Broder forlod Heidelberg den 17de August, tog Vejen over Baden-Baden, hans Yndlingssted, til Stuttgart, Augsburg og München, hvis rige Kunstskatte han ret nød, derfra over Landseck og Finstermünz-Passet til Mals; passerede alene og til Fods Stelvio-Passet eller Ortler-Bjerget, det højeste i Tyrol, 12,852 Fod over Havet, i en uafbrudt Vandring opad paa sex Timer, der bragte ham fra Avgust Maanedes stærke Hede i Dalen til den evige Snee paa denne Højde. Derpaa gik han ned til Bormio, videre til Colico og over Splügen til Byen af samme Navn, tilbage over St. Bernardino til Bellinzona, atter tilbage over Airolo og St. Gotthardt til Schweiz. Han krydsede saaledes, for at see Hovedpassene, over de høje Alper med Undtagelse af Simplon, som han gjemte til sin senere Italiensrejse. Han besøgte derpaa de betydeligste Partier af Schweiz, tildels til Fods, ofte fra syv til elleve Timers Vandring om Dagen, og naar han hvilede ud et eller andet Sted, skrev han sine lange, herlige Breve til os om disse interessante Vandringer, som han foretog for det meste alene uden Ledsager, men ogsaa undertiden i behageligt Selskab, som han traf sammen med paa sin Vej. Saaledes havde han to Dages Vandring med en rask, ung Franskmand, med hvem han først ved Afskeden vekslede Visitkort, og fandt da, at det var en Søn af Las Casas, Napoleons bekjendte Ledsager paa St. Helena. En anden Gang, efter en Vandring over Furca- og Grimsel-Passerne med to Herrer, opdagede han, at det var med Landammann'en af Kanton Uri og Statholderen af Kanton Luzern, at han i et Par Dage havde vandret sammen og beseet Rhone-Gletscheren.

Efter at have paa kryds og tværs berejst det meste af Schweiz, blev han sin Beslutning tro at opgive Rejsen til Italien, hvortil vore Forældre ej alene havde lagt Planen for ham, men ogsaa nu tilsendt ham de fornødne Kreditiver. Det var ham vistnok en stor Overvindelse, »men,« som han skrev til Fader, »jeg maa først have min Examen overstaaet for ret at kunne nyde Italien. Naar jeg har sat mig et Maal, er jeg urolig og kan knap holde mig selv i Tømme, indtil det er opnaaet, og har dette Maal i sig noget »mir so wiederwärtiges« som en Examen, da søger jeg endnu mere ivrig efter at have det overstaaet.« Og tilbage til Heidelberg tog han. Her greb han atter ivrig fat paa Studeringerne, der helt optog hans Tid, dels ved Forelæsningerne, dels ved Hjemmelæsning, fra syv om Morgenen til sent paa Aftenen med kun korte Afbrydelser. Men hvor anstrengende det end var at arbejde mellem ti til elleve Timer i Døgnet, saa gjorde han det uden Misfornøjelse. I et Brev af 24de Marts 1844 siger han: »Jeg har nu paany samlet mig en Bunke Manuskript, alene over Romerretten har jeg skrevet 1500 Sider Folio af tætskrevne Anmærkninger og studeret Vangerows Værk om Kontroverserne over Romerretten. Der er nemlig ikke et eneste Kapitel deraf, som Juristerne ej have gjort til Gjenstand for Kontrovers, og de ere færdige at rive Haarene af hinanden om den rette Mening. Du kan dømme om, hvad for et uhyre Arbejde for en Professor saadanne Forelæsninger ere, naar jeg siger, at Vangerow har nu i fem Maaneder læst daglig i tre og en halv Time, og skjøndt han for Kontroversernes Vedkommende for det meste henviser til sit Værk derom, bliver han ikke færdig til Semestrets Slutning, men maa fortsætte sine Forelæsninger en Uges Tid ind i Ferierne.«

Blandt de lystige tyske Studenter, der i Heidelberg ret føre Regimentet, gik Tiden noget forskjelligt. Deres

Knejper og »Burschenschaft« forsømme de ej for Studeringen, og i Ferierne gaaer det vildt til med Lystigheder. Saaledes drog de i Procession gjennem Gaderne, Korpsets Øverste i Vogn med sex Heste og Postillons med smeldende Piske, de andre Medlemmer i Vogne med Firspand, atter Andre til Hest, klædte i svære Kavalleristøvler, stramme Benklæder, Jagttrøjer og Fløjlshuer, store Stridshandsker og med dragne Huggertter, eller ogsaa udklædte som Fruentimmer og i andre fantastiske Kostumer, ud paa Udflugter i den glade Sommertid. Eller naar Sne og Frost dækkede Jorden, foer de med Bjælden og Piskeknalden, med Sang og Musik i lange Rækker af Kaner ud af Byen til nærliggende Værtshuse. Først naar Tiden nærmer sig til den frygtede Embedsexamen, tage de rigtig fat paa Studeringerne, lukke sig inde, see Ingen, tage ikke Del i Noget, læse og skrive Nat og Dag — dette kalde de »zu ochsen« —, og naar de i denne Kamp paa Liv og Død ikke paadrage sig en Nervefeber eller Brystsyge og døe — saa sejre de i den frygtelige Examen.

For os i Amerika hengik Vinteren i 1844 under megen Bekymring, dels for min Broders Helbred, som vi frygtede vilde lide ved den stadige Stillesidden, hvilket han aldrig havde taalt, dels ogsaa fordi vi vare i stor Spænding paa Grund af amerikanske Udtalelser om Sundtoldsspørgsmaalet. Statsminister Upshur havde i sin Aarsberetning til Kongressen skarpt angrebet Danmarks Ret til at fordre Skadesløsholdelse for Ophævelsen af Sundtolden. Han og Marineminister Mr. Gilmer talte uden Omsvøb om at tvinge Danmark ved Magt til at opgive dette Krav. I Aviserne spottede man over vor ringe Evne til at gjøre Modstand, og til Bevis anførte man de Engelskes Angreb paa Kjøbenhavn i 1801; man undersøgte Kronborg-Kanonernes Skudvidde, om den var

stor nok til at kunne genere Passagen gennem Sundet, og Farvandets Dybde. Min Fader, der hele Vinteren var i Washington, havde havt meget at gaae igjennem og længtes efter at vende hjem til os i Philadelphia, men havde opsat sin Tilbagerejse paa Grund af en Indbydelse fra Mr. Upshur til en Diner, han vilde give for den engelske Minister, Mr. Pakenham, og som min Fader fandt, han ej kunde undslaae sig for at bivaane. Da kom pludselig et Skjæbnens Slag og brød uventet gennem de fjendtlige Anslag mod Danmark, idet baade Statsminister Upshur og Marineminister Gilmer mistede Livet tillige med mange Andre paa Fregatten »Princeton« ved Explosionen af en Kanon af ny Konstruktion, som blev prøvet for at bruges imod Danmark. Min Fader siger i et Brev af 29de Febr. 1844, der meldte os denne frygtelige Katastrophe: »Jeg maa nu atter udsætte min Hjemrejse for at bivaane Mr. Upshurs Jordefærd i Stedet for hans Gjæstebud. I dette Øjeblik passere fem Ligvogne mit Hus til Præsidentens Bolig, hvorfra det store Ligtog skal tage sin Begyndelse.«

Samme Foraar i Maj Maaned fandt min Fader sig atter foranlediget til at tage til Washington, hvorhen jeg fulgte med ham. Det var paa en uhyggelig Tid, da Philadelphia var i en Oprørstilstand i Anledning af Striden mellem *the Natives* (de indfødte Amerikanere) og Udlændingene, hvis Antal med hvert Aar var voxet, indtil det næsten overgik Landets oprindelige Beboere, og da de Fremmede for Størstedelen vare Katholiker, udartede Striden til en Religionskamp. Da det opdagedes, at Katholikerne havde gjort Indkjøb af Vaaben, som de skjulte i deres Kirker, satte Protestanterne eller *the Natives* Ild paa to katholske Kirker og afbrændte disse, medens de Katholske truede med at tage Repræssalier og afbrænde en Kirke lige over for os samt Mønten, der ogsaa var i vor Nærhed. Imidlertid trak denne Uvejrssky over,

da Tropper ankom fra Harrisburgh, Staten Pennsylvanias Hovedstad, og vel ogsaa ved de katholske Præsters Evne til at styre Masserne. Min Faders og mit Besøg til Washington endte ogsaa paa en glædeligere Maade, end det var tiltraadt, idet hans Forhandling med den nye Statsminister faldt mere lovende ud, end Fader havde turdet vente. Mr. Upshur's Efterfølger, den bekjendte Mr. Calhoun, viste sig at nære billigere Anskuelser. Forinden vi kom tilbage til Philadelphia, kunde vi derfor med Nydelse foretage en interessant Udflugt til Alleghanybjergene efter Indbydelse af gode Venner, og vi besaa ved den Lejlighed de saa meget omtalte store Jernminer i Mount Savage ved Cumberland i Maryland, lige som vi paa Hjemrejsen derfra opholdt os en Dag ved det bekjendte Harper's Ferry, hvor Floderne Shenandoah og Potomac forene sig og danne en mærkelig Naturscene, som Præsident Jefferson i sin Tid erklærede det værd at krydse Atlanterhavet for at see; senere har den dog tabt meget af sin Skjønhed og Storhed ved de store Fabrikker, der ere opførte paa og vansire de høje Klipper, og som tillige have afledet Vandet i Floden til at drive Maskinerierne, saa at den forud brusende Strøm, der engang dannede brede Vandfald, nu næppe dækkede Flodbunden. Alligevel var det et imponerende Syn at see de Klippemasser, som de to Floder have gjenembrudt for at bane sig Vej, lige som man ogsaa maa forbavses over de umaadelige Fabrikker, opførte paa de stejle Klipper imellem de to Floder, der omskylle disse, og næppe ladende en Fodbreds Plads mellem deres rivende Strøm og Granitmuren.

Det havde i det Hele været et fornøjeligt Besøg til Washington, især for mig, som her traf sammen med flere kjære Ungdomsveninder og mødte stor Opmærksomhed fra Alle. Vi tilbragte mange behagelige Timer, især hos General Van Ness's, der ejede et smukt Land-

sted ved Potomacfloden, lige som Mrs. Peters, en Datterdatter af Washingtons Hustru i hendes første Ægteskab, som havde et Landsted paa Højderne ved Georgetown, viste mig megen Venlighed, ej at forglemme Præsident Tyler, der modtog bestemte Aftener. Jeg vil dog her bemærke, at uagtet Byen Washington er Sædet for Regeringen og har store og pragtfulde offentlige Bygninger foruden det storartede Kapitol og *the White House*, Præsidentens Bolig, saa manglede den dog al Tiltrækning som Hovedstad, ialfald i den Tid, ja, man vil knapt troe det: medens alle andre Byer i de Forenede Stater havde herlige Beboelseshuse, forsynede med alle moderne Bekvemmeligheder, smukke Gader og fortrinlig Belysning, havde Washington dengang kun usle Lejligheder for dem, der ej selv havde Ejendomme, og dets Gader vare hverken brolagte eller belyste. De fleste Lejligheder vare i Træhuse eller oven over Boutiker, der kun aabnedes, naar Kongressen var forsamlet, da ingen Familiær dengang tog Ophold i Washington undtagen de, der hørte til Regeringen, og Kongresmedlemmerne, som dog forlod Byen igjen efter Sæsonen. De udenlandske Diplomater maatte nøjes med de usleste Lokaler. Hotellerne vare lige saa daarlige. Det var derfor, at af Amerikanerne fra de andre store Byer som Boston, New-York, Philadelphia osv. kun faa af de stolte, rige og aristokratiske Familier besøgte Washington, hvor de ligefrem antog Selskabeligheden for ubehagelig paa Grund af de mange *Office hunters*, Embedsaspiranter, som der vare samlede, men ogsaa paa Grund af den utrolige Mangel dengang paa alle Beboelsesbekvemmeligheder. De senere Aar have selvfølgelig bragt Forbedring heri, lige som Byen nu er godt brolagt og belyst. Det var af Hensyn hertil, at min Fader foretrak Philadelphia, hvor ogsaa flere af de udenlandske Ministre havde opholdt sig før os; senere vare de dog af Regeringen i Washington anmodede

om at tage Ophold der, saa at Fader maatte søge speciel Tilladelse at forblive i Philadelphia.

I Sommeren 1844, den 20de Juli, bestod min Broder sin Examen ved Heidelbergs Universitet med al den Ære, han kunde ønske sig, som *Doctor juris utriusque summa cum laude*, som hans Diplom lyder fra Universitetet. Dette var ret en Sejr og Løn for hans Flid, thi han havde jo havt større Vanskeligheder at bekæmpe end mange Andre. I en tidlig Alder tagen bort fra sit Fødelands Sprog, maatte han lægge Latin og Græsk til Side for at erhverve sig det nye Hjems Sprog i Amerika, hvor der desuden ej lægges stor Vægt paa de gamle Sprog, og hvor han senere ej heller fandt disse af Vigtighed for sig, da han, efter min Faders Ønske, forberedte sig at blive Ingeniør. Da denne Plan efter Begivenhedernes Gang maatte opgives, og han besluttede sig til at gaae til Evropa for at studere der, blev det nødvendigt for ham at tage paany fat paa det forsømte Latin og Græsk og til samme Tid erhverve det Tydske, der var ham aldeles fremmed.

Man kan tænke sig mine Forældres og vor Glæde, da Efterretningen kom om det ønskede Udfald. Min Faders ved saa mange Prøvelser nedtrykte Sindsstemning og nedbøjede Ryg rejste sig stolt, hans Øjne straaled sejrsglad, og fra den Tid kan jeg sige, at al Mismod og Tungsind var lettet for de kjære Forældre.

Nu var for min Broder ogsaa al Betænkelighed hævet imod den omtalte Rejse til Italien. Bekymringens trykkende Tid var overvunden, han havde ved sin Flid erhvervet Kundskaber til at støtte sin Fremtid, nu kunde han nyde sin Rejse, som han da ogsaa tiltraadte den 3die September med en god Ven, ogsaa Doctor juris, en Søn af Gehejmeraad Nägele, og med Aftale om senere at gjøre Fællesskab med Professor Rosshirt og dennes

Familie ved at møde dem i Venedig. Min Broder og hans Ven tog Vejen over Basel, Neufchatel, Yverdun til Lausanne, medens Rosshirts gik over Augsburg, München, Innspruck til Italien.

En Række højst interessante Breve fra Broder blev vor Deltagelse i denne Rejse. Hvor dobbelt nydes ikke en Beskrivelse, naar den kommer fra en kjær Person, hvis Smag og Følelser man kjender og deler. Hvilken Kontrast frembyde ikke Schweiz's storartede, truende, sneedækkede Bjerge til Italiens aabne, frie, solbelyste Egne, men ogsaa hvilken Modsætning mellem Schweizernes Vindskibelighed og Orden og Italienernes lystige Ladhed og Forsømmelighed. Efter at have gjort Touren fra Schweiz over Simplon ned til Mailand, derfra til Venedig og videre over Ferrara, Bologna og Florenz til Livorno, indskibede de sig paa en Dampbaad, der laae færdig for at afgaae til Civita Vecchia. Om denne Tour, der jo ikke er den sædvanlige for Touristerne, siger min Broder: »Vi nød ret i Mag Synet af den herlige Bjergkyst med Appeninerne i det Fjerne og Livorno med dets pyntelige, hvide Huse, dets Taarne og livlige Havn. Over det lyse, azurblaae Hav saae man Elba, Korsika og den lille Ø Gorgonas lette Udlinier, stolte Skibe foer i fulde Sejl gyngende paa de blaae Bølger, over os en Himmel af det reneste, gjennemsigtige Æther, et sandt italiensk Billede, som man drømmer sig dette Land i det Fjerne, men som man, ak! ikke altid finder det. Vi havde en behagelig Fart til Civita Vecchia over et spejlklart Hav. Ved Maaneskin passerede vi Øen Elba, bag hvilken Korsikas Bjergryg viste sig i Afstanden. En Franskmand, der havde været lystig og snaksom hele Tiden, forstummede, og kun et Suk og »*ce grand homme*« forkyndte hans Tanker. Enhver lænede sig ud over Skibets Side og stirrede paa de dunkle Bjerge med Tanker og Stemninger, uden Tvivl

forskjellige, men med en fælles Følelse af Beundring. De to Øer saa nær hinanden fremkaldte Mindet om hans Storhed og Fald, der har været det største Drama i Verdens Historie. Skibet brusede frem, kastende Skum, lig funklende Diamanter, til begge Sider, Maanen sank, Stjernerne traadte frem, Elba og Korsikas Bjerger forsvandt i Mørket, og Napoleon med de korslagte Arme var ikke mere i Ens Tanker.«

Og afsted gik det nu fra Civita Vecchia til Rom med Diligencen: to Amerikanere, en Englænder, en Franskmand, min Broder, dansk, og hans Ven en Tydsker, saaledes repræsenterende en Folkevandring til den evige Stad, hvor de ankom i øsende Regn og Begge følede sig meget uvel. Dette foraarsagede, at det første Indtryk af det Rom, som fremkalder saa store Forventninger, var Intet mindre end fordelagtigt og tilsvarende. Endog et flygtigt Besøg til St. Peterskirken synes at have under disse Omstændigheder været skuffende, trods de imponerende, uhyre Proportioner, men som Kirke betragtet mangler den alle høje Skjønheder, har ingen hellig-mystisk Karakter og staaer lige saa meget under Tempelbygningerne fra den klassiske Alderdom som under Middelalderens herlige Domkirker.

Senere, da de tilbragte to Maaneder i Rom, skrev Broder til os: »Ugunstigt som det første Indtryk af Rom maa være, troer jeg, for Enhver, og som jeg erfarede det, saa seer man Rom alt efter nogle Ugers Bekjendtskab med ganske andre Øjne, og den, som har nogen Sands for Kunst, nogen Smag for Alderdommens Værker, nogen Varme for Historien og ikke er aldeles uden Fantasi og Indbildningskraft, vil altid erindre Rom med Enthusiasme og regne blandt sine lykkeligste Dage dem, han tilbragte her. For at finde Smag i Rom, for at nyde Opholdet der maa man gennemgaae en Krisis, som be-

staaer i at see mange af sine forudfattede Forestillinger tildels kuldcastede, og, fra at være sunken næsten ned til Frysepunktet, langsomt føle Varmen hos sig stige opad ved at finde, hvorledes man Dag efter Dag træffer Sager og Gjenstande, der vække Ens Følelse og Interesse, Ens Forstand og Skjønhedssands eller berøre Historien. Naar man tilsidst fatter den uhyre Mængde af Storhed og Skjønhed, som er samlet i Rom, saa føler man Begejstring for Byen, og Rom er igjen i Ens Øjne det evige Rom, den gamle Stad, hvis Historie er Evropas, hvor man lever lige som i Anskuelsen af Tusinder Aar, og nu betragter man Alt med et poetisk stemt Sind, og man ønsker ikke, at Rom skulde være anderledes, end det er.«

Fra Rom tog de over Terracina til Neapel. »Den flade Kampagna med Ruiner af Templer og mægtige Vandlejninger, hvilende paa umaadelige Buer, det øde Land, hvor intet Levende sees undtagen det smukke, bredhornede Kvæg, der er Landet egent og bevogtes af banditudseende Hyrder — dette med Bjergene, Havet og Rom, den stolte Verdensstad, i det Fjerne var sandelig et højst malerisk og mærkeligt Billede.« Ved Nattetid ankom de til Terracina, et sandt Røverhul. »Frygtelige Klipper, brudte i fantastiske Former, stige brat ned til Havet, givende kun Plads for Vejen, Vinden blæste en Orkan, Bølgerne slog i rædsomme Brændinger tordnende mod Land — denne vilde Scene belyste en Halvmaanes blege Lys — ingen Mennesker saaes uden vi to Rejsende. Endelig kom Diligencen fra Neapel og fremkaldte en pittoresk Scene: Postilloner og Konduktører med Lanterner, søvnige Rejsende, jagede ud af den magelige Vogn i Nattens kolde Blæst, Skjænden og Eder, og en gammel Bassist, der jamrede sig af Fortvivlelse over sin tabte Kuffert i en egen brummende Melodi — og I have

en Scene af »Værtshuset i Terracina«, som svarer til Stedet og til Aubers »Fra Diavolo«.

Dagens Frembrud næste Morgen bragte dem et skjønnere Billede: Palmer, Kaktus, Aloer, som næsten indhegnede Vejen og forkyndte Syden. »Jeg har aldrig seet noget skjønnere eller mere ejendommeligt Landskab end det, som Bugten af Gaeta frembød, efter at vi havde besteget Bjergryggen ved Fondi, og den frie Udsigt aabnede sig over denne henrivende skønne Bugt af Middelhavet, hvis himmelblaae Flade her indesluttet af en malerisk Bjergkløft.« Det var endda kun en Forberedelse til Neapels verdensberømte Bugt og dets Omegns vidunderlige Karakter. Vesuv var i stærk Gjæring, men alligevel besteg de Bjerget indtil Krateret, hvorfra Røg og Masser af flammende Lava og Stene uophørlig skjød op som Kugler fra en Mørser, en Ødelæggelsens Vederstyggelighed midt i Naturens paradisiske Fylde og Skjønhed. I min Broders Dagbog skriver han, efter at have skildret sin og sine Venners Bestigning af Vesuv:

»The question came up whether we should, as we intended, remain on the mountain the night over to see the fires of the volcano in the dark when the scene must be truly awful or return to Paradise below. Our large party were all for the latter, but me — and being finally outvoted I had to submit and we commenced our descent in the most grotesque fashion by half jumping, half sliding down the side of the mountain on which ashes had fallen like thick snow. The inclination was so abrupt that, at every leap you took, you seemed to fall through the air, but with a sense of security — for when you again touched the ground it was in a featherbed of ashes and after extricating yourself you made another tremendous leap in the same manner. So our whole party, shouting, racing and laughing at the extraordinary pro-

ceeding, came in a few minutes down. Here the sinking sun illuminated the unparalleled landscape spread before us — never have I beheld so glorious a scene, never such a divine contrast — it was like Paradise and Hell contrasted. The serene azure of an Italian sky with light purple clouds and the blue mediterranean with its vast and gleaming mirror, the lovely fairy-like islands, the picturesque rocky promontories and indented shores, and the great city with its spires, monasteries, its battlements and castles all bathed in the golden light of a setting sun — and then behind you the perpetual roar of the volcano recalling the horrid scene of sulphur-smoke and fire, ashes, stones and the red, liquid Lava — the whole picture of Nature's wild and horrid powers unchained and threatening ruin and devastation to all around — to have witnessed such a contrast is to have fixed a picture and an idea upon your mind to last with life. What that idea is, I scarcely need tell — who has not reflected upon the beauty, serene and heavenly, of virtue — the dark and dismal abyss of vice — the precipice by which we stand which parts the one from the other — and who will not find in Vesuvius and the heavenly view from it a contrast in nature realizing our own thoughts on life!«

I Dagbogen finder jeg ogsaa en Beretning om hans Besøg med flere Venner til det skjæbnsvangre Ischia, hvor de paa Tilbagevejen nær havde fundet Døden i et Uvejr: »Every timber in the boat shook and quaked in the furious battle with the angry sea — the wind grew fearful — and as it came bellowing into the sail bent our boat down into the water. I thought every moment we were about to capsize; the clouds flew overhead with a giddy rapidity — sea gulls with a monotonous cry hurried to the shore — it grew dark as evening and big

ominous drops came pattering down. Our boatmen covered themselves with brown capuchin-hoods and wrappers, looking like so many friars taking us heretic sinners to another world. We were now rapidly nearing the breakers of cape Misenum, the storm increasing every moment in fearful violence. In another quarter of an hour we should, with the aid of heaven, round the cape and come into the sheltered bay of Baja when lo — a tremendous wave struck our frail boat and shivered the rudder! — The boat was unmanageable, the sail flew round, flapping with the report of pistol-shots in the wind and every wave cast us nearer the rocks that rose up in rough, jagged precipitous masses — the waves dashing against the grim walls in impotent fury — roaring and foaming like a caldron of boiling water — high up overhead in the dark clouds reared the old watchtower, like a spectre, its towering form — it was a wild, superb scene but which I wish never again to behold. We were but some twenty feet from the cliffs, which threatened us with instant annihilation if cast upon them. Rami, rami, we all shouted when the rudder went — and all grasped the oars but soon finding it created confusion we had to leave them to the boatmen who, placing them out at the stern as a substitute for the rudder, managed to keep off. It was a moment of intense suspense — life and death depended on holding out from the rocks long enough for the wind to carry us round the point of the cliffs that rose perpendicular as a brickwall. Giovanni lay clenching his fist in the agony of fear with a countenance so doleful and miserable that a ghost would have laughed himself back to his tomb at the sight.

At this moment of imminent peril, I felt for the first time what an awful thing it is to face death, suddenly, unprepared and, as here, impotent even to make a struggle

for life but having to trust only to the skill of others to ward off the danger; while battling for life, heated, excited — death has a different appearance than when visiting you cold and calm. I had at the time but one wish — that of dying at home — not so as here, flung a mangled body on the pointed rocks. But a better fate awaited us and as the boatmen pronounced us out of danger and our little skiff crept round the point and glided into the quiet bay, a load was lifted from our hearts and our spirits seemed uncorked for the first time and ran riot in delight — we laughed, we shouted from very joy and on landing were surrounded by a crowd of fishermen congratulating us on our escape.

Jeg har været fristet til at nedskrive enkelte Steder af min Broders Ungdomsnoteringer og Breve, hvis Indhold har givet og endnu giver os saa megen Nydelse. Det smerter os at skulle tilintetgjøre den Mængde af afvexlende Skildringer, de give; det er saa vanskeligt at holde det klart for Tanken, at Andre ej kunne føle Interesse for det, som er En selv saa kjært.

Efter fjorten Dages Ophold i Neapel med Besøg til alle de verdensberømte Steder i dens Omegn tog han og hans Venner tilbage til Rom, hvor de en Dag tilfældig traf kjørende paa Monte Pincio den engelske Familie, som i Sommeren 1842 havde beboet en Villa sammen med os i Newport i Amerika, og med hvem han nu tilbragte den muntre Karnevalstid i Rom.

Efter syv Maaneders nydelsesfulde Ophold og Rejser i Italien tog han over Paris til England og indskibede sig derfra til Amerika.

Hjemkomst.

Min Broder ankom den 16de April 1845 til os i Philadelphia, og kort efter modtog han sin Udnævnelse som Attaché hos min Fader, der dette Aar blev benaadet med Titlen af Gehejmelegationsraad — den kjære Fader, der i saa mange Aar havde været saa godt som glemt af Regeringen hjemme. Tre lykkelige, tildels sorgfrie Aar hengik nu uden mærkelige Begivenheder. I Sommeren 1846 gjorde vi en interessant og fornøjelig Tour til Staten Island ved Indløbet af New-Yorks Havn, til Westpoint og til Catskillbjergene paa den henrivende dejlige Hudson-flod og derpaa til Rockaway, et Badested paa Long Island ved Atlanterhavets Kyst.

Krigen mellem de Forenede Stater og Mexiko optog den almindelige Interesse og gav Anledning, ved Sejren den paafølgende Sommer, til en storartet Illumination i Philadelphia, som nok var enestaaende i sin Genre; da nemlig de bedste Salons ere i Husenes Stueetage, havde man, i Stedet for som ellers at sætte Lys i Vinduerne, oplyst selve Værelserne med Lysekroner, Lampetter osv. og trukket Gardinerne tilbage fra Vinduerne, hvorved de prægtig møblerede Rum med de store Spejle, der reflekterede hele Pragten, afgav et Skue langs Gaderne langt mere glimrende end oplyste Vinduer.

Ogsaa Vinteren 1847—48 gik hen behageligt og fornøjeligt, især da en udmærket italiensk Opera bidrog til de øvrige Adspredelser.

Efterretningen om Christian VIII.'s Død og Frederik VII.'s Tronbestigelse havde vel ladet os formode, at vigtige Begivenheder forestod i Fædrelandet, men om Øjeblikkets nære og store Alvor havde vi ikke nogen Anelse. Saaledes staaer ofte i dybest Tryghed uventet

Skjæbnen med sine Uvejrsmønstre ved Ens Dør og spørger: »Er Du nu beredt til at opfylde de Pligter, Du i glade Dage har erkjendt for rigtige?« Som et Torden-slag kom for os Beretningen om Oprøret i Hertugdømmerne, Bevægelsen i Kjøbenhavn, Rustninger og Forberedelser til Borgerkrig, at hele Tydskland tillige rejste sig imod os, at Alle hjemme, Høje og Lave, stod som een Mand om at værne Fædrelandet. Og nu skulde min Broder gaae her i Amerika uden at dele Farer og Sorger med sine Landsmænd — denne Tanke knugede ham og blev ham utaalelig. Paaskesøndag, medens Moder og vi Søstre vare i Kirke, gik min Fader og Broder en lang Tour. Da vi atter samledes i Hjemmet, meddelte min Broder os den Beslutning, han havde aftalt med Fader, at ville begive sig til Danmark og der tage Del i Krigen som Frivillig. Min Moder, der var Kjærligheden og Æmhedens selv, har altid viist Fasthed, naar det gjaldt Pligt; hun gav os Andre atter nu Exempel paa sjelden Styrke og Kraft, ved ingen Taarer eller Indvendinger tillod hun sig at rokke min Broders Beslutning. Den 29de April afrejste han med Paketten, uagtet alle hans Venners Anstrengelser for at holde ham tilbage ved at ville bevise ham, at det var en urimelig Patriotisme og en utidig Pligtfølelse, da han jo i Grunden var ansat i Embede hos sin Fader.

Hvad vi led og pintes ved alt dette, kan ej beskrives. I Kvaler og søvnløse Nætter hengik Tiden forinden hans Afrejse, og saaledes gik ogsaa Maaneder hen, efterat han var skilt fra os. Jeg begriber ej, at man kan lide saa meget og dog leve. Men skjult under Smerter og Sjælskvaler næres ubevidst Haabets Spire. Og dog var den første Efterretning efter hans Ankomst til Kjøbenhavn denne, at han laae dødsfarlig syg, og at det befrygtedes at ville blive til Tyfus. I mere end en Maaned

var han bunden til Sygelejet, men i Guds Raad var denne Sygdom vor Frelse, idet hans svækkede Helbred gjorde det umuligt for ham at blive antagen til Armeen. Efter sex Ugers Forløb, da han nogenlunde havde gjenfundet sit Helbred, blev han derimod benyttet til anden Tjeneste. Den 17de Juli fik han saaledes pludselig Ordre at afrejse samme Dag Kl. 2 til London og Paris med vigtige Depescher og Meddelelser til de danske Gesandter sammesteds. Man kan tænke sig vor Forbavselse og Glæde ved uventet at modtage Brev fra ham, dateret Paris! Det var en forceret Rejse baade ud og tilbage; i 47 Timer foer han paa Jernbanen fra Paris over Bryssel til Lybæk, hvor han traf sammen med General Scholten fra Vestindien og den unge Grev Holck, der ligesom min Broder rejste under et andet Navn.

Efter denne Koureerrejse blev der tilbudt ham at gaae som privat Sekretær med den danske Kommissær, Kammerherre Reedtz, til Hertugdømmerne. Den 31te Avgust afgik med Krigsdamperne »Valdemar« og »Hertha« Grev Moltke-Nütschau, Præsæs for den nye provisoriske Regering, som i Følge Malmø-Konventionen skulde overtage Regeringen, indtil Freden fandt Sted, hans Sekretær, Kancelliraad Paulsen, Kammerherre Reedtz, kongelig Kommissær, med min Broder som Sekretær, samt den unge Grev Holck, der skulde overbringe Ordre til vore Skibe ved Elben om at ophæve Blokaden. Da de ankom til Rheden ved Travemünde, traf de der Krigsdamperen »Skirner« ventende paa dem, og saaledes vare tre danske Krigsskibe forsamlede. Efterat Kammerherre Reedtz med min Broder havde i Lybæk faaet Ratifikationerne udvexlede, tog Reedtz og Moltke til Grev Blome paa Heiligenstedten i Nærheden af Itzehoe, i hvilken By de to Sekretærer skulde vente paa dem. Her havde de et Eventyr, der kunde have havt et mere ubehageligt

Udfald, end Tilfældet blev. En oprørsk Pøbel omringede nemlig Hotellet, hvor de vare, og en ægte *Sans culotte* Skare brød ind i deres Værelse med Trusler og højroset Tale, medens hele Mængden fyldte Huset med støjende Raab og Eder. Min Broder og Paulsen, som bevarede deres Koldblodighed, forlangte at see Øvrigheden; Borgmesteren blev hentet, og for at beskytte dem imod Pøbelen arresterede han dem ved at sætte Vagt udenfor Hotellet, indtil en Afdeling Militær og Grev Reventlow-Preetz ankom og befriede dem efter tyve Timers Arrest.

Den 19de September tog Kammerherre Reedtz paa egen Haand til Berlin, efterladende min Broder hos Grev Moltke, og først efter en hel Maaned kom han tilbage til Sønderborg. Grev Moltke, hvem Oprørerne ej vilde erkjende saa lidt som den Regering, for hvilken han skulde være Præses, rejste derpaa tilbage til Kjøbenhavn, medens Reedtz med min Broder tog til Gottorp Slot, hvor en anden provisorisk Regering blev installeret — desværre til Ulykke for Danmark, da den optraadte saa fjendsk imod os, at Kammerherre Reedtz forlod Slesvig, og dermed endte naturligvis min Broders Ansættelse hos ham. *)

I Efteraaret 1848 skete der et Ministerskifte: Grev Knuth gik af, og Grev Moltke-Bregentved blev Udenrigsminister. Min Broder fandt i Grev Moltke en ligesaa velsindet Minister, som Grev Knuth havde været, og hans nye Chef raadete ham til ikke, som han nu, da han

*) Jeg finder blandt min Broders Papirer følgende Brev fra Kammerherre Reedtz i den Anledning, dat. 10de November 1848: »Idet jeg endnu engang og ret af Hjertet takker Dem, bedste Hr. Kammerjunker Bille, for al den mig paa vore Rejser skjænkede Tillid og Venskab, Erindringen om hvilke stedse for mig vil høre til en af de behageligste Frugter af denne penible Sendelse, har jeg den Ære at underrette Dem om . . . osv. Deres forbundne og hengivne Reedtz.«

var ude af Tjenesten, havde i Sinde, at vende tilbage til sin Post hos Fader, men derimød at oppebie Tiden, da Greven forsikkrede ham, at han vilde blive benyttet. Under disse Omstændigheder var der intet Andet for min Broder at gjøre end at forblive i Kjøbenhavn.

I sit Brev af 18de December dette Aar (1848) omtaler han sine Besøg til Rigsdagen, hvor han fandt, at Forsamlingen endnu ej syntes hjemme i de parlamentariske Forhold. Han bemærker ogsaa om Grundlovsudkastet: »Jeg finder det for liberalt, eller bedre sagt, for demokratisk; allerede nu befrygtes, at Bønderne ville faae en overvejende Indflydelse i Rigsdagen, og da de bearbejdes af herskesyge Demagoger, hvis blinde Redskaber de allerede ved denne Rigsdags Sæmmensætning have beviist sig at være, vil den danske Rigsdag ikke komme til at repræsentere Landets virkelige Ønsker, men være et farligt Demagogies egennyttige Organ.«

I Vinteren 1848 var min Broder bleven benaadet med Titlen af Kammerjunker, der alt under Christian VIII. havde været bestemt ham. Han arbejdede stadig i Udenrigsministeriet ifølge Grev Moltkes Raad, og medens hans Tilbagerejse til Amerika ogsaa efter Grevens Raad var udsat, ønskede han at benytte Tiden til at gjøre sig bekjendt med Forhandlingerne og Aktstykkerne angaaende Sundtoldspørgsmaalet, som han jo ventede vilde komme paany frem i Amerika; han bad derfor Grev Moltke om Tilladelse til at erholde Ministeriets Dokumenter om denne Sag, hvorpaa der blev sendt ham en Masse Skrifter. At gjenne læse og gjøre Udtog af denne Mængde Dokumenter var et stort Arbejde, der beskæftigede ham i lang Tid. Resultatet var en udførlig Afhandling om tidligere Sundtoldforhandlinger; men da vor Regering af Hensyn til Preussen fandt det bedst ej at lade den komme ud i Trykken, tog min Broder

tre Afskrifter af den. Et Exemplar sendte han til min Fader i Amerika, et andet til Christian Bille, der skrev, at dette Arbejde overtydede ham om, at han kunde stole med Sikkerhed paa at benyttes i sit Lands Tjeneste for Fremtiden; det tredie Exemplar forekommer det mig, at han sendte til Kammerherre Bjelke i Berlin. Da han senere selv kom til at afgjøre Sundtoldsagen med Amerika, var han saaledes paa bedste Maade forsynet med al Underretning og alle Oplysninger om Forhandlingernes Gang.

Min Fader havde imidlertid ikke arbejdet mindre utrættelig i Amerika for vort kjære Fædreland. Den preussiske Minister, Baron Rönne, var kommen tilbage fra sit Ophold i Evropa og angreb paa det heftigste Danmark i de amerikanske Blade for at omstyrte vore Krav paa Slesvig, vel vidende og stolende paa, at min Faders lange Fraværelse fra Danmark havde gjort ham fremmed for de slesvigske Forhold, og at han i Amerika var uden Kilder til Oplysninger herom. Men min Fader fik uventet en Hjælp, idet en dansk Slesviger ankom til Philadelphia og meldte sig hos ham. Da denne Mand viste sig ej alene at besidde nøje Kundskab om Alt, Slesvig angaaende, men dertil medførte en Mængde historiske Værker, til hvilke der kunde refereres, antog Fader hans Tilbud om Hjælp og blev derved sat i Stand til paa det Eftertrykkeligste at tage til Gjenmæle og modbevise alle de omtalte Angreb i Aviserne af den preussiske Minister, der ogsaa som overvunden opgav denne Avisfejde.

Bemeldte Slesviger, der var en ældre og dannet Mand og lod til at være besjælet af stor Fædrelandskjærlighed, tilbød endvidere at skrive en Pamflet til Forsvar for Danmarks Rettigheder til Slesvig, hvilken min Fader indgik paa at lade trykke paa Tydsk, medens han selv paatog sig dens Oversættelse og Udgivelse paa

Engelsk, haabende, at vor Regering senere vilde erstatte Udgifterne, som ogsaa blev ham godtgjorte. Under disse betydelige Arbejder hengik Efteraaret af 1848 og en Del af Vinteren. Desværre fik Bogen ej den Udbredelse eller Billigelse hjemmefra, som var forventet, paa Grund af den Unaade, som Forfatteren var kommen i hos vor Regering ved sin Embedsførelse i Slesvig, men hvormin Fader dengang var uvidende. Imidlertid kan bemeldte Skrift, der blev trykt i Philadelphia under Titelen:

Motivirte Entscheidung des Streits über
Nationalität, Staatsrecht und Staatssuccession
in Schleswig und Holstein

von

August Carl Emil Claussen Wedel,

dog maaske en Gang i Tiden tjene som en kort, klar, historisk Fremstilling om disse Spørgsmaal, hvorm saa Meget er skrevet.

Min Faders private Bidrag til Krigsomkostningerne hjemme var dette Aar 1000 Rdlr.

Hvem af os Danske kan nogensinde glemme det begivenhedsfulde Aar 1849! Tabet af vort prægtige Linieskib »Christian VIII.« og de 200 Mand af dets Besætning, »Gefion« erobret i Eckernförde Bugt — disse Sorgens og Smertens bittre Dage — Slaget ved Kolding den 24de April — men saa den 6te Juli, den glimrende Kamp og Sejr ved Fredericia, der bragte det danske Navn til at lyse paany med Glands. Om man end følte dybt ved Tabet af den heltmodige General Rye og hans Brigade, saa ønskede man sig en Død som deres.

Man kan ej let forestille sig, hvad vi følte og gjennemgik i fremmed Land ved alle disse vexlende Begivenheder, samtidig med at Vinteren hos os i Amerika var hængaaet i stor Bekymring, da Sundtoldsspørgsmaalet atter var

dukket op — spydige Hentydninger mod Danmark fremkom i Aviserne — ja, et Krigsskib, *United-States*, blev af Tydskere udrustet i New-York og almindelig anerkjendt som bestemt at bruges imod os og at skulle gaae til Kjøbenhavn. Selv blandt vor Omgangskreds tillod Nogle sig spøgefulde Vink herom, og en af vore Venner, en Søofficer, var udseet til at afgaae med bemeldte Krigsskib.

Paa Grund af Rygterne om dette Krigsskibs Bestemmelse tog min Fader til New-York i Marts Maaned for at indhente nærmere Oplysninger og selv see Skibet, men for at dække dette sit Formaal tog han min Søster og mig med sig og foregav at ville besøge den italienske Opera, som dengang gav Forestillinger paa Astor-House Theatret.*) Efter vor Hjemkomst fra denne Udflugt havde min Fader den store Tilfredshed at forhindre Krigsskibets Afsejling ved sine Argumenter til Udenrigsminister Clayton, og Ordre blev given at standse med Udrustningen af *United-States*.

Fra min Broder fik vi nu ogsaa den glædelige Efterretning, at han paany var benyttet i aktiv Tjeneste. Om Aftenen den 22de Avgust 1849 fik han Ordre at rejse næste Dag som Sekretær hos den danske Kommissær til Hertug-

*) Bemeldte Theater, der ikke længerer eksisterer, da det var for prægtigt indrettet til at kunne betale sig, fik vi saaledes at see. Bygget af og for de rige Familier, var det ikke stort, men udstyret paa det Rigeste. Logerne vare forsynede med forgyldte og med Fløjl betrukne Sofaer og havde i Fronten et aabent gyldent Gitter, saa at Damerne i deres fulde Selskabsdragter kunde sees lige til de hvide Atlaskessko. Parketlogerne havde ligeledes aabent Gitter og vare forsynede med magelige Fløjsarmstole. Ingen Herre fik Adgang undtagen i Selskabsdragt, hvide Handsker og *Chapeau-bas*. Jeg nævner dette, da man her i Evropa har gjort os de besynderligste Spørgsmaal om Theatrene i Amerika.

dømmerne; denne Gang var Kammerherre Tillisch hans Chef. Det var en iltom Rejse, da han skulde indfinde sig i Flensborg til den nye Regjerings Installation der. Grunden, hvorfor hans Nærværelse var saa nødvendig, var denne, at den engelske Kommissær, Oberst Hodges, kunde hverken Dansk eller Tydsk, saa at Kammerherre Tillisch havde forlangt en Sekretær, der kunde føre Korrespondencen paa Engelsk. Paa et senere Tidspunkt af Opholdet i Flensborg, da min Broder ikke havde Meget at bestille, og da Dampbaaden »Ægir« skulde afgaae til Kjøbenhavn, udbad han sig Tilladelse til at gjøre Touren med det paa et Besøg. Efter Ankomsten til Kjøbenhavn den 15de Oktober gik han til Grev Moltke, hvor han traf Christian Bille; Begge blev overraskede ved at see ham, men endnu mere overraskedes han selv ved at høre af dem, at han var udseet til Legationssekretær i Berlin ligesom ved senere at erfare, at Christian Bille havde faaet Tilbud om Posten som Udenrigsminister, hvilken han dog afslog, hvorimod han i længere Tid forestod Ministeriet som Direktør.

Den 23de Oktober 1849, efter syv Aars Forløb, kom min Broder saaledes tilbage til det Berlin, han havde forladt i sine Studenteraar, lidet anende, at han skulde gjensee det, mindst af Alt, at det skulde blive i hans nuværende Stilling. Han blev modtagen paa det Venligste af sin Chef, Baron Pechlin, og han havde den Glæde at begynde sin diplomatiske Karrière med at have Lejlighed til at høste sine Foresattes Roes. Anledningen hertil var Følgende: Preussens Hensigt at ville flytte »Gefion« til en preussisk Havn havde i den Grad vakt det danske Folks Lidenskaber, at Regeringen beordrede Kapitain Steen Bille at overtage Flotillen ved Sønderborg og forhindre »Gefions« Bortførelse. I den Diskussion, som opstod om denne Sag mellem Baron Pechlin, Regerings-

raad Höpffner og min Broder, fremførte denne Sidste flere juridiske Argumenter, som bifaldtes af Baronen, der havde den Venlighed i sin Depesche om denne Sag til Regeringen hjemme at nævne, at »Bille havde staaet Fadder til Ræsonnementet deri«, hvorover Christian Bille udtrykte sin Glæde. Min Broder siger i sit Brev til vore Forældre af 10de December: »Det, der gjør min Stilling her saa behagelig, er, at baade Baron Pechlin og Regeringsraad Höpffner nu behandle mig som raadgivende Medlem, og at jeg tager Del i alle Underhandlingernes Diskussion.« Dette var en smigrende Begyndelse for ham som Legationssekretær.

I denne Vinter kom foruden den egentlige Gesandt, Baron Pechlin, ogsaa Kammerherre Reedtz og Generalauditør A. W. Scheel til Berlin, saa at med Regeringsraad Höpffner, Sekretær Sick og Torben Bille bestod Gesandtskabet af sex Medlemmer. Til Lykke stod Broder sig vel med dem Alle. Hans Chef viste ham Agtelse og Tillid, og for Kammerherre Reedtz nærrede han selv den inderligste Hengivenhed, som denne gjen-gjældte. I det diplomatiske Korps var den russiske Ambassadørs Palais som et andet Hjem for hele den danske Legation, da Baron Meyendorf, Ambassadøren, interesserede sig levende for den danske Sag og var en højst elskværdig Mand samt en af Evropas mest udmærkede Diplomater.

Da min Broder var bleven bekjendt med de engelske Korrespondenter til *Times* og *Morning Chronicle*, fik han ved dem flere Artikler indrykkede i disse Blade, og de fandt baade Baron Pechlins og Kammerherre Reedtz's særdeles Bifald. Da efter Fredstraktaten af 2den Juli 1850 Gesandtskabet tog hjem, blev min Broder udnævnt til Chargé d'Affaires ad interim i Berlin og fik Dannebrogordenens Ridderkors.

Istedslagets glimrende Sejr kort efter, den 25de Juli 1850, fordunkledes ved Tabet af de udmærkede Officerer, General Schleppegrell, Læssøe, Trepka og de mange Brave, der her fandt Døden. Man gjør sig ingen Begreb om den Spænding, hvori vi i Amerika henlevede Tiden imellem Haab og Frygt, som netop ved Fraværelsen blev desmere pinlig, og den bidrog til at kaste mig og min Søster Nora paa Sygelejet; i sex Uger var hun senge-
liggende, i tre Maaneder jeg. Endnu vedblev den blodige, sørgelige Krig at rase i Hertugdømmerne, og om end den 4de Oktobers uforglemmelige Kamp ved Frederiksstad vel styrkede Modet og forøgede Beundringen og Tilliden til den danske Tapperhed, saa gyste man dog over det frygtelige Blodbad efter sex Dages Udholdenhed, i Nattens Mørke, oplyst af den brændende By.

Paa Grund af mit og min Søsters svækkede Helbred havde min Fader ansøgt om sin Afsked for at forlade Amerikas afkræftende Klima og vende hjem til Danmark. Min Broder ikke mindre end vi længtes inderlig efter at mødes. I et af sine Breve siger han: »Det lykkelige Hjem hos Eder staaer mig stadig i Tanker med dets huslige Glæder og Sysler, som jeg savner utrolig. At tumles om i Verden, at stifte nye Bekjendtskaber for at afløse dem kort efter med andre nye, at skue ind i Politikens skumle Gange og glemme Livets rolige og stille Glæder kan have sin Interesse, men jeg tilstaaer, at Omgang med faa, prøvede Venner, rolige Tider og den lille Verden hos Eder er mere i min Smag.«

Min Fader var i 1851 bleven benaadet med Dannebrogskommandørkorset, men endnu var hans Ansøgning om Afsked hverken antagen eller besvaret. Min Broder var i Uvished ogsaa om sin Stilling. Efter at Bjelke var kommen til Berlin og havde overtaget Posten der som Chargé d'Affaires, var min Broder bleven konstitueret som

Legationssekretær hos ham, men han havde dog Grund til at vente en Forflyttelse.*) Denne kom imidlertid uventet, snarere end forudsat, og paa en anden Maade end han tænkte. I et Brev af 5te Maj 1851 skriver han: »Jeg er Skjæbnens Spilleboldt. Dette bliver uden Tvivl mit sidste Brev fra Berlin. I Morges modtog jeg fra Udenrigsministeriet følgende Brev:

Kjøbenhavn, 3die Maj 1851.

Da Hr. Kammerjunkeren, medens Notablerne ere forsamlede, vil have at forrette Tjeneste som en af den kgl. Kommissærs, Kammerherre Grev Bille-Brahes Sekretærer, skulde jeg herved anmode Dem om snarest muligt at begive Dem til Kjøbenhavn for at forberede Dem til Deres ovennævnte Bestemmelse.

(undt.) Reedtz.

Jeg rejser altsaa i Overmorgen via Wismar til Kjøbenhavn. I kunne troe, at jeg føler mig temmelig *stunned* ved dette pludselige Omsving i mine Forhold. Gehejmelegationsraad Skrikes Brev overtlydede baade Bjelke og mig om, at vi To vare bestemte til at blive sammen her i Berlin for længere Tid. Vi ventede saaledes at forblive her til langt ud paa Sommeren, og nu kommer denne

*) Gehejmelegationsraad Skrike skrev ham til den 28de April: »Jeg havde ikke undladt at tilskrive Dem ved Deres Konstitution som Legationssekretær, ifald jeg ikke havde anset det synderligt at lykønske Dem til, hvad der dog ikke er Deres Ønskers nærmere Maal. Hvad der er skeet, betragter De vel og kun som en Overgang, og det eneste Behagelige, jeg kan sige Dem, er, at Ministeriet ikke betragter det anderledes, om det end for Tiden ikke har eller kan have nogen bestemt Formening om, hvor kort eller lang Overgangsperioden vil blive. Det Hele beroer jo paa, hvad der kan bydes Kammerherre Bjelke, og hvormed han kan ansee sig tjent.«

overraskende Befaling næppe en Uge efter. At vælges til Sekretær ved Notabelforsamlingen er vel højst ærefuldt for mig, men jeg gyser for alle de Besværligheder, der ville være forbundne dermed, og for hvilke jeg endnu næppe finder mig forberedt. Hvor bésynderligt at vælge mig, der er næsten fremmed for Danmark, til en Post, der forlanger stor Fortrolighed med Forholdene hjemme! Men her er ikke at vige tilbage, og mit Motto maa være: *go-ahead!*«

Han havde dette Foraar i Forening med Korrespondenten Col. White skrevet flere Artikler for »*Morning Chronicle*« under Overskriften *the Danes in Slesvig* og *Status quo ante in Denmark*. Ogsaa under sit Ophold i Flensborg vedblev han at sende Col. White Artikler til Indrykkelse i bemeldte engelske Blad.

Opholdet i Flensborg blev særdeles behageligt, da han i Notabelforsamlingen traf mange Venner og i Grev Bille-Brahe fandt en ligesaa velsindet Foresat, som alle hans andre Chefer havde været. Dertil var den skjønne Natur ham en stor Vederkvægelse efter det kjedelige Berlin og dets usunde, urene Luft. Han foretog lange Vandringer med sine Omgangsvener og siger i sit Brev af 14de Juli: »Naturen er saa skjøn her, at jeg næsten paa hver Tour, jeg foretager, opdager saa mange skjønne Punkter til at bygge sig en Kottage paa, at hele Eggen vilde forvandle sig til en Landsby af Kottager, dersom mine Projekter gik i Opfyldelse.«

Notabelforsamlingens Slutningsmøde fandt Sted Onsdagen den 16de Juli 1851, og Fredagen den 18de forlod Grev Bille-Brahe og de danske Notabler samt min Broder Flensborg. Det var ikke uden Bedrøvelse, at han skiltes fra et Sted, som han under sine gjentagne Ophold der havde vundet kjær. »En saa smuk Natur,« skrev han os til, »vil jeg ej kunne vente snart igjen at have til

daglig Omgivelse, ej heller saa mange rare, gode Venner, i hvis behagelige Omgang jeg har tilbragt saa fornøjelige Timer.« Svendborg, hvor de overnattede paa Hjemrejsen, omtaler han saaledes: »Det er et mageløst skjønt Panorama, der viser sig, naar man bestiger Højderne bag Byen. Solen gik ned, medens vi stod og betragtede den herlige Udsigt, og frembragte et glimrende Farvespil over Himlen, der mindede mig om vore pragtfulde amerikanske *sunsets*. Vi afvexlede mellem Beundring af Himlens Pragt og Jordens ubeskrivelige Ynde. Nedenfor Bakkerne med det højtstaaende Korn laae den lille, rødtagede By ved den blaa Sø, kun en Flodsbred fjærnet saaes det lille Paradis, Øen Taasinge med sine Skove og frugtbare Marker, Landsbyer og Kirker, længere henne Ærø og til Venstre Langeland — et lille Arkipel af yndige, grønne Øer med en Himmel, som en Claude Lorrain vilde have malet, om han kunde.« Efter Ankomsten til Kjøbenhavn gik han Søndag Morgen den 20de Juli til Kammerherre Reedtz, der til hans fornyede Forbavselse underretter ham om, at han om faa Dage skulde afrejse tilbage til Berlin som Chargé d'Affaires *ad interim*. Kammerherre Bjelke var nemlig bleven farlig syg og maatte efter sin Læges Raad tage til et Badested. »Hvad sige I hertil?« saaledes lyder hans Meddelelse til os om denne ærefulde Ansættelse, og han tilføjer: »Det gaaer rask *ahead* i Sandhed, men jeg føler mig temmelig beklemt over at skulle agere for Alvor Missionschef i en ikke ganske kort Tid; dog, jeg stoler paa min gode Stjerne for at skille mig fra det med Held.«

Han forlod Kjøbenhavn den 27de Juli med Dampbaaden »Skirner« til Stettin og ankom til Berlin midt i den store Solformørkelse, der indtraf dette Aar, og hvorunder Berlin sandelig ej tog sig ud. Alt ved Avgust Maanedes Slutning vendte dog Kammerherre Bjelke tilbage,

og derefter ankom Grev Bille-Brahe i en speciel Mission. Min Broder vedblev flittig at skrive Artikler i »*Times*«, med hvis Korrespondent han var bleven meget intim, men hans Helbred blev stærkt angreben af Berlins fugtige, usunde Luft, han led af voldsomme Forkjølelser og Tandpine, maatte i en hel Maaned underkaste sig Tandlægens smertefulde Operationer, men derfor forsømte han hverken sit Arbejde eller os med sine Breve. I et af disse siger han om Tilstanden i Evropa paa hin Tid: »Den Stilstand, hvori man for Tiden befinder sig i, er en indlysende Umulighed; fremad, fremad maa man, men fremad hvortil og hvorledes? Det er der Ingen, der kan sige, og kun det veed og føler man, at man gaaer store Begivenheder, store Omvæltninger imøde, uden Kompas og uden Plan, at Ens Fremtid er hinsides et stormfuldt Hav . . . Intet Menneske kan med upartisk Blik betragte de nærværende Forhold uden med den dybeste Bekymring — man slingrer som et Skib uden Mast og Ror i den nærværende *lull in the storm* og venter raadvild paa Stormens Fornyelse . . . Den øjeblikkelige Rolighed er kun Matheden efter en Paroxysme — Regeringerne have samlet umaadelige Hære for at være forberedte paa de nærmeste Begivenheder. Det Halve af Preussens Budget gaaer til Armeens Vedligeholdelse, det Hele af Østerrigs! En saadan Tilstand er ikke til at udholde, Partierne selv have ingen Tillid mere til deres Kræfter og føle dog Nødvendigheden af at handle, dersom de ej ville gaae under. Det reaktionære Parti i Tydskland troer, at den eneste Kur for Evropa er at vende tilbage til Middelalderens Feudalisme, og handler derefter, men med en hemmelig Mistillid til deres Kræfter; det konstitutionelle eller moderate Parti er næsten opløst, thi det har tabt al Tillid til sig selv og til de monarkisk-konstitutionelle Principer; kun nogle Theoretikere holde fast derved endnu,

imedens Partiets Masse har delt sig imellem det reaktionære og det demokratiske. Det demokratiske Parti, overbeviist om de umaadelige Vanskeligheder, der optaarne sig for dets Principers Udførelse, seer kun Haab i en Kamp paa Liv og Død mod de gamle Ideer i en blodig, voldsom og grusom Krig med Fortiden.«

Jeg har ikke kunnet modstaae Fristelsen til at gjen-give Ovenstaaende af min Broders Brev af 18de Avgust 1851, da det forekommer mig interessant at see, at adskillige af disse Bemærkninger ere siden den Tid gaaede i Opfyldelse. Men skjøndt Evropa har gennemgaaet svære Rystelser og frygtelige Krige, saa er det et sørgeligt Faktum, at nu, 34 Aar efter hin Tid, staaer man i Evropa ganske paa det selv samme Standpunkt, og i alle disse Aaringer have Nationerne været fuldt rustede, bestandig forøgende deres Armeer og Forsvarsmidler i Fæstninger, Jernbaner osv.

Overraskelsens Tid vedblev for min Broder. Den 3die Februar 1852 fik han et Brev fra Christian Bille af 28de Januar, hvori han skriver:

»Kjære Torben, Du er udnævnt til Legationssekretær i London og faaer Ordre i Dag til strax at begive Dig derhen for at være der nogle Dage forinden min Ankomst.«

Christian Bille gik selv til London som overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister. Denne min Broders Udnævnelse havde en dobbelt Glæde for ham og os, først den, at det var en Forfremmelse i Karriéren, men dernæst fordi Vejen hjem til os gik over London. Nu først kunde vi gjøre sikker Regning paa en snarlig Gjenforening. I Mellemtiden blev han bekjendt med den store Verden i London, med Dronning Victorias pragtfulde Hof, de sammenpakkede, elegante *Routs*, de store sildige Aften-*Dinners* osv., men hvad han fandt større

Interesse i, var at lytte i Parlamentet til de store Talere, hvis Navne ere verdensberømte, og som nu høre en forbigangen Tid til, men som den Gang vare i deres Glorie: Palmerston, Russell, Brougham, Granville, Derby og d'Israeli. Hans Arbejde under Christian Bille var dertil af en mere tilfredsstillende Natur end alle foregaaende, det var nemlig Underhandlingerne om Arvefølgen til Danmarks Throne, der gik for sig under hans korte Ophold i London som Legationssekretær. Den 11te Maj 1852 afrejste min Broder med Successionstraktaten, den saakaldte Londonerprotokol af 8de Maj 1852, der endelig havde erholdt alle Regeringers Tilslutning og Underskrift. Det var en Begivenhed af stor Vigtighed for Danmark, at denne Traktat omsider havde ordnet det vanskelige Thronfølgespørgsmaal, og det var højst interessant for min Broder at være Overbringeren af dette Aktstykke, der var afskrevet med hans egen Haandskrift og bragt til heldig Udførelse af vor kjære Fætter Christian Bille, til hvem dette vigtige Hverv var betroet.

Min Broder blev efter sin Ankomst til Kjøbenhavn opholdt der næsten en Maaned. Han blev ved denne Lejlighed benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Først den 8de Juni gik han fra Kjøbenhavn til London, men nu med sin Ansøgning bevilget om Ansættelse som Chargé d'Affaires ad interim i Amerika, hvor Regeringen havde anmodet min Fader om at udsætte indtil da sin Fratrædelse af Embedet og derpaa at staae min Broder bi indtil videre.

Den 8de Juli 1852 kom min Broder saaledes tilbage til Amerika som min Faders Efterfølger ad interim. Hvilket Øjeblik, da vi saaledes atter samledes med ham, dobbelt glædeligt, fordi atter en Vinter var hængaaet

for os med Sygdom. Hans og vore Ønskers Maal var nu naaet, vor ædle Broders lange, utrættelige Flid for at berede sig en Levevej, først som Ingeniør i Amerika, derefter til et Professorat og senere som Jurist, havde nu rigtignok været forgjæves Arbejde, idet Skjæbnen, Begivenhedernes Magt eller — som vi hellere ville troe — Forsynets Styrelse havde ført ham ind i en ganske forskjellig Karrière. Men hans egen Anstrængelse og Dygtighed til at sætte sig ind i de nye Forhold og Forretninger, hvortil han vekselsvis blev kaldet, havde imidlertid i Danmark sikkert ham Regeringens Tillid og Alles Velvillie og foranlediget, at han blev benyttet i hurtig paa hinanden følgende Stillinger, saa at han i Løbet af fire Aar forfremmedes fra Attaché til Chargé d'Affaires i Amerikas Forenede Stater og det netop paa en Tid, da Danmark stod i en spændt og vanskelig Stilling til deres Regering i Anledning af Sundtoldspørgsmaalet. Dette var vistnok ærefuldt for ham.

I 1853 døde til vor store Sorg Christian Bille i London. Hans Tab var et virkeligt Skaar i vor Lykke. Foruden det Slægtskabsbaand, der bandt os til ham, havde min Broder jo modtaget tydelige Beviser paa hans Interesse, ikke mindst ved den Velvillie, hvormed han var bleven optagen i hans Hus i London i den korte Tid, han var der som Legationssekretær forinden sin Forfremmelse til Chargé d'Affaires i Amerika.

I dette Foraar følte baade min Fader og Broder sig mindre vel, hvorfor vi efter Lægens Raad rejste til Saratoga i New-York Staten, et Sted, der er berømt for sine mange mineralske Kilder. Men Rejsen dertil blev frygtelig ved en Temperatur af 100° F. (omtrent 30° Réaumur) uden et Pust af Luft i den brændende Sol paa den overfyldte Dampbaad med det hedeudstraalende Maskineri, saa at end ikke den dejlige Hudsonflod formaaede at formilde

Torturen. Endnu værre blev Touren paa Jernbanen med Røg og Støv. Ved Ankomsten til Saratoga fandt vi alle Hoteller overfyldte og dertil blandt Gjæsterne en overdreven Luxus og uafbrudt Lystighed, saa at selv den herligste Natur hverken kunde give Nydelse eller Styrke. Vi kom Alle hjem i daarligt Helbred, der vedvarede igjennem Vinteren, af hvilken min Broder dog tilbragte Størstedelen i Washington for ej at forsømme Kongressen.

I Sommeren 1854 tog vi til Staten Island ved Indløbet til New-York, hvor vi beboede en nydelig lille Schweizervilla. Intet af Alt, hvad jeg har seet i Amerika, kan maale sig i Skjønhed med Udsigten fra denne lille Ø. Dens høje Bakker, bedækkede med rige Skove, hæve sig som smaa Bjerge i maleriske Former og Linier og frembyde det mest henrivende Panorama for Øjet. Man seer ud over den lille, frugtbare, pittoreske Ø med dens Marker, Enge, Dale, Højder, dens Landsbyer, Kirker og Villaer, dens Frugt- og Blomsterhaver, og ud over denne Rigdom, der er udstrakt for Ens Fødder, sees den store New-Yorks Havn med alt det brogede Liv af Skibe og Flage fra alle Verdensdele, begrændset af den umaadelige Stad, der som et glimrende Diadem straalere i det Fjerne. Længere borte øjnes Hudsonflodens blaa-lige Bjerglinie. Midt i Bugten ligger den lille grønne Governor Island med sine Batterier. Vender Øjet sig til Højre, seer man Indsejlingen »the Narrows« med Fort Hamilton, og nu glider Blikket ud over Long Islands flade Land, hvor Byen Brooklyn breder sig; over det sees East River, begrændset af Connecticuts rige Egne, og hinsides Alt viser sig i det Fjerne Atlanterocænet! Intet kan tilfulde skildre dette mageløse Panorama. Men hvad der bidrog til at gjøre Opholdet paa denne Ø ufor-glemmeligt for os, var Ankomsten af det danske Linieskib

»Tordenskjold«, ført af Kommandør Dirckinck Holmfeld. Det var en interessant Begivenhed for os efter Indbydelse af Kommandøren med Fader og Broder at aflægge Besøg ombord i dette herlige Skib, hvorfra Dannebrog vajede, og høre vort danske Sprog omkring os. Vi aftalte at tilvifte vore Landsmænd et Farvel fra »*the Narrows*«, naar de skulde forlade Amerika. Det var en klar og dejlig Morgenstund; da Afskedssaluten lød til Batterierne, og vi igjennem Kikkerten saae det stolte Skib nærme sig, hejsede vi et Dannebrogflag, som til vor Glæde blev bemærket ombord, hvor vi kunde øjne et pludseligt Røre; man ilede til Flagstangen, Kommandoen gaves, og hurtig fløj deres Flag til Gjenhilsen op og ned ad det lange Flagreb tre Gange, medens det herlige Skib passerede Løbet langt nede under den høje Pynt, hvor vi stod, og nu, spredende sine Sejl, hurtig fjærnede sig paa det umaadelige Ocean, medens vi atter nedtog vort danske Mærke, der nok for første Gang havde været plantet paa denne Kyst. Der er Øjeblikke, som med ubeskrivelig Magt gribe Følelserne — dette var blandt disse. Handlingen var simpel, kort og naturlig, men den vakte ikke desto mindre en dyb Hjemvee hos os Alle.

Men forinden havde min Fader alt i Marts Maaned dette Aar modtaget den officielle Meddelelse om, at hans Ansøgning om Afsked med Pension og Tilladelse til at opholde sig i Amerika var bevilget, og til samme Tid fik min Broder sin definitive Udnævnelse som Chargé d’Affaires og Generalkonsul sammesteds, den Stilling, min Fader havde beklædt i tredive Aar. Fader modtog ved den Lejlighed Dannebrogssølvkorset. De gik Begge til Washington, Fader for at tage Afsked, Broder for at præsentere sine Kreditiver, i hvilken Anledning den galante Præsident Pierce bestræbte sig for at sige dem

alle de Forbindtligheder, han kunde, medens den barske Statsminister Marcy's Forsøg i den Retning vare mindre heldige.

I min Broders Dagbogsoptegnelser fra den Tid, hvilke han af Vane skrev paa Engelsk, siger han:

»The certainty I almost had for the last two years, that my wishes in this respect would be accomplished, and the daily expectation of my appointment rendered the gratification its reception at last caused, of course, less lively and intense. But I feel none the less how thankful I ought to be, and I trust I am, to that mysterious power which presides over the destiny of men and states, which is felt as much in small as in great things, for having thus far smoothed my path through life and placed me where I now am. It is interesting and curious to me to think back upon the hopes and fears, the plans and events which have succeeded one another ever since I left college and my position and sphere of life became the all-absorbing subject of my own and my parents' and sisters' speculation and anxieties, and to note how strangely the current of events has carried me on to the realisation of our wishes in this respect. The Slesvig-Holstein rebellion even served at last to push me vigorously on and clear the track for my diplomatic career, which has been more rapid in advancement than perhaps has ever before been the good luck of any in our diplomacy, who took his start as simple Attaché.«

Imidlertid blev min Broders Gage nedsat til 3000 Specier, 500 Specier mindre end min Faders havde været. I samme Dagbog omtaler han Følgende:

»I have received dispatch no. IX of the 8th of March approving of all my proceedings in the case of a deserter from the Danish bark and man-of-war »Saga« last summer, accompanied with full powers for me to negotiate

the conclusion of additional articles of convention on the subject of the jurisdiction of consuls and their right to reclaim deserted seamen, and in complimentary terms mentioning my argument in reply to Cushing and authorizing the communication of the »memorandum« containing it, as a document annexed to my note to be addressed to the Secretary of State on the subject of the proposed negotiation. Having taken particular pains with the memorandum and regarding it as a successful refutation of Mr. Cushing's subtle and specious reasoning against the application of favored nation-clauses to treaty stipulations, I felt much gratified by its approval at home.«

Denne Sag nødte min Broder til atter at tage til Washington, hvor han mødte store Vanskeligheder hos den barske Statsminister, der lod til at ville udvide denne Negotiation til Sundtoldsagen, og det blev ogsaa Tilfældet. Efter længe at have undveget at gaae ind paa Sagen erklærede Sekretær Marcy endelig bestemt, at Sundtoldsspørgsmaalet maatte først afgjøres, forinden man vilde drøfte eller gaae ind paa nogen anden Negotiation med Danmark. Dette var i Aaret 1854. Fra denne Tid mangler jeg desværre min Broders Dagbog, som han enten ej har fortsat, eller hvis Fortsættelse er gaaet tabt ved senere Forandring af Opholdssted. Dette og det følgende Aar hengik forøvrigt uden mærkelige Begivenheder.

I 1856*) kom Sundtoldsspørgsmaalet først rigtig under

*) Min Broder stod i dette Tidsrum paa den venskabeligste Fod med Præsidenten, Mr. Franklin Pierce, hvis Gemalinde indbød mig at komme denne Vinter til Washington med Broder og viste os al mulig Opmærksomhed. Hun tog mig næsten daglig ud at kjøre, og ved Præsidentens Nytaarsdiner fik jeg Damepladsen næst efter hendes egen.

Drøftelse. Længe havde det hængt som en Uvejrssky over os, og i flere Aar havde det under min Faders Embedsførelse været Gjenstand for hans Bestræbelser for at afvende Amerikas Planer til at omstyrte denne gamle Rettighed og Indkomst, hvoraf Danmark var i Besiddelse, og som det stolte amerikanske Folk oprørtes ved at skulle underkaste sig, for ikke at tale om det at skulle give Salut til Kronborg, det lille Danmarks Fæstning! Anledningen til, at Danmark nu gjorde alvorlige Skridt i denne Sag, vil blive forklaret i det Følgende.

Sundtoldsagen.

I Sundtoldaffæren havde de Forenede Stater til en vis Grad Fortjenesten af at have taget Initiativet*). I lang Tid havde de europæiske Regeringers Opmærksomhed været henvendt paa Spørgsmaalet angaaende den Told, som Danmark hævdede af alle Skibe, der passerede enten Sundet eller Belterne fra Nordsøen til Østersøen eller modsat Vej. Disse Afgifter, der gennem Aarhundreder havde været betalte til Danmark af den europæiske Handel, støttede sig til Traktater, der bestandig vare blevne fornyede, men som kunde ophøre ved en af Parternes Villie. Det var dog uomtvistelig anerkjendt, at denne Forpligtelse, indgaaet af alle Europas Magter med Hensyn til Danmark, var begrundet, rigtig nok ikke paa Udstrækningen af dets territoriale Højhedsret over Passagerne — en Theori, der ej er holdbar — men paa virkelige Tjenester, som Danmark fra uminde-

*) *Annuaire des deux Mondes* 1856—57, p. 34 ff.

lige Tider har ydet den østersøiske Handel ved at have paataget sig at vaage over Farvandenes Sikkerhed og Vedligeholdelse af de Mærker og Fyr, som vare nødvendige for saa meget som muligt at lette Navigationen. Man kunde derfor ej benægte de Danskes Ret til at fordre en Godtgjørelse for disse Forskud, i hvilke ingen anden Magt desuden kunde træde i Stedet for Danmark.

Ogsaa politiske Hensyn maatte, om just ikke med bydende Magt, saa dog med en vis Vægt bestemme de evropæiske Magter til ej at gaae frem i denne Sag uden med Maadehold og Eftertanke. Toldintægten havde hidindtil været en af Danmarks vigtigste Indkomstkilder. Man indsaae, at naar man vilde røre ved den engang etablerede Orden, burde man undgaae at udtømme Rigdomskilderne for en Stat, hvis Existens var vigtig for Ligevægten i Noerden af Evropa.

Kabinettet i Washington, for hvem disse politiske Betragtninger vare temmelig ligegyldige, brød sig, i det Mindste tilsyneladende, ligesaa lidt om de Grunde, paa hvilke Danmark støttede sin Fordring. Følgende sin sædvanlige Fremgangsmaade i ydre Politik begyndte det med at erklære, at saa snart Amerikas Handels- og Navigationstraktat med Danmark var udløben, nemlig i April 1856, vilde de ej længere respektere Sundtoldrettigheden, men lade deres Skibe passere uden at ændse det evropæiske Grundlag for Toldafgiften. Denne Trusel, som de tydske Stater ved Østersøen og langs Nordsøen, navnlig Preussen, Hannover og de hanseatiske Byer, hørte med en ikke dulgt Tilfredshed, bestemte den danske Regering til at aabne Underhandlinger med alle Magter for endelig ved en almindelig Overensstemmelse at tilvejebringe Forandring i den gamle Tingenes Tilstand, særlig ved en Afløsning eller Kapitalisering af Sundtolden.

Den Enstemmighed, hvormed alle Evropas Magter antog dette Forslag, bragte de Forenede Staters Regering i en temmelig vanskelig Stilling. Den kunde ikke godt sætte sig i aaben og bestemt Opposition til hele Evropa, og paa den anden Side maatte den paa bedste Maade dække sit Tilbagetog fra de hensynsløse Trusler, som den havde gjort i Begyndelsen.

Under disse Forviklinger fik min Broder Ordre fra vor Regering til at indlede Underhandling med den amerikanske Regering og opfordre samme til at erklære sig i denne Sag. Det var i 1856 under General Pierce som Præsident og Mr. Marcy som Statsminister, at saaledes de egenlige Underhandlinger om Sundtolden paa-begyndtes. Vor Broder forblev hele Vinteren i Washington og havde mange stormfulde Samtaler at bestaae med den heftige Mr. Marcy, der lod til at sætte sig imod alle Forslag fra Danmarks Side, ja endog truede med, at Amerika vilde tage krigeriske Forholdsregler. Men den Bestemthed, hvormed min Broder imødegik disse Trusler, overtydede endelig Marcy om, at han ikke var til Sinds at lade sig skræmme. Marcy var tillige paa den Tid optagen af en Sag af større Vigtighed for de Forenede Stater, og som var opstaaet ved deres Stilling til England i Centralamerika, en Sag, der blev yderligere indviklet ved den Hverving af Tropper, der var foretaget paa Unionens Territorium for Englands udenlandske Armeer. Den engelske Minister i Washington, Mr. Crampton, havde kompromitteret sig i denne Sag, hvorfor han blev ligefrem bortviist af den amerikanske Regering, der sendte ham sit Pas, og ikke uden Grund befrygtede man nu, at dette vilde lede til en Krig med England.

Under disse Omstændigheder forandrede Marcy pludselig Tonen i sit Forhold til Danmark, hvis Forslag om at indgaae paa et Aars Forlængelse af *status quo*, indtil

Konferencen med de evropæiske Magter kunde komme til Afgjørelse, han først havde afslaaet; Dagen efter sendte han General Thomas af Udenrigsdepartementet til min Broder og indvilgede deri. For at besmykke denne modstridende Fremgangsmaade fastholdtes det, at man kun indvilgede i at betale Sundtolden for et Aar paa den Betingelse, at den ansaaes som betalt under Protest og for at underkastes en tilkommende Ordning, ligesom Amerika undslog sig ved at lade sig repræsentere ved den evropæiske Kommission, der var forsamlet i Kjøbenhavn for at forhandle om Toldens Ophævelse ved Afløsning. Sagen blev afgjort med de evropæiske Magter i Marts 1857 ved et almindeligt Arrangement, der bestemte Godtgjørelsens Princip saavel som de forholdsvise Summer, som hver Regering forpligtede sig at betale.

Da de Forenede Stater havde afslaaet at være kontraherende Part ved denne Afgjørelse, blev det derfor min Broders Hverv med Regeringen i Washington at afslutte en speciel Konvention, som han havde den Tilfredshed endelig at faae affattet med Marcy paa samme Grundlag som den almindelige Traktat, nemlig at Danmark paa den ene Side forpligtede sig til at vedblive Vedligeholdelsen af de Fyr og Mærker, som vare uundgaaelig nødvendige for Navigationen gennem Sundet og Belterne, medens paa den anden Side de Nationers Flag, der passerede disse Farvande, skulde skadesløsholde Danmark for dets Udgifter, og tillige fastsattes den Sum, som de Forenede Stater indvilgede i at betale. Der manglede saaledes kun for min Broder Fuldmagt fra vor Regering for at afslutte denne Konvention.

Imidlertid gled Tiden hen. Den 4de Marts 1857 kom, den Dag, paa hvilken Præsident Pierce skulde fratræde sin Administration. Uagtet den af min Broder saa længselsfuldt ventede Fuldmagt nu i Virkeligheden ankom, saa

var det dog tolv Timer for silde: Kongressen havde sluttet sin Session, General Pierce var aftraadt med sit Kabinet, og Buchanan, den nye Præsident, var bleven inaugureret. Det var højst ærgerligt for min Broder, efter at have været saa nær det ønskede Maal, paany at see det skudt ud i Fremtiden, og flere Uger hengik i pinlig Uvished om den nye Regerings Anskuelse i Sagen. Min Broder, der naturligvis forblev i Washington, sendte min Fader i Philadelphia jevnlig Beretninger om Forholdene. Endelig kom der et Brev fra ham af 21de Marts, der meldte Følgende: »Jeg har havt en Samtale med General Cass (den nye Statsminister); han sagde, at han havde sendt Bud efter mig af to Grunde — først for at undskylde, at han endnu ej havde kunnet optage Underhandlingen og at lade mig vide, at endnu en Tid vilde hengaae, inden det kunde skee. Man var saa optagen med Udnævnelser og andre presserende Sager, at det var umuligt at tage fat paa Sundtolden; men han begyndte at see en Ende derpaa, og om en kort Tid vilde han kunne indlade sig paa Sagen. Dernæst havde han indbudt mig til en Samtale for at udbede sig en Forklaring over, hvorfor Danmark først havde forlangt en noget større Sum og derpaa et reduceret Beløb, og tillige for at bede mig om et Exemplar, ifald jeg havde et saadant, af den Konvention, som man underhandlede om i Kjøbenhavn med de andre Magter, og som Regeringen maaskee kunde foretrække for det Konventionsudkast, man i Washington havde underhandlet om.« Efterat have givet den ønskede Forklaring og beklaget ikke at have modtaget nogen Meddelelse fra vor Regering om den Konventions Indhold, hvorom man underhandlede i Kjøbenhavn, tilføjede min Broder: »Men man vil have bemærket af mit Udkast, at der var sørget for, at de Forenede Stater nød Fordel af alle de Begunstigelser, som af Danmark maatte blive til-

staaet andre Magter. Cass svarede derpaa, at han »kun kunde sige mig, at han, efter at have gennemlæst alle Aktstykkerne i denne Sag, ikke fandt, at der var Noget i Vejen for at afslutte den paatænkte Konvention, men da Præsidenten og Kabinetet endnu ikke havde havt Sagen under Overvejelse, var det kun hans egen private Mening, som han her udtalte. Han kunde imidlertid tilføje, sagde han, at saa vidt han kjendte Præsidentens Mening om Sagen, havde Præsidenten heller ikke Noget at indvende imod den foreslaaede Basis for en Konvention . . .« Cass var saa galant og høffig i sin Modtagelse af mig, at det var en sand Delice at have med en saadan Gentleman at gjøre i Stedet for Bjørnen Marcy, hvor føjelig denne end omsider havde viist sig.« Efter dette Brev fra min Broder til Fader i Philadelphia hengik flere Uger, atter i længselsfuld Forventning. Da kom der Telegram fra Broder i Washington af 7de April, at hans Forretning var afsluttet, men næste Dag et nyt med: »*Not yet but to-morrow!*« Man kan tænke sig, i hvilken spændt Sindsstemning vi befandt os under denne langvarige Sags Afgjørelse. Endelig den 11te April modtog Fader et tredie og sidste Telegram med de Ord: *All right*, og næste Dag kom der Brev fra Broder, der meldte, at den 11te April om Formiddagen havde Undertegnelsen fundet Sted. Min Broder havde ved den Lejlighed sagt nogle komplimenterede Ord til Cass, som denne besvarede med disse Yttringer: »Danmark har været stort og mægtigt; det er det ikke længer, men hele Verden agter alligevel Deres Land.« Den Tilsætning, der blev gjort til Artikel VI i Traktaten, og hvorved Undertegnelsen var bleven udsat, lyder som følger:

»*But if, in the interval, an earlier day shall be fixed upon and carried into effect for a free navigation through the Sound and Belts, in favor of any other power or*

powers, the same shall, simultaneously, be extended to the vessels of the United States and their cargoes, in anticipation of the payment of the sum stipulated in article III; it being understood, however, that in that event the Government of the United States shall also pay to that of Denmark four per cent interest on the said sum from the day the said immunity shall have gone into operation until the principal shall have been paid as aforesaid.»

Min Broder var særdeles glad over Sagens endelige og glorieuse Slutning.

Den 11te April 1857 blev saaledes denne vigtige Traktat afsluttet, hvorved der sikkedes Danmark fra den amerikanske Regering i Washington en Kapital af 717,829 Rigsdaler, undertegnet af Statsminister Lewis Cass og Torben Bille, og i alle Henseender svarende til den danske Regerings Forlangender.

Det havde unægtelig været min Broder behageligst, om han, som han havde ventet, selv ogsaa kunde have udvexlet Ratifikationerne af bemeldte Traktat, hvis Afslutning og de foregaaende lange Konferencer han alene havde havt at udføre og bestaae. Men forinden Ratifikationen indtraf fra vor Regering, blev han allerede udnævnt til Ministerresident ved Hofferne i Haag og Brüssel med Ordre til ufortøvet at begive sig derhen. Det blev derved hans Eftermand i Posten i Washington, som den 12te Januar det paafølgende Aar kom til at aflevere vor Regerings Ratifikation af Traktaten. Dennes Text lyder saaledes:

»The United States of America and His Majesty the King of Denmark being desirous to terminate amicably the differences which have arisen between them in regard to the tolls levied by Denmark on American vessels and their cargoes passing through the Sound and

Belts, and commonly called the Sound dues, have resolved to conclude a Convention for that purpose, and have named as their Plenipotentiaries, that is to say, the President of the United States, Lewis Cass, Secretary of State of the United States, and His Majesty, the King of Denmark, Torben Bille, Esq., knight of the Dannebrog and decorated with the cross of honor of the same order, his said Majesty's Chargé d'Affaires near the Government of the United States, who, after having communicated to each other their full powers in due form, have agreed to and signed the following articles:

ARTICLE I.

His Majesty the King of Denmark declares entire freedom of the navigation of the Sound and the Belts in favor of American vessels and their cargoes from and for ever after the day when this convention shall go into effect as hereinafter provided; and it is hereby agreed that American vessels and their cargoes after that day shall not be subject to any charges whatever in passing the Sound and the Belts, or to any detention in the said waters, and both Governments will concur, if occasion should require it, in taking measures to prevent abuse of the free flag of the United States by the shipping of other nations which shall not have secured the same freedom and exemption from charges enjoyed by that of the United States.

ARTICLE II.

His Danish Majesty further engages that the passages of the Sound and the Belts shall continue to be lighted and buoyed as heretofore without any charge upon American vessels or their cargoes on passing the Sound and the Belts, and that the present establishments

of Danish pilots in these waters shall continue to be maintained by Denmark. His Danish Majesty agrees to make such additions and improvements in regard to the lights, buoys, and pilot establishments in these waters as circumstances and the increasing trade of the Baltic may require. He further engages that no charge shall be made, in consequence of such additions and improvements, on American ships and their cargoes passing through the Sound and the Belts. It is understood, however, to be optional for the masters of American vessels either to employ in the said waters Danish pilots, at reasonable rates fixed by the Danish government, or to navigate their vessels without such assistance.

ARTICLE III.

In consideration of the foregoing agreements and stipulations on the part of Denmark, whereby the free and unencumbered navigation of American vessels through the Sound and the Belts is forever secured, the United States agree to pay to the Government of Denmark, once for all, the sum of seven hundred and seventeen thousand eight hundred and twenty-nine rix-dollars, or its equivalent, three hundred and ninety three thousand and eleven dollars in United States currency, at London on the day when the said convention shall go into full effect as herein afterwards provided.

ARTICLE IV.

It is further agreed that any other or further privileges, rights, or advantages which may have been or may be granted by Denmark to the commerce and navigation of any other nation at the Sound and Belts, or on her coasts and in her harbors, with reference to the transit by land through Danish territory of merchandise

belonging to the citizens or subjects of such nation, shall also be fully extended to and enjoyed by the citizens of the United States, and by their vessels and property in that quarter.

ARTICLE V.

The general Convention of friendship, commerce, and navigation, concluded between the United States and his Majesty the King of Denmark on the 26th of April 1826 and which was abrogated on the 15th of April 1856, and the provisions contained in each and all of its articles, the 5th article alone excepted, shall, after the ratification of this present convention, again become binding upon the United States and Denmark; it being, however, understood that a year's notice shall suffice for the abrogation of the stipulations of the said Convention hereby renewed.

ARTICLE VI.

The present Convention shall take effect as soon as the laws to carry it into operation shall be passed by the Governments of the contracting parties, and the sum stipulated to be paid by the United States shall be received by or tendered to Denmark, and for the fulfilment of these purposes a period not exceeding twelve months from the signing of this Convention shall be allowed. But if, in the interval, an earlier day shall be fixed upon and carried into effect for a free navigation through the Sound and Belts in favor of any other Power or Powers, the same shall, simultaneously, be extended to the vessels of the United States and their cargoes, in anticipation of the payment of the sum stipulated in article III; it being understood, however, that in that event the Government of the United States

shall also pay to that of Denmark four per cent interest on the said sum from the day the immunity shall have gone into operation until the principal shall have been paid as aforesaid.

ARTICLE VII.

The present Convention shall be duly ratified and the exchange of ratifications shall take place in Washington within ten months from the date hereof, or sooner if practicable.

In faith whereof the respective Plenipotentiaries have signed the present Convention in duplicate, and have thereunto affixed their seals.

Done at Washington this eleventh day of April, in the year of our Lord one thousand eight hundred and fifty-seven, and of the Independence of the United States the eighty-first.

(signed) *Lewis Cass.* (seal)

Torben Bille. (seal)

I Mellemtiden efter min Broders saa heldig endte Forretning i Washington, og forinden Efterretningen ankom om hans Udnævnelse til Ministerposten i Haag og Brüssel, foretog han i Løbet af Sommeren en Tour med mine to Søstre til Newport, et meget besøgt Badested i Staten Rhode-Island, hvor en Del af Corps diplomatique og andre af vore Venner vare forsamlede, og hvor de tilbragte en munter Tid med Selskaber og Baller, og derpaa tog de til de dejlige Indsøer Lake-George og Lake-Champlain, ikke anende, at vor Afrejse fra Amerika var saa nær forhaanden. Men kort efter deres Hjemkomst fra denne Tour modtog Broder i Slutningen af Avgust Depecherne om sin Ansættelse i Haag og Brüssel.

Da han saaledes blev forfremmet til en højere Post

i Evropa, nemlig som Ministerresident, og havde Udsigt til at forblive der, besluttede mine Forældre sig til ogsaa at forlade Amerika.

I en Fart skete Opbrudet fra vort gamle, i syv og tyve Aar beboede Hjem, og den 17de September 1857 forlod vi Philadelphia for at indskibe os med Damp-paketten »Arago« fra New-York.

Det var ikke uden dyb Bedrøvelse, at vi forlod saa mange kjære Venner og det skjønne Land, hvor vi havde været saa lykkelige, men Ønsket om at leve i Nærhed af Broder var den Tilskyndelse og det Haab, der gjorde os tilfredse.

Det sidste Minde af Amerika var vidunderlig skjønt. Aldrig har et herligere Syn mødt os, end da vi gjennem Raritan Floden kom ud i New-Yorks prægtige Bugt, oplyst af den dalende Sols glødende Straaler, idet vi sagte gled forbi det yndige Staten-Island med dets maleriske, høje Bakker, dækkede af herlige Skove, dets nydelige Landsteder og Haver, medens Bugtens spejklare Flade skinnede i Perlemoders og Konkyliers bløde Farvetoner, og Hundreder af smaa og store Sejlere stille og let gyngedes paa det zittrende Lyshav. Der er Øjeblikke, da Naturen ligesom Mennesket kan bære Præget af en aandelig Forklarelse. Hin Eftermiddags Solnedgang gav et saadant Udtryk til Naturen ved vor Afrejse fra det skjønne, stolte Amerika — et Land og et Folk, vi lærte baade at beundre og føle Hengivenhed for i mange Henseender under vort lange Ophold der.

At vi ogsaa vare venlig erindrede i Amerika, beviste ej alene den komplimenterende Omtale, min Fader og Broder erholdt i de amerikanske Blade efter vor Afrejse, men er senere bekræftet ved den vedvarende Interesse og trofaste Venskab, som saa Mange have bevaret for

os, og hvorpaa vi to sidstlevende Søstre endnu efter syv og tyve Aars Fraværelse jevnlig modtage Beviser.

Min Broders første Efterfølger i Washington blev General Raasløff, men han afløstes i 1867 af Kammerherre Frands Bille, yngste Søn af Admiral Steen Bille, som beklædte Posten i fem Aar. Og i Aaret 1880 gik vor Fætter, Carl St. A. Bille, som dansk Afsending til Washington, hvor han forblev indtil 1884. I lidt over et halvt Aarhundrede have saaledes fire Medlemmer af Slægten repræsenteret Danmark i de Forenede Stater, tilsammen i sex og tredive Aar.

Siden vi forlod Amerika, har Meget forandret sig derovre. De gamle, stolte Familiers Glands er bleven fordunklet ved andres hurtig erhvervede store Formuer og den dermed forøgede Luxus og Pragt. De store Byer ere voxede i Udstrækning, de offentlige Forlystelser tiltagne, og den store Tilstrømning af Emigranter har til samme Tid udbredt mere Fattigdom, som tidligere næsten ikke kjendtes — kort sagt, Amerika er blevet mere ligt Evropa. Om det har vundet derved, er et Spørgsmaal. Vi saae Republiken i sin stolte, lovende, lykkelige Fremskriden, forinden indre Stridigheder vare komne til Udbrud, og forinden Borgerkrigens Rædsler havde hærjet det skønne Land i Syden, men tillige bragt den Velsegnelse for kommende Slægter: at tilintetgjøre Slaveriet.

Tilbagekomst til Evropa.

1857.

Efter en Overrejse af kun fjorten Dage fra New-York naaede vi Englands Kyst. Hvilken Forskjel fra vor Udrejse med Sejlskib til Amerika i 1830, der havde medtaget fyrretyve Dage! Den 2den Oktober passerede vi *the Needles*, Øen Whights yderste Pynt, lagde ind til Cowes, krydsede derpaa i et klart Maaneskin over Kanalen og ankom næste Morgen, den 3die Oktober, til Havre. Det gamle Europas berømte Søhavn med de snevre Gader, de fattige Huse og det gammeldags *Hôtel de l'Europe* med den lille Gaard, hvor i et Glasindelukke to oppyntede Fruentimmer sad og holdt Regnskab, de mørke, smalle Trapper uden Tæpper osv. gjorde ikke et gunstigt Indtryk paa os. Ja, kunde vi have vendt om og taget lige tilbage til Amerikas skønne Land, til New-Yorks storartede Forhold med de prægtige Hoteller, saa troer jeg, at vi gjerne havde gjort det. Men efter nogle Dages Ophold i det smukt beliggende Havre og efter den interessante Rejse over Rouen til Paris resignerede vi i vor Skjæbne.

Paris, hvor vi forblev i sex Uger, saae og nød vi ret, medens Broder tog til Danmark for at hente sine

Instruxer og Kreditiver. Efter hans Tilbagekomst rejste vi Alle til Brüssel, hvor det nu blev bestemt, at mine Forældre vilde for Tiden bosætte sig med os Søstre, medens Broder desværre paa Regeringens Forlangende maatte tage Ophold i Haag, hvis taagede, fugtige og mørke Klima var i højeste Grad ugunstigt for hans Helbred. Vi derimod fik det fortræffeligt i Brüssel, hvor min Fader lejede et smukt Hus paa Avenue de la Toison d'or, der blev smagfuldt møbleret, og da vi snart fik mange Bekjendte, besluttede mine Forældre sig til at modtage Besøg hver Onsdag Formiddag saa vel som samme Aften, for hvem der foretrak det. Da vi saaledes vare arrangerede paa at see vore Venner paa den Dag, og da mange tilrejsende Bekjendte kom til Brüssel, havde vi almindelig Flere ogsaa til Middag samme Dag med den Behagelighed, uden at udsende extra Indbydelser, at en forøget Kreds gjerne indfandt sig om Aftenen. Det var en livlig og behagelig Tid; om Sommeren gjorde vi Udflugter til Antwerpen, Haag, Gand etc. samt hyppige Kjøretoure i den nærmere Omegn til Boisfort, Waterloo, l'Abbaye Villiers, Groenenthal i den gamle mindeværdige Bois de Soignes, til Tervuren, hvor den ulykkelige Kejserinde Charlotte efter Tabet af Mexikos Krone og sin Gemal, Maximilians Henrettelse nu ender sit Liv i Vanvidets Mørke; da vi besøgte det, var det et kongeligt Lystslot, hvor Glæden boede.

Broder kom ofte i korte Besøg til os i Brüssel og sagde selv, at han nød hvert Minut, han tilbragte i vort kjønne Hjem, som vi tildels skyldte ham; thi han havde bidraget det Betydeligste til dets Indretning, han havde overladt sit Bibliothek til os, og han delte sine Indkomster med os, da han vilde, at vi skulde leve paa en passende og behagelig Maade, hvortil min Faders Pension ej vilde have været tilstrækkelig. Selv nægtede han sig

Alt, undtagen hvad hans Stilling fordrede som passende. Det var saaledes efter hans Ønske og ved hans Kjærlighed, at vi førte et saa behageligt Liv i Brüssel. Vi bivaanede der tillige adskillige storartede Fester, saaledes Hofballet den 3die Februar 1858, givet til Dronning Victorias ældste Datter, da hun som Brud passerede gennem Brüssel til Berlin, og samme Vinter et andet stort Hofbal. I Vinteren 1859, den 19de Februar, gav Mr. Charles de Brouckère, Borgmester i Brüssel, og hans Frue en glimrende Fest i det gamle, mindeværdige Hôtel de Ville paa La grande Place i de samme Sale, hvor Carl V., Philip II., Hertugen af Alba og den ædle Prinds af Oranien med Greverne Egmont og Horn have bivaanet lignende Festligheder, og hvor denne Gang hele Hoffet var nærværende. Det gamle Slot var ligesom gjenopstaaet i sin fordums Pragt, Arsenalet havde laant det sine fulde Rustninger af Ridderharnisker, der vare opstillede langs Væggene, paa hvilke hang Dekorationer af Skjolde og Flag, den store Spisesal var omdannet til en grøn Lund med Springvand i prægtige Fontainer mellem Blomsterbede, Statuer og kunstige Grotter, de andre Sale prydede med herlige Malerier, kostbare Tapeter, Draperier, Spejle — kort, det var en rig og smuk Scene. Charles de Brouckère var en af Brüssels rigeste Mænd, og som Borgmester har han virket Meget til Gavn og Nytte for det Offenlige. Byen har derfor efter hans Død rejst ham et kostbart, umaadelig stort Monument paa Boulevarden ved Porte Namur.

Hos os i vort Hjem havde vi i 1859 ogsaa en stor Festdag, men som gik stille af og nær var bleven ganske glemt, da vor lange Fraværelse fra Slægt og Venner havde bragt os til at overse og ophøre med alle Familiefester. Den 26de Februar 1859 oplevede vore kjære Forældre nemlig deres Guldbryllup, men de

vare Begge syge og sengeliggende af en voldsom Forkjølelse, og desuden havde vore Tanker været optagne med saa meget, og vi havde været altfor beskjæftigede med at ordne os i vort nye Hjem til at kunne gjøre Forberedelser til at helligholde en Familiefest, for hvilken Ingen uden vi selv følte Interesse. Imidlertid vilde Tilfældet, at netop den Dag mange Besøg kom og saae vore med Blomster festlig smykkede Værelser, hvor vore dyrebare Forældre for en liden Stund havde vovet sig ned.

Ligesaa livlig, smuk og behagelig som Brüssel i alle Henseender er som Opholdssted, ligesaa trist, død og kjedelig forekommer, og er, Haag. Alligevel har den ligesom de andre hollandske Byer sin egen Art af Interesse, og min Søster Eleonore og jeg nød ret et Besøg der hos min Broder. Paa Vejen dertil besaae vi Antwerpens interessante Cathedral og Rubens's berømteste Malerier og i Haag den hollandske Skoles Samling af Rembrandt, Paul Potter, Gerard Dow, Van Dyck samt af Velasquez og andre berømte Malere. Søbadene ved Scheveningen vare den største Tiltrækning for os og nok ogsaa for Haags Indvaanere, som i Sommertiden strømme Morgen og Aften derud; det er en forunderlig Egn med bjergagtige Dyner, Sandbanker uden Vegetation. Her saae vi blandt de Besøgende Fyrst Gortschakoff og General Todtleben, Sebastapols heltemodige Forsvarer. Vi tog en Dag til Delft, hvor i det fordums gamle Abbedi den ædle Prinds af Oranien blev myrdet. En forunderlig By er Delft, død som en Grav, med de store, umaadelige Pakhusbygninger, der minde om fordums Liv og Rigdom, med sine i Stenmurene indhugne Vaabenmærker af dets stolte Ejere fra en forbigangen Tid.

Under min Broders toaarige Embedsførelse i Haag manglede det ikke paa Forretninger for ham, at dømme

af de faa, korte Breve fra ham til min Fader og os, som ere i min Besiddelse, og som visnok ere en højst utilstrækkelig Kilde til Beretning, da han kun tilfældigvis omtaler sine Arbejder som en Undskyldning, naar han troede at have forsømt os med Brev. Saaledes skriver han allerede den 22de Juni 1858: »I maae ikke troe, at jeg Intet bestiller. Jeg har tværtimod skrevet Meget, mine Depecher ere komne op til Nr. 73, og jeg har havt den Fornøjelse at faae alle udestaaende Sager med Holland arrangerede. Den hollandske Regering har nu meddelt mig, at man er indgaaet paa et dansk Forslag om Behandlingen af Skibe og deres Ladninger, som søge Nødhavn under *relâche forcée*, hvorom jeg finder af Arkivet, at der har været korresponderet lige siden Aaret 1853. Baron Goldstein siger ogsaa i sin sidste Note at 21de: »*Fose me flatter que désormais rien n'empêchera les relations commerciales entre les deux Royaumes et leurs Colonies de prendre tout le développement dont elles sont susceptibles.*« I et Brev af 11te Maj 1859 nævner han, ogsaa kun som Undskyldning, at han havde travlt med Oversættelser af Debatterne i Kamrene; han havde ved den Tid gjort sig meget fortrolig med og øvet i det hollandske Sprog. I et Brev af 16de Maj samme Aar svarer han paa vort Forslag om at besøge os i Brüssel: »Det er mig umuligt for nærværende Tid, da jeg har modtaget en lang, vigtig Depeche fra Udenrigsminister Hall om vort og Hollands Forhold til Tydskland i Tilfælde af en Krig med Frankrig fra Forbundets Side, og som paalægger mig at indhente alle Slags Oplysninger om den Politik, Holland i et saadant Tilfælde agter at følge, kort sagt, at sætte mig i de intimeste Forbindelser med Regeringen her; under disse Omstændigheder er en Fraværelse fra min Post her næsten umulig.« I et Brev af 4de Juni samme Sommer siger

han: »Jeg har uhyre travlt med Oversættelser af Aktstykker om det Limburgske Spørgsmaal. Jeg skriver omtrent otte à ni Timer daglig, hvilket i den nærværende trykkende Hede er mindre behageligt. Jeg er desværre langtfra at være færdig med dette Arbejde, som vil medtage godt en hel Uges Skriveri endnu.«

Min Broder havde mange Venner i Haag og stod i det venskabeligste Forhold til og Omgang med sine Kolleger. Han traf ogsaa der Historieskriveren John L. Motley, med hvem han, ved daglig at mødes, blev meget intim, og de maae have gjensidig vurderet hinanden, at dømme efter Motleys Yttring senere i et Brev til den amerikanske Minister i Haag, at uagtet deres forholdsvis korte Bekjendtskab var Mr. de Bille bleven ham en dyrebar Ven. Det var derfor dobbelt kjært for min Broder efter flere Aars Forløb at fornye Omgang med Mr. Motley i London, da denne var der som amerikansk Minister. Uagtet min Broders af Naturen store Tilbageholdenhed gjorde han paa de Fleste et tiltalende Indtryk. Saaledes finder jeg blandt Andet i et Brev fra den Tid fra Mr. Napier med Sendelsen af en Bog til Broder de smukke Ord: »*The recollections I have of you, influence me much in the way one feels when thinking on some bright and happy day of life gone-by — and what greater pleasure — what deeper debt!*« Mange ere de Beviser, vi have paa den Velvillie og Agtelse, han indgjød Andre ved sit bramfrie Væsen.

I November 1859 kom Broder til os i Brüssel og forblev denne og den følgende Maaned der. Det var en lykkelig Tid. Vi havde ingen Anelse om, hvor brat hans Besøg skulde sluttes. En Dag i December, medens vi sad ved Middagsbordet, kom fra Udenrigsministeriet hjemme et Telegram til ham, der indeholdt i faa Ord, at Ministeriet forlangte hans Nærværelse i Kjøbenhavn

for en fjorten Dages Tid. Vi blev Alle bestyrtede, min Fader spurgte ængstelig min Broder, om han havde havt nogle uheldige Forretninger, men fik til Svar, at han tvertimod nylig havde udført flere Sager til særlig Tilfredshed for Regeringen hjemme, saa at denne Kaldelse kun kunde mene noget Godt. »Mon det da skulde være en Forflyttelse til en anden Post?» udbrød vi Andre med Ængstelse, thi i Haag var Broder i vor Nærhed og kom engang imellem til os, og selv om han fik en højere Post, var det at fjerne ham længere fra os. Næste Dag tog han tilbage til Haag for at ordne sine Sager, men bestemte, at jeg skulde følge med ham til Kjøbenhavn, og Ugen derefter rejste vi To fra Brüssel. Paa Stationen hørte vi til vor Sorg Telegrammetterretningen om Frederiksborg Slots Brand, det var et smerteligt Varsel paa vor Vinterrejse i den kolde, mørke Nat. Vi havde dog en heldig Rejse. Ankommen til Kjøbenhavn gjensaae jeg efter saa mange Aars Fraværelse for første Gang det kjære Fædreland under de gunstigste Udsigter, da det viste sig, at Broders Hjemkaldelse fremkaldtes ved hans Forflyttelse til London som Gesandt der, et i enhver Henseende ærefuldt og smigrende Bevis paa Regeringens Tilfredshed med hans Dygtighed.

Istedetfor fjorten Dage blev vort Ophold forlænget til en Maaned og afsluttedes da ved hans Udnævnelse til London, en Ansættelse, han hverken ved Efterstræbelser eller Ansøgning havde anholdt om, men som det lod til, at Alle, der kjendte ham, bifaldt. I Brüssel var han flere Gange af Englændere bleven antagen for Engelskmand, og den belgiske Minister Dujardin sagde om ham: »*Mr. de Bille est né Ambassadeur à Londres.*« I noget over to Aar var Broder saaledes stegen fra Chargé d'Affaires til den højeste og vigtigste diplomatiske Mission. Ved Afrejsen blev han hædret af Kongen af

Belgien med Storofficeerskorset af Leopoldsordenen, af Kongen af Holland med Kommandørkorset af den Nederlandske Løve. Af vor Konge havde han faaet Dannebrogskommandørkorset og Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Efter vor Tilbagekomst til Brüssel tog min Broder strax til Haag for at ende sine Forretninger der, hvilket gav ham en travl Tid. Han fik dog tillige besørget en lang Oversættelse af Ministerens Rapport om Sprogforholdene i Slesvig, som han havde den Fornøjelse, at baade Bladet *L'Indépendance Belge* og det hollandske *L'Echo Universel* optog; i dem begge vare de indrykkede den 19de Februar. Samme Dag modtog han sin Rappelskrivelse med Ordre om ufortøvet at afgive samme og snarest mulig at tage til London. Den sidste Uge var optagen af Afskedsbesøg og Afskedsaudientser hos de mange fyrstelige Personer i Haag og med en Række af Selskaber, af hvilke flere gaves for ham, ligesom han havde haft adskillige diplomatiske Diners hos sig. Han ankom temmelig anstrængt til Brüssel den 28de Februar 1860, hvor nu de samme Verdenspligter maatte gennemgaaes, saa at vi havde haft ham kun lidt hos os selv, da han den 8de Marts forlod os for at tiltræde sin nye, ansvarsfulde Post. Det blev et frygteligt Vejr, en saa rædsom Orkan, at baade Dampskibet og Postdampskibet forhindredes i at krydse Kanalen hele den Dag og følgende Nat, saa at han først den 9de Marts ankom til London.

Dronningen var i Osborne; først den 21de Marts fik han derfor sin Audients hos hendes Majestæt, og derefter maatte han ind i den store Verdens Malstrøm af Selskaber, sætte sig ind i sine nye Forhold og Forretninger, besørge sin vidtløftige Korrespondance, ordne vore og sine private Affærer og endelig indrette sig et Hjem i London. Fra hans Forgænger i Posten, Admiral

van Dockum, hvem han og vi Alle holdt meget af, overtog min Broder dennes Hus, Møblement, Porcellæn, Vogne, Heste og Tjenerskab, hvilket naturligvis var en stor, pludselig Udgift for min Broder, der som ugift kunde have ventet med at etablere sig; men det var ham kjært at gjøre Admiralen en Tjeneste hermed. Da han saaledes strax fik et Hus og Husholdning, følte han sig ogsaa snart ensom i sit Hjem og skrev gjentagne Gange og bad en eller to af os Søstre at komme over til ham; det var tillige hans inderlige Ønske, at vore Forældre skulde flytte til England i tilstrækkelig Nærhed af London, for at han ofte kunde see til os; Øen Whight foreslog han som vort Opholdssted, men uagtet al den Tillokkelse, som denne dejlige Ø frembød, og trods Ønsket om at kunne være i hans Nærhed, var min Fader meget bestemt paa ej at ville indgaae herpaa. Han, som i sin Ungdom havde færdedes saa ofte frem og tilbage over England, vidste, hvor store Midler der fordredes til at leve paa en nogenlunde behagelig Maade hvorsomhelst i England. Da dette Forslag saaledes gik overstyr, var min Broders Overtalelse til en eller to af os Søstre om at komme til ham saa indtrængende og oprigtig, at mine Søstre Therese og Nora bestemte sig dertil, da de følte, at han virkelig ønskede det, medens det for dem var en uendelig Fornøjelse. De rejste dog først den 16de Juli i Selskab med en engelsk Familie fra Brüssel. De havde ventet at tilbringe en Maanedstid hos Torben, men han beholdt dem i tre Maaneder; alene det, at de kunde føre Korrespondancen med os i Brüssel, var en stor Lettelse for min Broder, hvis Tid var saa optagen af de hyppige Konferencer med Grev Russell, hvem han forsynede med detaillerede Oplysninger i skriftlige Afhandlinger angaaende de slesvigske Forhold, hvormed den utrættelige Broder havde gjort sig paa det Nøjeste bekjendt, med

sine vidtløftige Rapporter, med nøje at følge Politikens Gang, ja, alene Læsningen af de danske, tyske og engelske Aviser, som han vadede i, er et helt Arbejde og optager megen Tid, ikke at forglemme de utallige Selskaber for ham, der over Alting satte Pris paa et Hjemms Hygge, det, som mine Søstre ogsaa skabte for ham ved deres Nærværelse, da de ej deltog i Verden. Derimod havde de mange Fornøjelser og megen Interesse af at bese de mange Seeværdigheder i London og Omegn og ved at have nogle meget intime Venner fra tidligere Aar bosiddende paa en elegant Fod i London under Sæsonen. De vare derfor ej uden behagelig Omgang, foruden at flere tilrejsende Venner kom til London den Sommer.

Ikke mindre behagelig hengik Tiden for mine Forældre og mig i Brüssel, hvor ligeledes i denne Tid flere Bekjendte og Venner besøgte os; men vi havde ogsaa Sorger, idet Døden bortrev flere af vore kjære belgiske Venner. Ak, den skulde snart bryde ind i vor egen lykkelige Familiekreds.

Mine Søstre vare Broder tillige behjælpelige i Husholdningen, hvori de havde Øvelse paa Grund af vort lange Ophold i Udlandet og det gjæstfrie Hus, mine Forældre altid havde ført. De havde ogsaa den Tilfredshed at være ham til Hjælp i at opsøge et andet Hus, en langt besværligere Sag, da de møblerede Huse, der bortlejes i London, almindeligvis ere i en forskrækkelig for sømt Tilstand. De fandt endelig et i Upper Brook Street, nær Marquien af Westminster's Palais og Hyde-Park, altsaa den moderneste Del af London.

Under deres behagelige Ophold hos Broder havde de den Fornøjelse at bivaane flere af Parlamentets Forhandlinger og høre Palmerston, Gladstone og Flere. Da det almindelig er en meget vanskelig Sag for Damer at

erholde Adgang — selv en højtstaaende Gesandts Frue havde kort i Forvejen forgjæves søgt at faae Plads i Damelogen, — saa var det et særdeles Held at kunne opnaae dette; den tilstedeværende Betjent indlod endog Broder sammen med Søstrene i bemeldte Loge, der heldigvis den Dag var mindre besøgt. At høre nogle af Englands største Talere er vistnok noget af det Interessanteste, som London byder, og dog skulde forskjellige af os senere bivaane endnu mærkeligere Scener.

Den 29de September kom Søstrene tilbage til os i Brüssel, ledsaget af Broder, der nu forblev en Maaned her — den sidste Tid, vi Alle skulde være samlede. Det var ogsaa en rigtig Glædesfest den Aften, de ankom. Jeg havde givet Tjeneren Ordre til at staae paa Vagt ved Døren, og i det Øjeblik, da Vognen standsede, at slaae begge Fløjdørene op til den stærkt oplyste Vestibule. Et Glædens Lyshav modtog dem saavel der som i Salonen og den tilstødende Spisesal, hvor et rigt dækket Bord stod færdigt. Men uagtet der saaledes var Jubel og Glæde i vort smukke Hjem, saa viste der sig hos den kjære Fader ofte et stille Alvor, og da min Broder og jeg, hvis Tur det nu var blevet at tage med ham til London, den 29de Oktober tog Afsked, greb Følelsen saaledes vor gamle, kjære Fader, at hans Hænder blev iskolde, og han sank om i Stolen, da vor Vogn rullede bort — Ak, det var Forudfølelsen af Døden. Tre Uger derefter kom Efterretning til os, at han var syg, derpaa Telegram, der kaldte os til ham. Det var en Aften sildig i den mørke November. Vi tog øjeblikkelig afsted, men kunde dog ej i Tide naae Stationen for Jernbanetoget den Nat. — Hvilken Nat for os To! Først Kl. 5 næste Morgen kom vi endelig afsted. Hvor rædsomt at sidde ørkesløs og, skjøndt man farer afsted, at føle sig, som om man kun krøb

frem, under Frygten for at komme for sildig. Og for sildig kom vi. I det nylig saa glade Hjem herskede nu Dødens Stilhed. To Timer før vor Ankomst, den 28de November 1860, var hans Sjæl stille, blidt steget op til Gud. Min Broder rejste derefter til Kjøbenhavn, medens vor Faders Lig blev sendt med Dampskib fra Antwerpen. Den 14de December foregik Begravelsen paa Holmens Kirkegaard i vort Familiegravsted der.

Vor kjære Fader havde ordnet Alt paa det Bedste for os, og for at værne os for alt Bryderi efter hans Død havde han ej alene mange Aar tilbage givet og hensat Alt, hvad han af sine fordums Midler havde reddet og senere sparet, i amerikanske Stocks paa vore Navne, men han havde dertil insisteret paa, at alle Indkjøb til Huset skulde ligeledes tilhøre os, og vilde derfor ej, at hans Navnechiffer maatte anvendes paa Sølv-tøj eller deslige, men ydermere søgte han og erholdt for mig og mine Søstre Myndighedsbevilling hos Kongen.

Da mine Forældre besluttede sig til at forlade Amerika tilsammen med min Broder, overtalte vor kjære Moder min Fader og os til ved et Testamente at sikre Familien hjemme, hvad der blev henstaaende i i Amerika af Kapital, men da Tiden var altfor knap til at affatte detaillerede Bestemmelser desangaaende, blev det besluttet at indsætte vor kjære Fætter, nuværende Kammerherre Carl St. A. Bille som vor Arving og Uddeler til dem af Familien, der vare trængende, og som under vor lange Fraværelse fra Danmark vare blevne os tildels personlige fremmede. Men min Fader lod udtrykkelig den Passus tilføje, at bemeldte Testamente kun skulde være gyldigt i det Tilfælde, at vi Alle døde paa hin Hjemrejse til Europa, — for at vi senere kunde efter eget nøjere Skjøn tage Bestemmelse hermed. Dette have vi ogsaa, samlede og med enig Overenskomst,

gjort, idet vi have oprettet et Legat, bærende vore Forældres Navn.

Vinteren 1861 blev trist for Moder og os, men vi havde dog den Oplivelse, at vor trofaste Broder kom i Begyndelsen af hver Maaned for at ordne min Moders Sager og sørge for, hvad han troede, vi behøvede, og for ej at forsømme sit Embede rejste han hver Gang om Aftenen Kl. 12 fra London, uden Ophold, ankom næste Morgen til Brüssel og forlod os igjen samme Dag; faa i hans Stilling vilde have gjort dette for sin Moder og Søstre, især da hans Tid netop den Vinter var stærkt optagen. Han var nemlig utrættelig i at skrive for at gjendrive de Tydskes Angreb mod os i de engelske Aviser, hvor min Broder tog til Gjensvar under Navn af »a Dane«, og mangen Nat sad han oppe og skrev til Daggry, især da Legations-Sekretæren i Januar var fraværende, saa at hele Arbejdet hvilede paa ham selv. Den 2den Februar 1861 siger han i et Brev til Moder: »Vi have leveret Tydskland en stor Avis-Bataille; hele den engelske Presse er buldret ud imod Tydsklands Anmasselser imod os, og er jeg vis paa, at man vil være tilfreds med mig hjemme, da denne Avis-Fejde for en ikke ringe Del skyldes mine Bestræbelser.«

I sit Brev af 9de Februar siger han: »Da min Artikel i sidste Nummer af »Times«, underskrevet »a Dane«, er bleven uforskammet angrebet af en Tydsker, har jeg udarbejdet et vidtløftigt Svar. Jeg skrev i Forgaars hele Natten indtil Kl. 5¹/₂ næste Morgen og atter hele Gaarsdagen.« Han fik dette Svar indrykket i »Times« og et andet i »Daily News« af 21de Februar. I April var det en ikke mindre travl Tid. Den 13de var vor Sag for i baade House of Commons og House of Lords, hvilket gav ham umaadelig meget at skrive. I al denne svære Arbejdstid forsømte han ikke os, men tænkte paa

at ordne Alt til vort Opbrud fra Brüssel og for at lette Hjemreisen til Danmark, hvor Moder og vi Søstre nu skulde bosætte os. Han skrev til alle Vedkommende der, som kunde være os behjælpelige ved Modtagelsen af vort Bohave og senere ved vor Ankomst, men først insisterede han paa, at vi til Opmuntring skulde besøge ham i London. Han ansøgte om og fik Tilladelse til selv at afhente os fra Brüssel. Den 26de April 1861 ankom han til os, og Dagen efter forlod vi med ham vort yndige Hjem — der, hvor vi for sidste Gang i Livet havde nydt vort lykkelige Samliv. Vi ankom til London den 29de April og forblev to Maaneder hos vor gode Broder indtil den 29de Juni, da vi med Moder indskibede os for over Hamborg at gaae til Danmark. Broder sendte en tro Kureer for at ledsage os, da han selv ikke kunde følge os. Det var en dejlig, solklar Dag, da vi forlod London, men mod Aften, som vi vare komne ud af Themsen, rejste sig en saadan Orkan, at selve Kaptajnen erklærede aldrig før at have prøvet en lignende. Alt i Kahytten, Skabe, Borde, Porcellæn, Glas etc. rullede om i Bølgerne, der slog ned i hvert Rum. Hele Natten stod Matroserne og pumpede og øsede Vandet op. Henimod Morgen sagtnede dog Uvejret, og da vi naaede til Hamborg under hejset Flag af Skibet, der til vor Overraskelse bar Navnet »Caledonia«, var Storm og Uvejr forbi, kun svære, mørke Skyer bedækkede endnu Himlen. Min Moder, hvis klartseende Øjne opdagede en Lysning bag de mørke Skyer, erklærede, at den maatte komme fra en Komet. Vi Andre spøjte og loe over denne Idee, men hvad var min Forbauselse, da jeg — den Sidste, der gik til Sengs — efterat have slukket Lyset trak Gardinet fra Vinduet og paa den nu skyfrie Himmel saae

den straalende Komet, som den 2den Juli 1861 saa uventet overraskede de lærde Astronomer.

Den 4de Juli ankom vi til Kjøbenhavn. Efter vort lange Ophold i fremmede Lande havde vi endelig naaet Havn i vort Barndomshjem. Uagtet megen Lykke og Velsignelse var tilfaldet os, følte vi dog dybt de Sorger og Bekymringer, der tillige havde hjemsøgt os. Døden havde bortrevet vor dyrebare Fader — den kjærlige Broder var fjernet fra os ved sin Embedsstilling — vor elskede, af Alle beundrede Moder var gammel og svag — Alt, hvad vi ejede af Kapital, var truet med at gaae tabt ved Omvæltningerne i Amerika, hvor det henstod under den frygtelige Borgerkrig og de dermed følgende Pengeforviklinger; det var ej at tænke paa at faae Renterne, som tilmed betaltes i Papirsedler uden Værdi. I denne trange Tid stod Broder, som altid, os trofast bi, — han sagde stedse: »Hvad der er Mit, er ogsaa Eders«. Det smukke Møblement, der var anskaffet i Brüssel, og hvortil han havde bidraget det Meste, hans Samling af Bøger, Porcellæn, Sølvtøj, Alt afstod han til os foruden en aarlig Understøttelse, der gav os en Tilværelse, fri for Næringsssorger. Men vi kunde ikke tænke paa at deltage i Verden og Selskabelighed, som vilde have forøget Udgifterne. Maaskee Mange have anseet os for uskjønsomme mod deres Venlighed, men vi kunde ikke handle anderledes.

Den 24de August dette Aar (1861) kom Broder til os i Besøg og forblev en Maaned i Kjøbenhavn. Det var ingen Hviletid for ham; han havde meget at varetage, Mange at konferere med og flere Fremmede at vise Opmærksomhed, som stod i Forbindelse med den engelske Presse, og hvis Interesse for den danske Sag det var af Vigtighed at vedligeholde. Han tiltraadte derfor Tilbagerejsen til London den 3die Oktober i stor

Udmattelse. Jeg fulgte med ham for efter Bestemmelsen at staae ham bi med Husbestyrelsen. Det blev i Aarets Løb en baade travl, spændende og afvejlende Tid ved flere betydningsfulde Begivenheder.

Efteraaret hengik i stor Bekymring for os ved Krigen i Amerika, saavel af Interesse for det Land, hvor vi havde henlevet saa mange Aar og havde saa mange Venner baade i Nörden og i Syden, der nu stod som Fjender imod hinanden, som ogsaa paa Grund af vore Pengeaffærer der. Skjønt disse Blade jo kun ere bestemte til at skildre vort private Liv, kan jeg dog ej undgaae at omtale enkelte Begivenheder i Verden, hvor saadanne berørte os selv. Saaledes var det en ny Anledning til Spænding for os, da Efterretning kom om den Insult, Unions-Regeringen i Amerika havde viist Englands Flag, idet det amerikanske Krigsskib »Jazinto«, Kapt. Wilkes, havde angrebet den britiske Postdamper »Trent« under Løjtnant Fairfax og med Vold taget tilfange de to Kommissærer fra Sydstaterne, d'Hrr. Slidell og Mason, som vare Passagerer fra Havanna, ja endog havde truet med ogsaa at tage den engelske Kaptejn fangen, ifald han gjorde Modstand — en Begivenhed, der vakte umaadelig Sensation i England, saa at man ansaae en Krig med Amerika for uundgaaelig. Alt dette gav min Broder utroligt Arbejde baade i sin Embedsforretning og i sine private Anliggender, og da han tillige reviderede en Bog, som Hr. Gosch, den danske Attaché, skrev om det slesvigske Spørgsmaal, var min Broder uafsladdelig i Arbejde og trældende ved sin Pult, saa at jeg ofte var bekymret for hans Helbred, der ikke taalte Stillesidde.

Det var i alle Maader en højst uhyggelig Tid, især om Aftenen i Vinterens Kulde og Mørke, naar man hørte Avisdrengenes ominøse Raaben i Gaderne med

Telegram-Nyheder om Krigens Rasen i Amerika. Og da i December dertil kom Prins Alberts pludselige Død, og den uhyre Stad klædte sig i alle Sorgens Insignier, følte vi os stundom, som levede vi i en Rædselsperiode, omgivne af Dødens Mørke i de sorte, klamme Taager, *the waves of Darkness*, der ofte forvandlede Dagen til den dybeste Nat. Kun i London, troer jeg, kjendes dette Fænomen, frembragt ved det engelske Klimas om Vinteren evindelige tykke Taager i Forening med den svære Kulrøg, der opstiger fra den umaadelige Stad med de henved 5 Millioner Indbyggere. Det var i sig selv en uhyggelig Tanke at befinde sig midt i et sligt Mylren af Mennesker og al den Elendighed, som dermed følger, og at være saa fjernt fra det frie Lands renere Luft.

I Løbet af Vinteren 1862 havde der hjemme været en Plan om at sende Broder i en speciel Mission til Kina for at afslutte en Handelstraktat med dette Rige. Sagen var, at da der havde været indsendt Klager til Regeringen af flere af Handelstanden over, at danske Skibe vare udelukkede fra kinesiske Havne, hvor engelske og andre Nationers Skibe havde Adgang, fik min Broder Ordre til at anmode den engelske Regering om at interessere sig for, at vore Skibe ogsaa fik Adgang til bemeldte Havne, men den engelske Minister erklærede, at man Intet kunde gjøre i denne Sag, medmindre Danmark sendte en Gesandt til Kina for at afslutte en Traktat i det Øjemed. Herpaa foreslog nogle i Sagen Interesserede min Broder til Udenrigsminister Hall; da denne tog Sagen under Betænkning, telegraferede Grosserer Suhr til Baron Hambro, at Bille utvivlsomt vilde blive udnævnt til denne Mission. Man kan tænke sig min Broders Overraskelse, da han erfarede dette. Jeg, der hørte derom, tilbragte i den grueligste Spænding flere Dage og

Nætter, da Broder syntes stemt for at ville overtage denne Sendelse. Men derpaa kom der lykkeligvis atter Meddelelse fra Grosserer Suhr til Baron Hambro, at Minister Hall havde erklæret, at han hverken kunde eller vilde undvære Bille i London, hvilket jo var til stor Ære for Broder. General Raasløff i Washington blev derefter udnævnt til denne Mission.

Med det nye Aar 1862 var der kommet lysere Udsigter; Frygten for Krig mellem Amerika og England aftog, og mod Foraaret forvandlede vort hidtil triste Vinterliv til en meget bevæget Tid med mange interessante Begivenheder. Den 30te April skulde det danske Jern-Dampskib »Esbern Snare« løbe af Stablen. For at bivaane denne Festlighed tog vi ud til Jernværkerne ved Themsen, hvor dette og et andet Jernskib »Absalon« vare byggede for dansk Regning. Som Søster til den danske Minister blev jeg Gudmoder til det første store Jern-Dampskib i den danske Flaade, der endmere interesserede mig, da min Fader i sin Tid havde virket saa meget for Dampskibes Indførelse i Danmark. Da det blandt Søfolkene ansees for et slemt Varsel, ifald Daabs-ceremonien mislykkedes, og hvis Flasken med Portvin, der af Gudmoderen skal slynges og knuses mod Skibets Stavn, ikke splintres i det Nu, da Skibet løsnes fra sit Leje, saa glædede det mig, at jeg udførte mit lille Hverv med Held, saa at den med lange Baand smykkede Flaske i det rette Øjeblik knaldede af paa Skibet og overstænkede det med den ædle Vin, da Skibet foer ud under Forsamlingens begejstrede Hurra. Det er et gribende Syn at see et stolt Skib, der ligesom ved Ens Signal pludselig sættes i Bevægelse og tager Fart ud i de skummende Bølger, som det herefter skal pløje.

Vi havde ved denne Lejlighed den Fordel at beseede uhyre Jernværker, der beskjæftigede 4000 Mennesker,

og hvor dengang det store engelske Krigs-Dampskib »The Minotaur« var under Arbejde. Efterat have taget i Øjesyn disse Kolosser af Plader, Hjul og Skruer, der her forarbejdedes, førtes vi til et smukt Festmaal, hvor afvejlende fortræffelige Taler blev holdte af Broder, Ingeniøren, vor Fætter Carl Bille, som kort i Forvejen var kommen i Besøg hos os, og Andre, og derpaa tog vi, efter Indbydelse af Direktøren Mr. Rolt, hjem ad Themsen i hans smukke Damp-Yacht.

Dagen efter, den 1ste Maj, var den store internationale Udstillings Aabnings-Højtidelighed, et andet interessant Skue. Da vi Kl. 12 kjørte derhen, vare Gaderne alt overfyldte af Tilskuere og Ekvipager, der holdt i Række lige fra Marble-Gate til Udstillings-Paladset, men da Corps diplomatique havde Ret til at kjøre udenom Rækken gennem Hyde Park, kom vi rask frem; et umaadeligt Politi og Livgarden til Hest holdt Orden. Alle Vinduer og Balkons vare besatte med Tilskuere, og Flag vajede fra alle Tage. Det var et livligt Skue i det glimrende Solskin, der netop brød frem paa dette Klokkeslet efter en noget taaget Morgenstund, og Foraaret havde alt givet sit friske, udfoldede Grønne til at forherlige Dagen, og Blomsterbedene duftede i spraglede Farver i Hyde Park, hvor en bølgende Menneskemasse bevægede sig. Vi havde nogle Dage i Forvejen været Vidne til et Kaos af Konfusion og Forstyrrelse i det mægtige Palads under Forberedelserne. Nu var Alt tilsyneladende i smukkeste Orden. I de lange Gange var en Vej holdt aaben ved Rækværk til begge Sider for Processionen og de Privilegerede, der havde Pladser anviste ved Ceremonien under den østlige Kuppel, saa at vi ogsaa her kom bekvemt frem til vore Sæder i den Halvcirkel, der var bestemt for Corps diplomatique i Linie med Hoffet. Foran var en ophøjet

Plads, hvor Hertugen af Cambridge med flere fyrstelige Personer tog Plads tilligemed de engelske Dignitarier, og bag dem var oprejst et Amfitheater for de 2000 Sangere og det 400 Mand talrige Orkester. Det var et højtideligt Øjeblik, da ved Processionens Ankomst det umaadelige Orkester og Kor istemte »*God save the Queen*» i en mægtig Tonestrøm, der brød frem under den vældige Taghvælving, og da Hertugen i Dronningens Navn havde erklæret Udstillingen for aaben, lød »*Rule Britania*» gennem de høje, flagsmykkede Haller under Salutten af Kanonernes Torden udenfor.

En bevæget Tid fulgte nu for min Broder, da han anstrængte sig for at vise alle de Danske, der strømmede til London paa Grund af Udstillingen, al den Opmærksomhed, der stod i hans Magt. Han gav i Løbet af disse Maaneder 16 store Diners. Vore egne Besøg til Udstillingen vare vel uendelig interessante, men tillige trættende, og Aftenerne vare som altid i Sæsonen optagne af Selskaber og Baller. Baron Hambro gjorde ogsaa Sit; han gav en storartet Fest den 16de Juli, en Diner paa over 200 Kuverts i Sydenhams Krystalpalads til de danske Kadetter, blandt hvilke dengang var Prins Vilhelm, nu Kong Georg af Grækenland, og de fleste Danske i London vare nærværende. Vejret var herligt, de mægtige Fontæners høje Vandstraaler glimrede i Sollyset, og Musiken af et stort Orkester udførte danske Nationalmelodier til Begejstring især for de unge, muntre Kadetter. Selve Paladset er jo saa højlig interessant som en Verdens-Udstilling, hvor man vandrer mellem Oldtidens ærværdige Minder og Kunstens herligste Frembringelser — fra Indiens og Ægyptens barokke Arkitektur til Grækenlands skønne Templer og Alhambras glimrende Haller, ikke at for-

glemme den mageløse Udsigt fra Paladsets høje Terrasser udover et Landskab af 60 engelske Miles Omfang.

Foruden de talrige Selskaber havde vi mange Adspredelser med Besøg til Have- og Blomsterudstillinger, hvortil min Broder som alle Diplomaterne maatte abonnere paa Adgangs-Billetter til høje Priser, ligesom til Theatret, hvor min Broder for min Skyld tog en Loge en Aften for fire Personer til fem Guineer, desuden Kjøreture i Londons Omegn.

Endelig lakkede denne Sæson mod sin Slutning. Min Broder havde ansøgt om og fik Rejsetilladelse, og den 19de August forlod min Broder og jeg London. Vi tog med Jernbanen til Folkestone og derfra med Dampbaad til Boulogne. Baaden var overfyldt af Passagerer, men da det var et stille og prægtigt Vejr, var det ret interessant saaledes at passere over det vilde Hav i en munter Sværm af Rejsende, der mindede mig om vore mange Lystture paa Amerikas store Floder og Indsøer, ligesom ogsaa Boulogne gjenkaldte fordums Scener af Badesteder, hvor Kysten var besat med spadserende, elegante Damer og Herrer, der nysgjerrige saa ud efter den nye Ladning af Gjæster, som Dampskibet medbragte. Landingsstedet vrimlede af Omnibusser og Cabs og normanniske Fiskerkoner med hvidt Hoveddække omkring de brune, livfulde Ansigter. Rejsen til Paris var yndig, Landskaberne ere af den mest afvexlende Karakter, skovbedækkede Bakker eller vilde Sandbanker med Glimt af Havet, derefter landlige Egne med dyrkede Agre, Landsbyer og fjerne store Byer med Spir og Taarne, forbi Slotte og Villaer, Aquædukter og Viadukter, aabne Sletter og tætte Skove — Alt passeret i rivende Fart med Express-Toget til den store Stad, der straaede næsten som en opgaaende Sol i den lyse Sommeraften. Vi tog ind i Hotel *de la Paix*,

og tilbragte i Paris tre fornøjelige, men anstrængende Dage, da vi vilde baade gjensee og opfriske Erindringen om de fordums besøgte Steder og besøge de mange nye Anlæg og Bygninger. Hotellet selv var nyt og i alle Maader pragtfuldt, især Spisesalen, hvis Kuppel, baaret af Karyatider, hævede sig igjennem tre Etagers Højde, medens Salen nedenfor var omgiven af rødlig Marmorsøjler, mellem hvilke lange Spejle reflekterede i det Uendelige de store Lysekroner, Girandoler, Lampetter, saa at den frembød et sandt Lyshav; senere er dette Hotel dog overgaaet af endnu større og prægtigere. Med hvert Aaf forvandler den vældige By sig, kun de store Træk blive tilbage som Landmærker: Tuileriernes Have, *Place de la Concorde*, *Champs Elysée*, *l'Arc de Triomphe* osv., medens Slottene sløjfses, eftersom det urolige Folk faaer Indfald. Det var en lykkelig Tanke af Louis Philippe at gjøre Versailles til en National-Maleri-Samling, hvorved det frelstes fra at dele Skjæbne med Slottene *Neuilly*, *St.-Cloud*, *Tuileries*, *Hôtel de Ville* osv.

Den 27de August kom vi til Kjøbenhavn, hvor Broder nu blev indtil 3die Oktober, da han rejste tilbage til London og tog min Søster Eleonora med sig. Hun fik saaledes den store Udstilling at see, forinden den op-hørte. Kort efter deres Ankomst flyttede de til et større og smukkere Hus, som min Broder havde lejet ligeoverfor *The Marble Arch* ved *Hyde Park*, hvor han nu lod indrette hele første Etage for at modtage Prins Christian til Danmark, vor nuværende Konge, der ventedes at ville ledsage sin Datter, Prindsesse Alexandra, paa et Besøg til Dronning Victoria, dengang i Osborne. Hans kgl. Højhed gjorde min Broder den Ære at tage Ophold hos ham i to Nætter og Dage og atter ved sin Tilbage-komst for at hente Prindsessen den 23de November, da

han uventet overraskede min Broder og Søster, idet det Telegram, der meldte hans Komme, formodentlig paa Grund af Søndagen først blev modtagen en halv Time før Middag, saa at Prinsen selv kom et Øjeblik efter; heldigvis var min Søster netop den Dag beredt med et smukt Maaltid, og for min Broder var det en ligesaa stor som kjær Ære at have vor tilkommende Konge til Gjæst i sit Hus, ligesom min Søster altid vil mindes Prindsens nedladende Venlighed.

I Løbet af Vinteren havde min Broder og Søster stor Interesse i en dansk Kirkes Aabning, for hvilken især Generalkonsul Westenholz havde virket meget; i 50 Aar havde den været lukket, nu blev den fornyet, og dansk Gudstjeneste holdtes der. Men da dens Beliggenhed i en fjern Udkant af London var uheldig, har Generalkonsulen senere foranlediget, at den blev solgt, og nu holdes dansk Gudstjeneste i en nærmere Kirke tilsammen med en anden Menighed.

Min Søster var med min Broder til flere store Diners denne Vinter, blandt hvilke jeg vil nævne en, givet af Dr. og Mrs. Trench i Westminster, hvor han var »Dean«, indtil han senere blev Erkebiskop i Dublin. Det var dem interessant at passere gennem de gamle ærværdige Løngange (Cloisters) og Haller til et Selskab, der bestod af flere af Englands mest udmærkede Forfattere og Digtere. Dean Trench tog min Søster til Bords, og paa hendes anden Side havde hun den berømte Digter Browning. Dr. Trench's hele Familie, især hans elskværdige Frue, viste min Søster stor Opmærksomhed og bad hende til flere Lejligheder, bl. A. ogsaa til deres Datters Bryllup. Hos den gamle Hertuginde af Somersset kom de meget ofte, da hun boede ligeoverfor det danske Gesandtskab. Hendes Diners vare af de eleganteste, og de traf altid der et udvalgt Sel-

skab af Fremmede og Englændere, men Hertuginde's Indbydelser vare lidt for hyppige for min Søster, der ej ønskede eller følte sig stærk nok til at gaae meget i Selskab. Hos Hertuginde af Inverness, en højst elskværdig Dame, mødte hun den diplomatiske Kreds. Min Søster havde ogsaa nogle behagelige Besøg ud paa Landet hos intime Venner, medens den kjære Broder var i uafbrudt Arbejde og mødte Bifald og Roes fra Regjeringens Side i hele hans vanskelige Opgave af Embedsforretninger.

Vejret var den Vinter forfærdeligt med Taager. Exempelvis vil jeg kun nævne, hvad min Søster beskrev i et Brev, at ved en Diner, hvortil hun selv ej gik, given af Hertuginde af Inverness, indtraf et saadant Mørke, at uagtet de tusinde Gaslys i Gaderne var det næsten med Livsfare, at Gjæsterne vovede sig derhen. Nogle blev opholdte en Time undervejs ved Sammenstimlen af Vogne af alle Arter og af Mennesker, der ej kunde bane sig Vej i det uigjennemtrængelige Mørke. Min Broders Tjener maatte staae af og lede Hestene frem, da Kusken ej kunde see at styre dem, hvorfor Broder foretrak at gaae, da han skulde hjem, holdende sin Tjener under Armen og ledet af en Anden, der med en Fakkell bøjjet nedad imod Stenbroen søgte at finde, hvor de skulde sætte Foden. Dette kan give en Idee om det frygtelige Mørke, der til sine Tider ruger over den uhyre By til Trods for al dens Belysning, og tænker man sig nu i dette Mørke en vild Skrigen og Raaben af Kudske og Politi samt Jamren af Mennesker, saa kan man forestille sig det Triste og Nedtrykkende ved et Vinterophold i London. Meget skadelige for Helbredet vare ogsaa disse vedvarende, klamme Taager med den afskyelige Kulrøg og tunge Luft, især for vor Broder, der havde tilbragt sin Barndom i den lette,

klare Luft af det solbelyste Amerika. Dog, det at være i Virksomhed og arbejde for sit Land var en Tilfredshed, der bødede paa Alt.

Begyndelsen af Aaret 1863 vil vist mindes af alle i England værende Danske med særlig Interesse og Forkjærlighed, da vor danske, fyrstelige Brud, Prindsesse Alexandra holdt sit Indtog i London. Hele Januar og Februar var Talen kun om hende og om at gjøre hendes Modtagelse saa glimrende som mulig. »Man kommer,« skrev min Søster Eleonora, »uafladelig til Broder som den danske Gesandt for at skaffe sig historiske Oplysninger, Datoer, Tegninger af Slotte og Egne i Danmark, for ved Poesier, Adresser, Inskriptioner og Transparenter at forherlige Dagen. Overalt i Butiker sees Dannebrogscarver, og danske Melodier høres ved alle Lejligheder. Det er næsten, som havde de Danske paany erobret England, men denne Gang er det ved en yndig, ung Kvinde.«

Uagtet Alt har været beskrevet i alle Blade, saa er jeg dog vis paa, at nogle Udtog af min Søsters Breve til os fra den Tid ikke ville være uden Interesse for dem, der gjøre sig den Ulejlighed at læse disse Erindringer. Hun siger i sit Brev af 7de Marts: »Denne vigtige Dag er endelig godt overstaet. Vejret, hvoraf saa Meget afhænger, var heldigt. Vor yndige, kongelige Brud er ført i Triumf, gjennem Londons jublende Millioner. Igaar, Fredag, var den travleste Dag, man vel kunde tænke sig. Jeg kjørte ud med Broder, og det var morsomt at see den Iver, hvormed der arbejdedes for at opføre Stilladser, Tribuner for Tilskuere, opsætte Transparenter med alle mulige Velkomst-Inskriptioner, dekorere Huse og offentlige Bygninger osv. Hjemme hos os var Travlheden ikke mindre. Broder lod opsætte Gasrør til Illuminationen udvendig langs første

Etage og Balkonen op til et stort Transparent med Brudeparrets Navnetræk, og Alt blev behængt med røde og hvide Rosen-Guirlander. Fra 4de Etage hængtes to store Kongeflag paa 18 Fods Længde ned til Balkonen, hvis Søjler ere smykkede med mindre Flag. Dannebrog-Standarden bar det kongelige Vaaben i Midten af Korset. Tapetsereren ophænger røde Damaskes-Gardiner og hvide Tylls i Vinduerne, og Husbestyrerinden var i fuld Beskjæftigelse med Forberedelser til en stor Diner for de mange Gjæster, der havde meldt sig for herfra at see Indtoget. Disse kom alt fra Kl. 10 imorges, medens Broder med Gesandtskabets Personale, Alle i Uniform, tog ned til Gravesend for at modtage den kongelige Familie. Fra Skibet gik Prindsessen iland gennem en dobbelt Række unge Piger, klædte i hvidt og rødt — de danske Farver — og strøende Blomster paa hendes Vej. Klokkeren var 2¹/₂, da Toget tog sin Begyndelse gennem den store, af Tilskuere vrirlende Stad, men saa langsomt maatte det bevæge sig frem paa Grund af Menneskestimlen, at det først Kl. 5¹/₂ endelig naaede Broders Hus ved »The Marble Gate« og Hyde Park, hvorigennem det passerede. Alle vore Vinduer vare besatte af Gjæster, blandt hvilke var den gamle Hertuginde af Inverness (Dronning Victorias Tante), som uagtet den tidlige Aarstid tog Sæde ude paa Balkonen. Broder rejste sig i sin Vogn for at hilse sine mange Gjæster, og de høje kongelige Personer viste, at de gjenkjendte baade Hertuginde af Inverness og mig.«

Broder fulgte lige til Windsor, hvor han overbragte Kong Frederik VII's Lykønskning til Dronning Victoria, og tillige var indbudt til at forblive indtil Tirsdag den 10de efter Vielsen. Han kunde saaledes ej ledsage min Søster til Vielses-Ceremonien i St. George Kapellet

i Windsor, hvortil hun maatte tage med Bekjendte, der ligeledes af Broder havde erholdt Adgangs-Billetter, hvoraf alle Gesandter fik tildelt et vist Antal. Alt Kl. 9 om Morgenen den iode Marts maatte min Søster og hendes Selskab tage med Jernbanen til Windsor. Trængselen ved Stationen var umaadelig, da de til deres Forundring fandt, at hele Hofcirklen, Brudepigerne iberegnete i deres fulde Toiletter, ligesom min Søster og alle Andre blev befordrede til Windsor paa Jernbanen. Og da Ingen vilde blive indladt i Kirken efter Kl. 11, trængte man forskrækkelig paa. Samme Trængsel og Hastværk befandtes naturligvis ogsaa i Windsor for i Tide at naae Kapellet. Her vare Sæder opførte amfitheatrisk paa begge Sider langs Kirkens Skib, hvor min Søster og hendes Ledsagere tog Plads med dem af Englands Noblesse, der ej deltog i Brude-skaren, som samledes omkring Alteret i Koret, hvor Vielsen skulde foregaae. Kort efter denne havde Prindsen af Wales ladet min Broder hente til sig og i Dronningens Navn overrakt ham en Gulddaase med hendes Portræt, besat med Diamanter.

Min Søster skrev i sit Brev om den store Højtidelighed: »Ved hver Kolonne langs Kirkens Midte stod *Yeomen* i de gammeldags Dragter med Hellebarder, og ved Indgangen, der dækkedes af svære, højrøde Gardiner, stod Herolder, beredte at gaae foran hver Afdeling af Processionen, der hver Gang blev anmeldt ved Fanfare. Da Loven byder, at Vielser skulle foregaae inden Kl. 12, foregik Processionerne noget hastig, medens Alle rejste sig, men da Prindsen af Wales kom i sin Ordensdragt som *Knight of the Garter* og med Alvor og Rolighed hilste til begge Sider, blev man højtidelig stemt. Derpaa udførte Orkestret Mendelssohns herlige Marsch af »Athalie«, og det varede nu noget

længere, inden en Fanfare atter brød frem, og Indgangs-Portièrerne droges tilside for Bruden. I Spidsen for hendes Tog gik Herolder, *the Master of Ceremonies*, saa den danske Legation, derpaa Gesandten, vor Broder, *the Vice-Chamberlain and the Lord-Chamberlain*, saa Bruden i hvidt Sølvmor, hendes lange Slæb baaret af otte Brudepiger, alle klædte i hvidt Tull-bouillonné, prydet med lette Grene af blegeste, lyserøde Roser, om Haaret Krands af samme og korte Slør — alle Døttre af Hertuger, Marquier og Grever. Ved Brudens Side gik hendes Fader, vor nuværende Konge Christian IX, og ved hendes anden Side Hertugen af Cambridge. Alle rejste sig og stod ligesom for de Andre, beredte til at bøje sig for den fyrstelige Brud, Alle følte sig dybt grebne af den højtideligste Stemning ved den Maade, paa hvilken vor yndige Prindsesse bevægede sig fremad med langsomme, rolige Skridt, med nedsænket Blik, der vidnede om, at hendes Tanker vare fjernt fra Alt, hvad der omgav hende, optagne af hellige, alvorlige Følelser. Taarerne løb mig ubevidst ned ad Kinden, jeg, som I dog vide, ej er af de let bevægede. Det var mig, som saae jeg en Alfe-Skare, der førte en Engel ind til det Hellige — saa sagte og stille gled det hvidklædte Tog forbi lig Synet i en Sky. Efter Vielsen vendte Hoffet og alle dertil hørende Personer under Orgelets og Orkestrets mægtige Tonestrøm og Klokkers Klang tilbage til Slottet, hvor Broder med de andre Vidner underskrev *the Marriage Attestation Deed*. Den øvrige Forsamling i Kirken tog, ligesom vi, til London, men ogsaa nu var Trængselen saa stor, at vi først kom hjem med Toget Kl. 8¹/₂, da Illuminationen alt var begyndt, og en ny Sværm fyldte alle Gader. Broder, der var til Dronningens Diner den Aften i Windsor, kom først næste Dag.«

Da min Søster Eleonore ej ønskede at tage Del i alle Festlighederne og dog var nødt til undertiden at fremtræde, søgte hun og erholdt privat Audiens hos vor danske Kongefamilie samt senere hos Prindsessen af Wales, Hertuginde af Cambridge og Prindsesse Mary af Cambridge. Dronning Victoria modtog Ingen paa Grund af sin dybe Sorg. Mandagen den 16de Marts gjorde de fyrstelige Personer vor Broder som dansk Gesandt den Ære at deltage i en Diner hos ham. Selskabet bestod af D. kgl. H. Prinds Christian og Prindsesse Louise, vor nuværende Konge og Dronning, Kronprinds Frederik, Hertugerne af Cambridge og Glücksborg, Prindsen af Hessen, Lord og Lady Sydney, Earl og Countess Russell og den kongelige Suite, ialt 18 Kuverts. Min Søster gjorde Honneurs ved den Lejlighed, og min Broder havde den Fornøjelse, at hans Diner blev omtalt som i alle Henseender en af de smukkeste og mest vellykkede blandt de mange, der gaves til vor Kongefamilie. Stimlen om hans Hus var saa stor, at han maatte have et stærkt Politi for at holde Orden.

Der er mange Detailler i min Søsters Breve, som kunde interessere, men jeg vil ej være for vidtløftig om Gjenstande, der ikke umiddelbart angaae vor Familie. Dog maa jeg nævne en Aftengudstjeneste i St. Pauls-Kirken, hvor de Kongelige skulde have været nærværende, men blev forhindrede ved andet Engagement; min Broder og Søster gik der efter Indbydelse af Venner, Lord og Lady Paget. Min Søster siger i sit Brev: »Gudstjenesten var *high Church* — *all Chant*. Den umaadelige Domkirke var oplyst af utallige Gasflammer tæt ved hverandre langs den underste Karnis af den prægtige Kuppel, som derved oplystes fuldkommen og hang lig en Tiara, Krone eller Glorie over Menigheden. De nærmeste Dele af Kirken vare ligesaa

oplyste, men saa umaadelig stor er Kirken, at udenom dette var der et Tusmørke, hvorigjennem man netop kunde skimte dens gigantiske Dimensioner. *The Lessons* blev læste af en næsten hundreedaarig Olding Rev. Mr. Millman, der skal være bekendt som Poet og har skrevet meget om Profetierne; skjøndt han var krum af Alderdom, var hans Stemme saa kraftig, at den hørtes overalt. Orgelmusiken var i højeste Grad prægtig, og Orgelet skal ogsaa være det bedste, der eksisterer.«

Fredagen den 20de Marts var der *Drawing Room*, holdt for første Gang af Prindsessen af Wales — den dybtsørgende Dronning Victoria modtog endnu ikke. Denne Modtagelse blev ikke given for Alle, kun for dem, der havde været indbudne til Vielsen. Prindsessens Dragt var Sølymor med Kong Leopolds dejlige Kniplinger, Diamantsdiadem, Prindsen af Wales's Halssmykke og Brosche og »*The City*«s Diamanter anbragte til Prydelse paa Kjolen.

Bryllupsfestlighederne vare omsider tilende, vore Kongelige hjemrejste. Min Søster tog i April i Besøg til Beenham House nærved Reading hos Mr. og Mrs. Hutchins, intime Venner af os, medens min Broder forblev i London, hvor Parlamentet skulde træde sammen, i hvilket vor Sag ventedes at ville komme frem ved Lord Ellenborough, der ivrig interesserede sig for Danmark. Til samme Tid begyndte nu ogsaa Sæsonen for de sædvanlige store London-Selskaber. Ved et saadant, givet af Prindsen og Prindsessen af Wales for 700 Personer, underrettede Lord Derby min Broder om, at man var betænkt paa at give ham Ærestitlen som *Doctor of Civil Law* (D. C. L.) ved Oxford Universitetet — en Udmærkelse, som der sættes stor Pris paa, og som derfor glædede min Broder meget. Ved alle Lejligheder nød han stor Udmærkelse og havde

utallige Beviser paa den Interesse, der næredes for gamle Danmark og vor yndige Prindsesse. Jeg skal nævne et Exempel. I sit Referat af et Møde i det geografiske Selskab i London meddeler »Times« Følgende: „*The Chairman (Sir Rod. Murchison) said: »On his left he saw the Danish Minister (loud cheers). The company had already expressed their strong feelings of attachment to Denmark which had sent to this country that charming and accomplished Princess already beloved by the whole British people (loud cheers). Having himself travelled over various parts of Scandinavia he might be allowed to say, there was no part of that glorious region to which he was more attached than Denmark and he had taken the liberty on this occasion, having the Danish Minister on his left hand, to wear the cross which the King of Denmark had conferred upon him.*« The Danish Minister, Mr. Torben de Bille, who was received with great enthusiasm and who spoke English with as much ease and propriety as if it had been his own vernacular, said: »*I thank You, Sir Roderick, Mylords and Gentlemen, for the kind manner in which You have alluded to Denmark. I need scarcely assure You that the feeling You have displayed is fully reciprocated by my own country; indeed I doubt whether there be any country that reciprocates such feelings to the extent that Denmark does (loud cheers). Not only do we admire the vast wealth, greatness and power of the British nation, but we particularly admire the political system by which you are enabled to do what no other nation ever accomplished — uniting monarchy on the one hand with the freest institutions on the other that the world has ever seen (cheers). But let me remind You that if a great deal of this is owing to the character of the British nation, something is also owing to the geographical*

position of your country (cheers). I say that one essential element which has favoured the development of Great Britain has been its insular character. You never had any difficulty about your frontiers (loud cheers). I only regret that my country is peninsular, not insular! (loud and continued cheering).

I Juni Maaned under London-Sæsonens Hvirvel af Diners, Routs, Baller, Væddeløb, Garden-Parties — kort, alle den store Verdens Selskabs-Variationer og Adspredelser, der ej maatte forsømmes, var hele det danske Gesandtskabs Personale stærkt optaget af Arbejde med Ordningen af Sagen om Prinds Vilhelms Thronbestigelse i Grækenland.

Efter de sidste Aars revolutionære Bevægelser i Grækenland, der efterfulgtes af Oprøret den 22de Oktober 1862, da Insurgenterne blev Herre over Athen og der indsatte en provisorisk Regering, havde Kong Otto indseet, at hans Sag var uigjenkaldelig tabt, og paa de fremmede Gesandters Raad, blandt hvilke ogsaa var den bayerske, havde han indskibet sig med Dronningen paa et engelsk Skib »Sylla« og forladt sit Rige for — som han kundgjorde ved en Proklamation — ej at udsætte Landet for en blodig Kamp. Herefter foretog den provisoriske Regering strax Skridt til Valget af en ny Konge. Den 16de Februar 1863 erklærede den nationale Forsamling i Athen ved et Dekret Kong Ottos og hans Dynastis Afsættelse. Store Vanskeligheder opstod imidlertid ved Valget af et nyt Dynasti. Folket vilde ikke anerkjende en tydsk Prinds, og Frankrig, Rusland og England opkastede Betæneligheder imod de Kandidater, man foreslog, blandt hvilke var Hertugen af Leuchtenberg, som England modsatte sig paa Grund af hans Slægtskab til Husene Beauharnais og Romanoff, der kunde lede til en fransk-russisk Alliance, medens Frank-

rig var imod en engelsk Prinds paa Thronen i Grækenland, der vilde forøge den engelske Indflydelse i Orienten. Desuden vare de tre Magter forpligtede ved en Protokol, undertegnet i London den 3die Februar 1830, til ej at tillade nogen Prinds, der stod i nært Slægtskab til disse Rigers Fyrstehuse, at blive Konge i Grækenland. Det var under disse Vanskeligheder, at Kabinettet i London bragte Spørgsmaalet til en heldig Afslutning ved at foreslaae Prinds Vilhelm, næstældste Søn af Prinds Christian til Danmark, til den græske Throne, og Forslaget var blevet eenstemmig antaget af den nationale Forsamling i Athen ved et Dekret af 30te Marts 1863. Ligeledes havde Prinds Christian som Formynder for sin Søn og Kong Frederik VII af Danmark som Dynastiets Chef modtaget Tilbudet paa den unge Prindses Vegne, der endnu ej havde naaet sin Myndighedsalder.

Ifølge heraf blev min Broder som dansk Gesandt i London beordret af vor Regering at ordne Vilkaarene for Prindsens Thronbestigelse som Kong Georg den 1ste. Hovedbetingelsen for Prindsens Antagelse af Kronen var Indlemmelsen i Grækenland af de joniske Øer. Disse (7 i Tallet, nemlig: Korfu, Cephalonia, Zante, Sta. Maura, Ithaka, Cerigo og Paxo) vare ved Traktaten i Paris af 5te November 1815 af Stormagterne blevne konstituerede som en særskilt og uafhængig Stat under Benævnelse »de forenede Stater af de joniske Øer« (*les États-unis des îles Joniennes*) og stillede umiddelbart og udelukkende under Englands Protektorat. Det var en svær Opgave at opnaae Englands Indvilgelse til Indlemmelsen af bemeldte Øer i Grækenland og derved renoncere paa sit Protektorat, hvorfor den engelske Regering ogsaa viste stor Uvillighed mod Annexionen, til samme Tid som man hjemmefra begyndte at skynde paa Sagens Afgjørelse uden dog at forsyne Broder med nøjagtige

Instruktioner. Dog, det ønskede Maal naaedes. Englands Tilslutning til Protokollen af 5te Juni fastsatte Vilkaarene for Kong Georgs Antagelse af den græske Krone, og Kong Georg kunde saaledes medbringe som Gave ved sin Thronbestigelse disse Øer, der forøgede Grækenlands Folkemængde med en Femtedel og atter forenede de imod deres Villie siden 1815 adskilte Dele af Nationen — en Begivenhed, der ogsaa hilstes med Enthusiasme af alle Grækere. De øvrige Betingelser for Hans Majestæts Formue etc. vare ligeledes blevne tilfredsstillende ordnede. Traktaten, der afsluttede disse vigtige Forhandlinger og besejlede Kong Georgs Thronbestigelse, blev først undertegnet den 13de Juli dette Aar (1863) af de fire kontraherende Magters Gesandter i London, nemlig for Frankrig Baron Gros, for England Grev Russell, for Danmark Torben Bille og for Rusland Baron Brunnow. Ratifikationen af Traktaten fandt Sted i August Maaned dette Aar, og den 29de Oktober holdt Kong Georg sit Indtog i Athen, efterat han paa sin Rejse dertil havde opholdt sig en kort Tid i Paris og London.

Denne korte og sammentrængte Beretning om det græske Anliggende kan ikke give et Begreb om de talrige Forhandlinger, Vanskeligheder og Anstrengelser, der gik forud, forinden Sagen blev bragt til Afgjørelse. Min Søster siger i sit Brev af 4de Juni: »Broder har uafbrudt været til Konferencer enten hos Grev Russell eller Baron Brunnow og Baron Gros og er derfra kommen ilende hjem at diktere Depecher og telegrafere til vor Regering.«

Naar et Resultat er tilfredsstillende og bifaldes af Vedkommende, er et stort Arbejde En kjært, selv om ingen anden Løn derfor fulgte end Bevidstheden om at have bidraget Sit dertil af bedste Evne og med

utrættelig Iver. Min Broder modtog forøvrigt senere af Kong Georg Storkorset af den græske Frelzers Orden.

Imidlertid var, efterat Protokollen af 5te Juni havde afgjort denne vigtige Sag, Tiden kommen for min Broder og Søster til at indfinde sig i Oxford efter Indbydelsen fra Universitetets Autoriteter.

Den 15de Juni 1863 afrejste min Broder og Søster til den store Højtidelighed i Oxford, hvor Thronfølgeren til det britiske Rige skulde modtage Diplom som *Doctor of civil Law*, en Begivenhed, som kun Faa have havt Lejlighed at bivaane, og som dobbelt interesserede dem, da Broder jo var bleven underrettet om, at han ved samme Lejlighed ogsaa skulde modtage denne Ærestitel. Jeg skal derfor her give nogle Udtog af min Søster Eleonoras Breve, der skildre denne Ceremoni og de Indtryk, som den verdensberømte Universitetsby gjorde paa hende. Hun siger i sit Brev:

»Aldrig i mit Liv har jeg oplevet, eller vil jeg opleve, noget mere Interessant, end jeg har nydt og været Vidne til her. Oxford er den mærkeligste By, man kan tænke sig. Man er her omgivet af Minder fra den fjerne Fortid; siden jeg var i Rouen, har jeg ikke nydt nogen Vandring saa meget som nu i denne vidunderlige By. De gamle, ærværdige Kollegier, de smalle Gader og gammeldags Huse, hvorimellem elegante Butiker og storartede Anlæg — og nu det festlige Præg, som Alt havde. Allevegne var der prydet med Blomster og Guirlander, Dannebrogssfarver og Flag, den brogede Mængde af elegante Damer, Doktorer og Magistre i deres paafaldende Dragter, unge Studenter med hver sit Kjendetegn paa det Kollegium, hvortil de hørte, Frivillige og Militære i deres Uniformer, Blomsterpiger med Dannebrogssblomster udsprede paa Bakker for at

kastes paa vor yndige Prindsesses Vej; det var en Scene, der bragte i min Erindring Schillers herlige Skildring i hans »Die Jungfrau von Orleans« om Fredens Jubel i det gamle Rheims (»die Waffen ruhn, des Krieges Stürme schweigen«). Ceremonien foregik i Universitetets Talersal eller Theater, som den kaldes. Erkebiskoppen sendte sin Ekvipage til at afhente os. Man havde forberedt os paa, at vi vilde blive modtagne med store Bifaldsytringer, men alligevel var det en Overraskelse, da de bedøvende Cheers brød løs, saasnart Broder traadte ind, kjendelig ved sin glimrende Uniform — Alt til vor yndige Prindsesses Ære. De unge Studenter (*Undergraduates*) have ved slige Lejligheder Frihed til at udtrykke deres Følelser, og da Prindsessen noget efter ankom, medens Prindsen skulde følge i Processionen, kjendte derfor Enthusiasmen ingen Grændser. Bygningen formelig rystede under de gjentagne høje Cheers, som om den skulde styrte sammen. Det var en Begejstringsscene, jeg aldrig kan glemme. Man maa dertil forestille sig den umaadelige Forsamling, den elegante Cirkel af Damer i deres smukke Toiletter i første Række eller Logerne, Halvcirklen omkring Thronen for Prindsen og Prindsessen og alle de lærde Doktorer i deres lange, højrøde Kaaber, i Parterret alle de mest betydningsfulde Mænd og Galleriet overfyldt af de jublende, unge Studenter. »*God save the Queen*« blev sunget af Alle staaende. Efter flere Taler paa Latin af Lord Derby, »the University Chancellor«, i sin Ornatsdragt af rigt broderet, sort Fløjl, og af Andre modtog Prindsen Diplomet, og Alt var endelig forbi. Under Musiken af »Kong Christian« og rungende Cheers tog det fyrstelige Par bort og Forsamlingen ligesaa. Vi tog til en Banket i University College paa 140 Kuverts, hvor Taler blev holdte til Broder, der modtoges med

høje Cheers ligesom hans Svar og Tak, hvilke han gav i en fast og klar Tone. Dette var Øjeblikke for mig, jeg ej kan beskrive! Efter dette ilede Broder til Diner'en i Christ Church, hvortil jeg ogsaa var indbudet, men ikke gik. Den næste Dag, den 17de Juni, var *The Commemoration*, den store Dag for Universitetet og for os ikke mindre, da Broder under lignende Ceremonier som den foregaaende Dag modtog sit Doktordiplom, hvorved jeg kom til at gaae ind uden ham, men ledsaget af *the Proctor*, og da jeg nu var kjendt som »*the Danish Minister's sister*«, fik ogsaa jeg rungende Cheers. Fra denne Højtidelighed, hvortil Trængselen var lige stor, gik vi nu til en Promenadekoncert, derpaa fulgte *the boat races* og efter disse den store, glimrende Diner i Exeter College, hvorfra vi tog med Hoffet til Ballet i Townhall, givet af Christ-Church College.«

Efter disse anstrengende, men interessante Dage skulde de nu forlade »*the City of Colleges*«, hvorom min Søster endvidere skriver, at »det vel var værd at gjøre en Rejse alene for at see disse 20 til 30 storartede Universiteter, hvis Bygninger vise os Aarhundreder tilbage i Tiden, medens Aanden derinde skrider fremad i sin evig tiltagende Kraft. Hvert College optager en Plads næsten som vort Christiansborg Slot, de ere inddelte i forskjellige Gaarde, belagte med de skjønneste Græsplainer eller Haver. Hvert College har sin egen Kirke, sit eget Bibliothek, Refectory eller Hall, hvor flere Hundrede kunne sidde til Bords — det i Christ Church kan rumme 700. De fleste Bygninger ere i gothisk Stil, høje Kirkevinduer med malede Glasruder, Loftet gaaende op i Gavlen, kort sagt ganske i Klosterstil af enten gothisk eller normannisk Arkitektur. Hvilken Kontrast, naar man kommer indenfor disse ærværdige, gamle Bygninger, hvis Mure og Taarne dækkes af Mos

og omslynges af Efeu, og saa finder hos dets Indvaanere al Nutidens Pragt og Elegance, og ved denne Lejlighed havde de gjæstfrit aabnet deres Boliger for de mange indbudne Fremmede og tilstrømmende Venner og Venners Venner.«

Paa min Broder og Søsters Hjemrejse i Selskab med Bekjendte besøgte de Slottene Blenheim, Warwick og Kenilworth, som blandt de mange »*Baronial Estates*«, der ere Englands Stolthed, høre til de interessanteste, de mest pompøse og ere af størst historisk Betydning. Desværre er det herlige Warwick Castle senere ødelagt ved Ildebrand, men dengang var dets Samling af Kunstskatte saa rig, at min Søster fandt næsten hvert Møbel og hver Gjenstand sande Kunstværker i Skjønhed. Hendes interessante Beskrivelse af disse berømte Steder vilde dog føre mig for vidt og hører ej til Øjemedet for disse Blade.

Selskabs-Sæsonen i London nærmede sig nu sin Slutning. Min Søster havde ikke som Broder taget Del i de store Routs undtagen i Oxford, men derimod nydt megen selskabelig Fornøjelse, dels hos Dean Trench's ved denne elskværdige Familiens Venlighed; deres Bolig i Westminster Abbey var interessant at komme til gennem de gamle, ærværdige Klostergange, og altid mødte de der et udmærket Selskab; ligesaa hos den indtagende Conntess of Erroll, som ogsaa hos den gamle Hertuginde af Somersset og Hertuginde af Inverness i Kensington Palace samt hos flere andre elskværdige Familier, som ved deres særdeles Opmærksomhed fristede hende til at gjøre Undtagelser i sit afholdende Liv. Hun mødte i disse Kredse nogle af Englands mest udmærkede Personer saavel som mange Fremmede.

Dette Aars mange Begivenheder og Adspredelser blev nu efterfulgte af en rig Nydelse for dem begge, som

overgik alle tidligere. Min Broder følte nemlig Trang til Hvile og Styrkelse for Aand og Helbred efter den anstrengende Tid, han i saa mange Maaneder havde gjennemgaaet, og besluttede derfor at gjøre en Tour til »the Lakes«. Den 10de August tiltraadte de Rejsen. Min Søster Eleonora har altid været min Broders mest yndede Ledsager paa hans Toure; de nød derfor begge tilfulde disse Englands dejligste Egne. Jeg vilde ønske at kunne optage min Søsters smukke Breve fra denne herlige Tour, men det vilde føre mig for vidt. Kun enkelte Glimt af hendes Skildrings rige Indhold være det mig tilladt her at gjengive. »Efter en uafbrudt Rejse med Jernbanen fra 10¹/₂ Morgen til 10 Aften« — skriver hun — »naaede vi til Penrith. Næste Dag fortsatte vi Rejsen fra Penrith i *Stage Coach* med Postillon og Horn og i det skønneste Vejr til Ullswater, den mest romantiske af alle Søerne; den erindrede mig ganske om »the Hudson Highlands«, de skønneste Former af Bjerge, som, da de ere de nærmeste ved Grændsen, have i fjerne Tider tjent som Vagttaarn til at udspejde Fjenden; med lidt Indbildningskraft kan man tænke sig »the beacon lighted« og Signalet givet fra den ene Bjergtop til den anden. Det tog os en Time at sejle op ad denne skønne Sø til et smukt Cottage-Hotel, hvor Bjergene slutte sig sammen om Søen som ved Delaware Water-Gap. Her tog vi en lille Kalesche til To med et Par livfulde Ponies, som Kudsken fortalte vare de foregaaende Dag løbne afsted i halvanden Time, førend de kunde standses — med denne Rekommandation fortsatte vi vor Rejse til Windermere.«

Men det er for vidtløftigt at give Skildringen af denne herlige Kjøretour gennem de dejlige Egne til den endnu dejligere ved Windermere, hvor de vandrede omkring

Søens yndige Bredder, krydsede over til Rydal, Digteren Wordsworths Hjem, og næste Dag atter tog videre i en let Kalesche.

»Vejret var atter idag (den 13de August) herligt, og den sidste Tids hyppige Regn har gjort Naturen saa vidunderlig skjøn og frisk som i Foraarstiden, Vellugt af nyslaaet Hø og en Duft af talrige Blomster strømmede os imøde. Vi kørte langs den henrivende skjøne Windermere-Sø til Ambleside og Rydalwater, en ganske lille Sø, til Grassmere, noget større end den sidste og den sødeste af dem alle, omgiven af de yndigste Bjerge, der bugne af Frugtbarhed. Naar man har passeret dette Gosen, hvor man kunde ønske at boe og bygge for stedse, bliver Egnen mere alvorlig og vild, Bjergene antage de mest groteske Former, Vejen stiger højere og højere indtil det stejle, øde Bjergpas Dunmills-Raise, hvor Grændselinien er mellem Westmoreland og Cumberland. Forbi Thirlemont frembyder Vejen en uendelig Variation af de skjønneste Prospekter, og paa een Gang aabner sig for En det pragtfuldeste Syn: man seer ud over en frugtbar, udstrakt Dal med den fortryllende Derwentwater til Venstre og en anden Sø, Bassenthwaite, lige nedenfor, begge omgivne af de mest maleriske Bjerge. Derwentwater er den stolteste af disse herlige Søer. Her vandrede vi om et Par Timer blandt de mageløse Bjerge, steg i en Baad og roede til Enden af Søen. Aftenen var yndig, vi vare begge i stille Beundring af den henrivende Natur, der her forenede Alt, hvad tænkes kan af Skjønt. At være fri for Jernbaner, Lokomotiver og deres vilde Hysten og Røg, at leve saa aldeles i Beskuelsen af Naturen er Noget, jeg ej har nydt i den Grad, siden vi rejste Alle samlede i »the blue Mountains of Penssylvania« og med Broder i Chester Valley i samme Stat. Naar vi saa vare trætte, lejrede

vi os paa et skjønt Punkt, og medens Broder røg sin Cigar, tog jeg en Skizze af Udsigten. Efter de frugtbare, yndige Landskaber fulgte de vildeste, øde Bjergpasser, hvor Vejen var saa stejl (især ved Hannister Crag — 1000 Fod højt), at vi forlod Vognen og selv til Fods fandt det vanskeligt at faae sikkert Fodfæste. Hvad der alligevel gjør denne Egn skjøn, er Bjergenes mageløse, herlige Former, der hvert især vilde være Studie for en Maler. De begejstre En aldeles, især naar Solen oplyser deres talrige Toppe (Peaks). Det fortjener vel at kaldes et lille Schweiz. Herfra kom vi til Crummock og Buttermere Lakes.

Dog, jeg vil ej gjengive Mere, da jeg finder, at ved kun at meddele korte Uddrag af hendes Breve formidsker jeg Skildringens Livfuldhed og Aand. Nok er ogsaa givet, for at man kan forestille sig den Nydelse, en Broder og Søster have havt paa en saadan Tour ved den fælles Beundring og Kjærlighed for Naturen, som besjælede dem; kun ved Samklang af Følelser og Smag bliver en Nydelse fuldkommen. Ligesom Wordsworth elskede sin Søster og Macaulay var Sine hengiven, saaledes har vor Broder delt sine bedste Glæder med os.

Paa Hjemtouren besøgte de ogsaa de herlige Ruiner af Furness Abbey, der har været et Benediktinerkloster, grundet af Stephen, Earl af Montague, i Aaret 1127.

Efter Hjemkomsten havde de en Indbydelse til Lord og Lady Llanover i Syd Wales, som de dog maatte nægte sig selv at modtage, da Broder havde ansøgt om Tilladelse at gjøre et Besøg til Danmark, hvilket Ønske imidlertid blev uopfyldt, da Kong Georg ventedes til London saavel som den kongelige Familie.

Traktaternes Udvexling, der fuldendte Forhandlingerne om Kong Georgs Thronbestigelse, havde alt i Begyndelsen af August fundet Sted. Dokumenterne i rige Foliobind

af Fløjl vare udleverede til de forskjellige Nationers Gesandter. Broders Bestræbelser havde jo været kronede med Held og til vor kongelige Families Tilfredshed, han kunde derfor glæde sig til deres og Kong Georgs Komme, for hvem han lod indrette sit Hus til hans Modtagelse. Hans Majestæt kom dog først den 4de Oktober. Broder modtog ham i Dover, hvor Kongen gjorde ham den Ære at modtage en Déjeuner, hvorimod han ej kunde benytte Broders Hus i London, da Hs. Majestæt tog til Marlborough House, hvor senere ogsaa den kongelige Familie tog Ophold hos Prindsen og Prindsessen af Wales, og hvor min Søster havde den Ære at erholde Audiens hos Prindsesse Christian, ligesom hun forinden deres Ankomst havde den Ære at være nærværende ved en Déjeuner med Broder hos Hertuginde af Inverness for at møde Kong Georg samt Prindsen og Prindsessen af Wales. — Den 15de November modtog Broder Meddelelse fra Baron Brunnow, at han var bleven bæret af Kejseren af Rusland med Storkorset af den russiske St. Anna Orden, som Baron Brunnow overleverede ham.

Samme Dag, den 15de November kom Telegram til London om Kong Frederik VII.'s Død og Kong Christian IX.'s Thronbestigelse. Tilsamme Tid ankom Kronprinds Frederik og tog ind hos Broder, men kom kun til at være der en Dag, da Prindsen atter maatte vende hjem til Kjøbenhavn for at være tilstede ved Ankomsten af den afdøde Konges Lig fra Slesvig. Det blev nu en trist Tid i London for min Broder og Søster, dobbelt følt ved Kontrasten med den svundne, glade Sommer. November Maanedes Mørke, det tillukkede Hus, de sortklædte Domestiker, Broders og min Søsters Sørge dragt og deres bekymrede Tanker ved Efterretningerne fra Hjemmet — Alt bidrog til at nedstemme deres Sind, hvis Hjerte hang med inderlig Kjærlighed ved Danmark.

Efter det anstrengende Aar fulgte en smertelig Spænding for kommende Begivenheder, der ogsaa snart kastede deres mørke Skygger forud og bebudede langt mere besværligt og dertil utilfredsstillende Arbejde, end det foregaaende havde været.

Imidlertid havde Moder og vi to Søstre hjemme i Danmark vistnok en ikke mindre ængstelig og trist Tid. Misfornøjelsen, Gjæringen blandt Folket og Bekymringen for, hvad Fremtiden vilde føre med sig, voxede med Tydsklands Anmasselser og truende Stilling. Med disse blandede Følelser imødesaae man Ankomsten af Kongens Lig. Ingen vil vist glemme den sorgfulde Dag, da Skarer af sørgeklædte Folk strømmede ud gennem Gaderne til Toldboden og Langelinie, hvorfra ogsaa min Søster Therese og jeg i en aaben Vogn saa Skibet med Kongens Lig langsomt nærme sig. Det var en mørk og skyfuld, klam Vinterdag. Paa Skibets Dæk saaes en Baldakin af Sørgedraperier, hvorunder Kongekisten stod, forunderlige Sværme af store, sorte Fugle fløj rundt om, følgende Skibet, som anede de, at her førtes et Lig. Aftenens Mørke dalede over Byen, forinden Kisten naaede Christiansborg Slot, hvor vi havde erholdt Adgang for at see Sørgetoget. Hvilket Syn ved det uhyggelige, ustadige Blus af Fakler at see vor gode, nye Konge gaaende nærmest Baaren, hvorpaa hvilede hans Lig, hvis byrdefulde Krone han nu skulde bære, den lange, sorte Sørge-skare, Livgarden med de sort omvundne Faner, den dæmpede Lyd af Marschen i den stille, tavse Aften -- Alt bidrog til at ryste Sindet, og saa Tanken om det Truende, der laae i den nære Fremtid. Og hvilke Begivenheder fulgte ikke herpaa! Ak, det vilde være vel, om de kunde udslettes af Mindernes og Historiens Gjemme. I disse Blade skulle de ikke have hjemme, undtagen hvor de uundgaaelig berøre vort private Liv.

Den 26de November kom Kammerherre Roepstorff til London som Overbringer af Meddelelsen til Dronningen om Frederik VII.'s Død og Kong Christian IX.'s Thronbestigelse samt med Elefantordenens Insignier til Prindsen af Wales. I den Anledning blev Broder med Kammerherre Roepstorff indbudet baade af Dronningen til Windsor Castle og af Prindsen til Frogmore Slot, hvor han opholdt sig. Da Talen selvfølgelig kom paa den slesvigholstenske Sag, glædede det min Broder at have Lejlighed til paa staaende Fod at kunne give detailleret Beretning om hele Sagens Gang, til ikke liden Forbavselse baade for Prindsen og Kammerherre Roepstorff over hans nøje Kundskab og Hukommelse.

I dette Efteraar skrev Broder et Memorandum om »*The Danish-German Question*«, bestemt til at uddeles blandt Bekjendte, der interesserede sig for Sagen, men da han ej vilde gjøre en Hemmelighed deraf, gav han Boghandleren Bolton en Del Exemplarer til Salgs; disse blev strax udsolgte, og flere og atter flere forlangtes, hvilket viser, hvormegen Sympathi der var for Danmark. *The Globe* omtalte den og raadede Alle, der læste de tydske Pamflets, til tillige at læse denne. Den danske Attaché, Hr. Gosch, skrev ogsaa flere Artikler under Navnet *a Dane*, men uagtet al Iver og Arbejden og trods Erkjendelsen af vor retfærdige Sag skulde dog den engelske Regering svigte os. Imidlertid var der stor Bevægelse i *the City* og en almindelig Stemning imod Grev Russell, fordi han ej gjorde Noget for Danmark. Utalige vare de Beviser, min Broder og Søster modtog paa en til Enthusiasme grændsende Følelse for de Danske, og dette var dog i det Mindste nogen Oplivelse under den Spænding og det Arbejde, min Broder gennemgik, der virkede nedtrykkende paa hans Helbred, som altid har trængt til Bevægelse i Stedet for det stillesiddende

Arbejde ved Pulten, hvor han ofte var beskjæftiget indtil Klokken ni om Aftenen, inden han fik Tid til sit Middagsmaaltid.

Saaledes endte dette fra først til sidst spændende, travle Aar. Det var begyndt med de glædeste Forhaabninger, ledsaget af glimrende Bryllupsfestligheder og havde for Broder været i høj Grad smigrende og glædeligt ved heldig udførte Forretninger for vort Kongehus. Men nu ved Aarets Slutning bar Alt Sorgens og Bekymringens sorte Farve, truende Skyer trak sammen over den nylig klare, solbelyste Himmel for Danmark — en ny Krig stod for dets Dør.

Den 8de Januar 1864 nedkom Prindsessen af Wales med en Prinds, en stor Glæde for de Engelske og de Danske. Men mørke Begivenheder truede Danmark. Da Krigen var uundgaaelig, begyndte strax Alle herhjemme at arbejde for Soldaterne; flere Damer oprettede en Komitee for Indsamling af Uldsager til Soldaterne, og man henvendte sig herfra til min Søster Eleonore, der fremdeles var i London hos vor Broder, med Opfordring om at interessere sig for at samle Bidrag i England i samme Øjemed. Hun udstedte da et Cirkulære sendt til alle Danske derovre, og denne Indsamling indbragte 42 Pd. St., men da den danske Generalkonsul Westenholz forsikkrede hende, at ifald hun vilde sætte sig i Spidsen for en Komitee, vilde Betydeligt kunde opnaaes, da man alt havde forsøgt at gjøre Indsamlinger, men fundet, at Ingen ret vilde gaee ind paa Sagen, medmindre en Dame af bekjendt Navn stod for Indsamlingen, saa tog hun det under Overvejelse, og efter Fleres Opmuntring besluttede hun sig endelig dertil. Hun siger i sit Brev til os af 22de Januar: »En Plan er opstaaet hos mig, nemlig, eftersom vi maae erkjende, at saafremt Krigen vedvarer længe, vil denne Indsamling ikke blive den sidste, hvor-

til jeg vilde blive opfordret. Da atter at udstede Subskriptionslister og indsamle paa samme Maade vilde blive for vidtløftigt og ubehageligt for mig og Andre. Min Idee er derfor, at jeg og nogle danske Damer her skulle danne en Sidegren (*a branch committee*) af den i Kjøbenhavn for Understøttelse af udkommanderede Kriegeres Familier, de Saarede, Kvæstede og de Faldnes Efterladte, med det Formaal at sende det Indsamlede til bemeldte Central-Komitee i Kjøbenhavn til videre Uddeling, vel forstaaet, at denne *Branch Committee* kun stiftes med det Formaal at lette de Danske og deres Venner Adgang til at indsende deres Bidrag og vide, hvortil disse skjænkes.«

Min Søster bad mig forelægge denne Plan for de Damer herhjemme, der havde opfordret hende til at gjøre den første Indsamling, og da disse fuldt bifaldt den, skred hun derfor til Udførelsen; da Broder erklærede ej at kunne befatte sig med Sagen, maatte hun selv paatage sig Ordningen og Ansaret af det Hele. Hun havde en svær Dyst at bestaae imod alle pathetiske Udtryk i den Annonce, som Enkelte foreslog, der ivrig interesserede sig for Sagen, men hun insisterede paa den trykte Opfordring, som følger:

*Relief Fund for the wounded Danes and the
Families of those fallen in battle.*

To the Anglo-Danes and Friends of Denmark.

The war in which Denmark is at present engaged, calls for hearty sympathy. We know the desolation that it must carry into many families, and a desire has been widely expressed to send immediate relief to the sick and wounded Soldiers, as well as to the widows and orphans of those who have fallen. A committee of Ladies has therefore been formed, with the object of promoting

this humane and benevolent work, and contributions will be thankfully received by any of its members.

<i>Mademoiselle de Bille,</i>
2, Great Cumberland Street, W.	<i>The Hon. Mrs. Henry Byng,</i>
5, St. James's Square, S. W.
<i>Baroness Hambro,</i>
Roehampton, S. W.	<i>Mrs. Kerr,</i>
50, Warrior Square, Hastings.
<i>Mrs. Westenholz,</i>
Stone Castle, Kent.	<i>Madame S. Auguste Gosch,</i>
58, Oxford Terrace, Hyde Park.
<i>Mrs. Bushby,</i>
3, Halkin Street, Belgrave Square S. W.	<i>Mrs. Rowan,</i>
3, Fulham Place, Maida Hill.
<i>Mrs. Walter Berry,</i>
6, Carlton Terrace, Edinburgh.	<i>Mrs. Chr. Borries,</i>
Newcastle-on-Tyne.
<i>Mrs. Theodore Borries,</i>
Newcastle-on-Tyne.	<i>Mrs. Herman Erichsen,</i>
Newcastle-on-Tyne.
<i>Mrs. A. R. Caroe,</i>
Marsh Lane Bootle, near Liverpool.	<i>Mrs. Dykes,</i>
Union Bank, Wakefield.
<i>Mrs. Clements Good,</i>
Hull.	<i>Mrs. Edward I. Mynster,</i>
The Knock, near Belfast.
<i>A. Westenholz, Esq. Treasurer,</i>
26, Mark Lane, E. C.	

<i>Miss Frederick Rowan,</i>
3, Fulham Place, Maida Hill, W.	} <i>Secretaries,</i>
<i>Rev. J. Plenge,</i>
33, Great Coram Street, Russell Square, W. C.	
<i>Rev. James Mansell,</i>
7, York Street, Portman Square, W.	

Contributions will also be received by the following Bankers:

- Messrs. Smith, Payne & Smith, London.*
- Barnett, Hoares & Co., London.*
- Samuel Smith Brothers & Co., Hull.*
- Woods & Co., Newcastle-on-Tyne, & their Branches.*
- The Manchester & Liverpool District Bank & its Branches.*
- The Bank of Scotland and its Branches throughout Scotland.*
- The Provincial Bank of Ireland and its Branches throughout Ireland.*

February 15th 1864.

Rules of the Committee of the Danish Relief Found.

Resolved:

1) *That each member of the committee shall endeavour, through personal acquaintances, to obtain subscriptions and co-operations, and that to prevent the printed Appeal from bearing the appearance of a general circular, the name of the Lady or Gentleman, to whom a copy is handed by any member, be in every case written at the head.*

2) *That to ensure safety and regularity, each member is to keep a little book of Subscriptions received, and that the amounts be paid over at the weekly meetings to the Secretaries, who will receipt the books and transmit the money, together with a list of the donors, to the Treasurer.*

3) *That non-resident members of the committee be requested to transmit the amount received by them (together with a list of the donors) direct to the Treasurer. A. Westenholz Esq., 26 Mark Lane, London, who will keep and produce at the meetings a list of their returns.*

4) *That, as the first resolution relieves the Secretaries from the usual duties of issuing general circulars &c, they be requested to act in the same way as the other members, and to exert themselves to obtain subscriptions through personal acquaintances.*

5) *That Saturday being considered the most eligible day for the appearance of the advertisements in the newspapers, the non-resident members and the Secretaries be requested to make their weekly returns so as to be by Wednesday in the hands of the Treasurer who will be requested to attend to the insertion of the advertisements &c.*

6) *That the meeting be held every Saturday at No. 2 Great Cumberland Street, at Eleven o'clock.*

Eleonora de Bille,
President.

Frederick Rowan,
Secretary.

Min Søster Eleonora var naturligvis assisteret i at ordne, publicere og besørge alt fornødent ved dette vanskelige Foretagende baade af Generalkonsul Westenholtz saavel som af Pastorerne d'Hrr. James Mansell og J. Plenge, der stod hende bi med stor Iver og Interesse for Sagen, men Alt maatte dog forelægges og bifaldes af hende, paa hvem alt Ansvaret faldt for at vaage over, at ingen Konfusion eller Fejltagelser indløb saavel i Modtagelsen af de store Summer, der indkom, som i den prompte Bekjendtgjørelse i Aviserne om det Indkomne og Givernes Navne*); desuden modtog hun selv saa mange Breve, der ledsagede Gaverne, og hvori udtryktes saa megen hjertelig Sympathi for vor Sag og i en Form, der snarest havde Udtrykket af en Hylding, at de maatte besvares — ja, der ligger for mig Breve, som udtale den største Misbilligelse af den engelske Regerings Handlemaade. Til Exempel vil jeg blot give et fra Sir Ch ... A..., der ledsagede hans Bidrag af £ 10 (180 Kr.), hvori han siger: »*Sir Ch.... A.... ventures to enclose a small contribution towards the fund for which he observes Mlle. de Bille is a collector, and at the same time begs to offer his tribute of admiration and sympathy for the brave Danes and their country with feelings of deep humiliation, as an Englishman, at the degraded position in which England is placed by the*

*) En af Komiteens betydeligste Medlemmer forsikkrede senere min Moder, at det var Eleonora, hvem de Alle havde at takke for den systematiske Orden, hvormed Alt blev udført.

ignoble policy of peace at any price.« Min Søsters Svar var som følger: »*Mlle. de Bille presents her compliments to Sir Ch.... A.... and acknowledges the receipt of the very kind donation of £ 10 towards the relief Fund. Mlle. de Bille begs Sir Ch....A.... to be assured that the sympathy she has met with in her work of charity fills her heart only with thankfulness towards the people of England.*« Dette som Prøve paa de mange lignende Skrivelser, hun idelig maatte besvare. Hendes Tid var saa optagen, at hun ofte var beskjæftiget til sent paa Natten.

Til samme Tid som min Søster i Forening med de Danske i London oprettede bemeldte Komitee for at indsamle Bidrag til Centralkomiteen i Kjøbenhavn, sluttede flere af Englands første Familier sig sammen i et lignende Formaal og dannede en Komitee under Forsæde af Lord Mayor og med Marquien af Clanricarde som *Chairman*. Denne anmodede min Søster om at give Møde ved deres Forsamling for at raadslaae om Sagen. Man ønskede nemlig, at den danske Komitee skuldé forene sig med den engelske. Min Søster indfandt sig selvfølgelig til deres Møde hos Marquien af Clanricarde, men med Hensyn til deres Forslag om at gaae sammen med den engelske Komitee siger hun i sit Brev til Moder af 25de Febr.: »Paa dette Forslag undskyldte jeg mig for ikke at kunne gaae ind paa, af den Grund, at den engelske Komitee tillige kunde blive betragtet som en politisk Demonstration, og min Følelse er, at jeg ej bør slutte mig til deslige Bevægelser. Jeg mødte imidlertid den største Forekommenhed fra Forsamlingen; den ene Dame efter den anden kom hen at sidde hos mig og tale med mig, skjønt blandt disse kun Countess Grey og Lady Robert Cecil (nu Marchioness of Salisbury) vare mig personlig bekjendte. The Earl of Cork fulgte mig

til Vognen, og baade han og Countess Cork samt Lord og Lady Clanricarde aflagde Visit hos mig Dagen efter.«

Min Søster fik mange Indbydelser, blandt hvilke ogsaa fra Countess Fife til hende og Broder for at møde Hertuginde af Cambridge og Prindsesse Mary. Min Søster fandt det derfor nu nødvendigt paany at gjøre sin Opvartning hos disse høje Personer saavel som hos Prindsessen af Wales og kunde saaledes ikke ganske forblive i den totale Tilbageholdenhed, der var hendes Ønske, og som især stemmede med de triste Følelser, vort Lands Stilling fremkaldte, foruden at Forholdene tillige paabød hende den største Forsigtighed og Takt i sin Optræden. Saaledes siger hun i sit Brev af 25de Februar: »Jeg vil forekomme et Spørgsmaal, der vist vil blive gjort Eder, da det har været henvendt til mig af Mange her, nemlig om jeg ikke har anmodet eller vil anmode Prindsessen af Wales om Bidrag Det forbauser mig, at Alle synes først at have tænkt paa hende. Jeg har svaret, at jeg har ikke villet henvende mig til Hds. kgl. H., fordi jeg fandt det efter mine Følelser ikke passende. Man kunde jo nok tænke, at hendes Hjerte havde tilskyndet hende, vist før nogen Anden, til i Stilhed uden Nogens Vidende at sende Hjælp. Desuden fandt jeg det ikke rigtigt at opfordre hende til at give et Svar, som hun muligen af politiske Grunde ikke kunde ønske at give. Desuagtet har en højstaaende engelsk Dame paa egen Haand tilskrevet Prindsessen, hvilket gjør mig ondt, og har faaet et Svar, der bekræfter, at jeg tænkte rigtig.«

Min Søsters Fremgangsmaade bifaldtes af Alle, og den Beskedenhed, som hun vaagede over at vedligeholde, bidrog maaskee netop til, at den danske Komitee fik en saa stor Tilstrømning af Bidragydere, saa at da den sluttede sin Indsamling, havde hun den Glæde at

have oversendt til Centralkomiteen i Kjøbenhavn efterhaanden ialt £ 7520. 13 s. 5 d. (i danske Penge over 135,000 Kr.) foruden den første Sendelse til Indsamling af uldne Sager til Soldaterne. Den engelske Komitees Sendelser vare ogsaa betydelige, men vedkomme jo ej min Søster og de Danskes Foretagende. Et bør ej forbigaaes, nemlig, at blandt Bidragene til den danske Komitee vare £ 250 fra de Græske i London.

Dette Foretagende, der havde været kronet med et saa stort Held og givet min Søster stor Tilfredshed og mange Beviser paa hjertelig Deltagelse, havde ogsaa for hende sin ubehagelige Side, idet Ansøgninger om Hjælp strømmede ind til hende fra Trængende, der troede, at hun kunde tage Bestemmelser med de store Summer eller ialfald ved sin Indflydelse skaffe dem Understøttelse. Det var svært og tungt for hende at maatte betage dem Haabet herom og vanskeligt at gjøre dem begribeligt, at hun ikke kunde disponere over det allermindste af Indsamlingen.

I al den Tid, da Komiteen fortsatte sit stille Værk, og en saa varm Følelse for Danmark blev lagt for Dagen, var der i Parlamentet stærk Bevægelse til Gunst for vor Sag. »Daily News« lignede Underhusets Begjærighed efter det danske Spørgsmaal med Løvernes, naar deres Føde holdes dem for Øjnene af deres Vogtere. I House of Lords blev Grev Russell heftig bestormet for at give Oplysninger om Regeringens Bestemmelse med Hensyn til at yde Danmark Hjælp. Lord Derby, Lord Stratford de Redcliffe, Jarlen af Shaftesbury, Jarlen af Ellenborough o. Fl. angreb med Veltalenhed Lord Russell og trængte paa for at faae en Bestemmelse. Men al denne Varme og Iver skulde strande — hvorved og hvorfor? Maaskee kun fordi en Eneste i England var imod os. Og alle den danske Legations Arbejder og Anstrengelser, der

mødte varm Tilslutning fra de Engelskes Side og bifaldtes i alle Henseender af vor Regering, kunde af samme Grund Intet formaae. Alt, hvad der opnaaedes, var Anerkjendelsen af vor Sags Ret og Tydscklands Uret. Det var en tung Tid for den danske Gesandt; endnu tungere og vanskeligere skulde den blive. Thi dengang var Haabet og Tilliden til Retfærdighedens Sejr endnu ikke opgivet. Enhver Dansk gjennemlevede bittere Kvaler, — men vistnok var det værst for dem, der skulde handle og virke og dog Intet kunde opnaae. Det var i Sandhed pinefulde Tider, og dobbelt blev de det ved Tanken om vore tappe Krigere, der imidlertid tilsatte deres Liv for vort Land.

I Begyndelsen af April ankom Hans Excellence Udenrigsminister Quaade og Gehejmeetatsraad Krieger til London for, sammen med Gesandten, som Danmarks Befuldmægtigede at deltage i Konferencen, der skulde drøfte Danmarks Skjæbne. Min Broder tilbød dem Bolig i Gesandtskabet, og de tog for en Tid ind til ham. Min Søster siger i sit Brev af 19de April: »Siden disse Herrers Ankomst fører jeg et meget afsondret Liv og seer neppe Broder undtagen ved Middagsbordet. Han føler sig meget uvel, lider af voldsomme Spændinger i Hovedet, som jeg troer alene foraarsages ved den aandelige og legemlige Anstrengelse, han gjennemgaaer. De to andre Herrer føle sig ligeledes stærkt angrebne efter ethvert Møde.« Og i denne triste Sindstemning maatte Alle hver Aften gaae i Selskaber og til Diners!

Har jeg omtalt de mørke Dages Prøvelser, vil jeg ikke forbigaae at nævne de Begivenheder, der kastede Glands over vort Land og Folk og oplivede de nedtrykte Følelser. Blandt disse var den første Nyhed om Sejren ved Helgoland den 9de Maj 1864. Min Søster skriver derom i sit Brev af 10de Maj: »Med et sejrsglad Sind

flyve mine Tanker til Eder idag! Vi vare indbudne til en Diner hos den amerikanske Minister Mr. Adams; som vi steg i Vognen, kom Telegrammet om, at vor Eskadre var stødt sammen med den østerrigske, og at man leverede Bataille. Det var derfor med et beængstet Sind, at vi traadte ind i Selskabet, — men tænk Eder hvilken Overtaskelse, da Mr. Milner Gibson (Handelsminister), der just var kommen fra Parlamentet, fortalte Broder, at Sejren var vor, at vi havde stukket et af Skibene i Brand og forjaget de andre. Havde de ej været nær nok ved Helgoland for at tage Tilflugt der, vare de blevne vort Bytte. Der var en almindelig Glæde hos Alle, og man fortalte os, som vi idag see bekræftet i Bladene, at det havde fremkaldt en stormende Jubel i Huset. Alle i Selskabet kunde ikke noksom udtrykke deres Glæde.« Samme Aften som Nyheden om denne Træfning modtoges, begav næsten hele House of Commons sig i Masse til Marlborough House og indskrev deres Navne hos Prindsessen af Wales. En Mængde Besøg strømmede ind til min Søster Dagen efter saavel som Indbydelser til hende og Broder, blandt disse ogsaa fra Hertuginde af Inverness til en stor Diner, hvor man ikke lagde Baand paa sine Udtryk af Glæde over vor Sejr. Paa den Tid havde min Søster henvendt sig til Prindsessen af Wales's Hofdame, Hon. Mrs. Grey, for at anbefale en ung slesvigsk Sangerinde, Frøken Mohn, til Hds. kgl. Højhed. I den Anledning lod Prindsessen min Søster kalde til sig, og hun havde saaledes uventet den Ære at faae Audiens hos vor elskværdige Prindsesse og var Vidne til ogsaa hendes varme Følelser for de Danske. Den nævnte unge Kunstnerinde, Frøken Mohn, gav senere en Koncert under Prindsessens Patronage, hvortil min Broder laante hende sine Saloner for at spare hende Udgifterne af et Lokale, og de havde den

Fornøjelse, at den var godt besøgt af *Le beau Monde* til en Guinea Billetten. Min Søster, der efter Anmodning var bleven Deltager i en Bazar til Fordel for de protestantiske Skoler, havde den Behagelighed, at Prindsen og Prindsessen af Wales gjorde deres første Indkjøb hos hende.

Midt i alle disse selskabelige Beskæftigelser levede min Broder og alle Danske i den pinligste Spænding for vort Lands Skjæbne og Konferencens Udfald. Min Søster skrev os til, at det som oftest var med et af Bekymring bristefærdigt Hjærte, at hun blandede sig i selskabelig Omgang. naar hun fandt det umuligt at kunne undskylde sig. Endelig bragtes den anstrengende og skjæbnesvangre Konference til sin Slutning — desværre uden heldbringende Resultat for vor Sag. Min Broders varme Ivrigheid for ved enhver Lejlighed under Forhandlingerne at forfægte vor Ret er bleven bemærket med Agtelse af flere Englændere, der senere have udtalt sig derom, men den kunde jo ej trænge igjennem: vor første Befuldmægtigede, Udenrigsminister Q̄aaade, der selv var nærværende, og af hvem al Beslutning afgang, formaaede jo selv Intet.

Politiske Beretninger høre ikke til disse Familie-Erindringer; ej heller yttrede nogensinde min Broder i sine dengang faa Breve til Moder det Mindste om Forretningerne, saa lidt som han tilkjendegav sine Tanker om Begivenhedernes Gang. Min Søster siger kun i sit Brev, der melder Konferencens Afslutning, at det gav Anledning til stor Bevægelse i The City, at Oppositionen, sagde man, vilde foranstalte en Demonstration, og at en Minister-Krisis ventedes. Alligevel skete Intet. Imellem Forventninger, Sorg, Skuffelser og Harme hengled Tiden. Det Eneste, der formildede Følelserne, var den almindelige Deltagelse, min Broder og Søster mødte. Den gamle

Hertuginde af Somersset var i en Feber af Bekymring for Danmark, og ikke mindre Følelse fandt de hos Hertuginde af Inverness. Men jeg tør ej navngive alle dem, der frit og aabent udtrykte deres Misbilligelse af den engelske Regerings Politik. De mest indsigtfulde Mænd erklærede, at England maatte og vilde komme Danmark til Hjælp; hvor enhver Støtte er af Betydning, gav disse Anskuelse for Øjeblikket en Beroligelse.

Imidlertid var en Begivenhed indtruffen, der for vor Familie bidrog til at see en glædelig Fremtid imøde — nemlig min Broders Forlovelse med en elskværdig og talentfuld Dame, Miss Domvile, hvis Forfædre, af fransk Oprindelse, vare komne til England med William Erobreren. Da vor Svigerinde i Løbet af Sommeren havde mistet to nære Slægtninge, en kjær Søster og en Niece, fandt Brylluppet først Sted mod Efteraaret*), hvorefter de gjorde en Tour til Paris.

*) Beretningen i *Times* om Vielsen lyder saaledes: »His Excellency, Mr. de Bille, the respected representative of Denmark at the Court of St. James, was married yesterday (the 24th Nov.) to Louisa Elisabeth, daughter of the late Sir Compton Domvile, Bar., and sister of the present head of the family. The ceremony, owing to recent domestic bereavements, was very privately conducted. The bride arrived at St. Mary's Church, Bryanstone Square, from her residence at Putney, at half past eleven o'clock, and was welcomed by a select circle of friends, among whom were Baron and Baroness Hambro, Margaret Duchess of Somerset, Sir Thomas and Lady Winnington and Miss Winnington, Mr. and Mrs. W. Domvile and Miss Domvile, Mlle. de Bille, Dr. Travers Twiss, Rev. J. Mansell and Baron Rosenkrantz, Secretary to the Danish Legation. The religious Service was read by the Rev. Henley, Vicar of Putney, who was assisted by the Rev. W. Marston, Incumbent of St. Mary's. After the ceremony, the bride and bridegroom, attended by friends, proceeded to the residence of the Danish Legation in Great Cumberland-Place, where the marriage was again solemnized according to the ritual of the Danish Lutheran Church, the Rev. Mr. Plenge, Minister of

Under min Broders og hans Bruds Fraværelse tog min Søster efter Indbydelse til Milton Abbey, vor Landsmand, Baron Hambros Ejendom, et herligt Herresæde, der i forrige Tider tilhørte Greverne af Dorcester, omgivet af en storartet Park og med en Kirke til Slottet, der daterer sig fra det 10de Aarhundrede. Her var indbudt et større Selskab. til hvis Fornøjelse foruden de sædvanlige Adspredelser af Baller, Koncerter, Tableaux-Vivants etc., ogsaa var foranstaltet en Jagt, som min Søster bivaanede, og hvoraf hun i sit Brev af 17de December (1864) giver nedenstaaende morende Beskrivelse: »I Torsdags vare vi til „a meet“ for en Rævejagt. Dette, som vel er en Tidsfordriv, jeg just ej billiger for Damer at tage Del i, var dog, maa jeg tilstaae, meget interessant for os Fremmede at see, og jeg vilde ønske, at jeg kunde beskrive det for Eder. Men der hører meget til at kunne give blot nogenlunde en Idee herom. Vi vare Alle tidlig paa Færde den Dag — ialt 24 Gjæster til Frokost om Morgenen — Herrerne i deres »Pink« : deres Skarlagens-Jagtkostumer, og nogle Damer steg med dem til Hest, ledsagede af deres Grooms, medens vi andre Damer begav os i flere Vogne for at følge Jagten, jeg med Baronessen i hendes lille

the Danish Church in London, officiating. Here the ceremony took place in one of the drawing-rooms which was elegantly illuminated, daylight being excluded. This apartment and its vestibule were beautifully decorated with natural flowers and other bridal ornaments. Early in the afternoon Mr. de Bille and his bride left town on their way to the Continent. In going and returning through Hyde-Park the bride and bridegroom received many demonstrations of respect and sympathy from numerous friends. Somerset House, the residence of Margaret Duchess of Somerset, displayed the Danish and Irish Colours, with the Danish cross extending along the balcony, an example taken up and adopted by several other residents in the neighbourhood of the Danish Legation.“

Pony-Carriage, som hun kjørte mesterlig. »*The meet*« (Mødestedet) var fire Mile fra The Abbey tæt ved en lille Landsby ved Navn Milford. Landet her er smukt, og hele Vejen dertil gaaer over »*The Downs*« (Lyng- og Sandbanker), her og der med smaa Kratskove. Den Bevægelse, som en Rævejagt fremkalder hos Englænderne, er utrolig; Alle tage med Interesse Del heri. Paa Vejen mødte vi en Mængde, Alle ilende derhen: til Hest, til Fods, i Vogne og i Karre. Bønderne slap deres Arbejde og klattrede op i Træerne for at see. Da vi naaede Mødestedet, fandt vi der mere end 300 Personer til Hest af alle Klasser, Herrerne alle i deres Skarlagens-Jagtdragter. »*The Master of the hounds*«, Mr. Radcliffe havde foranstaltet dette Møde. »*The master of the hounds*« betyder en Herre, der holder af Jagt og derfor har paa taget sig at holde »*a pack of hounds*« til sin og Alles Fornøjelse, der ville jage med ham; det er derfor ham, der kundgjør ved en Annonce i Aviserne, naar han vil jage, saa at Alle, der have Lyst, kunne forene sig med ham. Mr. Radcliffes »*pack of hounds*« talte 40 Hunde. Ved givet Signal foer disse afsted, ledsagede af »*The Whippers*«, 3: Jockeyer, som ved Piskesmeldene anspore Hundene, og efter dem fulgte hele Skaren af Herrerne til Hest samt alle Tilskuerne blandt Damerne til Vogns. Baronessen tog saa ivrig Del i Jagten, at jeg i Et væk maatte erindre hende om, at hun ej var til Hest. Vi foer afsted uden Vejspor, ligesom de Andre, hen over det aabne, bølgende Terrain. Man ilede til det nærmeste Krat (Covert). Jeg kan ikke sige Eder, hvor smukt det tog sig ud at see denne livfulde Skare bevæge sig over og op og ned ad de bakkede Dyner (Downs). Da Ræven ikke fandtes her, søgte man hen til et andet Krat, og saaledes havde jeg rigtig Lejlighed til at see Alt, hvorledes Hundene søgte Sporet, og hvorledes Jægerne

fløj afsted, sættende over Gjærde efter Gjærde for atter at samles ved Hornets Lyd. Et rungende Udraab hørtes, da Ræven saaes; den fløj tæt forbi vor Vogn over flere Marker og undslap til min Glæde, da jeg havde Medynk med den Stakkel. Endelig vendte vi i Vognene tilbage, da vi ikke længere kunde følge de Jagende, der mere og mere splittedes ad. Vi kom hjem til Luncheon Kl. 2. Resten af Selskabet samledes først til 5 o'clock-Theen. Nu blev Dagens Begivenheder berettede. Det havde egenlig været en uheldig Jagt. Ræven var undsluppen, en Hest var død af Anstrengelse, to Heste lammede, den unge Fru Charles Hambro havde været kastet af Hesten, ligesaa Major Turner, Baronesse Hambro's Broder, og han havde alene undgaaet at faae sin Hjerne kløvet i Faldet ved en stærk Hat, han havde paa. Men alle disse Malheurs, som nok ere almindelige, synes kun at forhøje Jagtens Interesse. Den livfulde Fru Ch. Hambro vilde ikke tage imod nogen Beklagelse, og skjøndt det var anden Gang i en Uge hun havde været kastet af Hesten, dandsede hun lige fuldt om Aftenen.«

Efter min Broders og hans Hustrues Hjemkomst tog min Søster med dem til Sir Thomas Winningtons Herresæde Stanford-Court ved Worcester og tilbragte Julen her med Familien, hvorefter de tog til Ashburton House, det yndige Hjem, som min Broder og hans Hustru beboede nær London, imellem Putney og Roehampton, et sandt Paradis i Skjønhed og Ynde, saa at selv de Engelske, der ere saa forvante med Fuldenthed i Gange og Parkanlæg, erklærede Ashburton og dets Omgivelse for mønsterværdige.

Min Broder var paa denne Tid udtraadt af sit Embede som Gesandt, skjøndt han havde den Tilfredshed, at Regeringen i Alt havde bifaldet hans Embedsførelse og nu ogsaa foreslog ham at vedblive nominelt

at bestyre Embedet, indtil hans Efterfølger var udnævnt, dog uden Gage med kun sin Pension fra 1ste Decbr. at regne. Herpaa gik han ind for at rette sig efter Regeringens Ønske og i Forventning om, at hans Eftermand efter kort Tid vilde overtage Posten, men over et Fjerdingaar hengik. Først i Marts det paafølgende Aar ankom General J. Bülow, som dog først kun interimistisk blev ansat i min Broders Sted. Herefter gjorde Broder med sin Hustru et Besøg i Danmark til Moder og os og bragte nu min Søster Eleonora hjem, efterat hun i tre Aar havde været hos ham i England, været ham behjælpelig i at bestyre hans Hus forinden hans Giftermaal og trolig staaet ham bi i at virke efter bedste Evne for vore Landsmænd.

I 1868 kom min Broder og hans Hustru atter i Besøg til os i Danmark. Kort Tid efter at de havde forladt os, døde vor elskede Moder den 5te December. Hun var selv i Alderdommen en yndig Kvinde; hun forenede Taalmod med en stærk og kraftig Aand og et dybt religiøst Sind; derfor var der et næsten helligt Udtryk udbredt over hendes hele Væsen, og hun saae ogsaa Døden rolig imøde. Hun havde i lang Tid forud ordnet Alt og forberedt sig til den som til en Højtidsfest. Hun var kun een Dag sengeliggende. Da hun mærkede Dødens Komme, sagde hun: »Tænd nu Lysene«, nemlig to høje Voxlys, som hun altid havde staaende ved sin Seng paa en lille Etager, hvor hendes Bibel laae. Hun havde den Styrke at sidde oprejst i Sengen, medens hendes bristefærdige Øje kjærligt og velsignende søgte hver af os Søstre, indtil dets Syn var slukt, og hendes Hoved langsomt bøjede sig.

Vor Broder kom strax hertil og bivaanede Begravelsen den 14de December, den samme Dato, paa hvilken otte Aar forud min Faders Begravelse havde

fundet Sted paa Holmens Kirkegaard i vort Familie-Gravsted der.

Vor Broder havde altid sørget for, at Moder og vi Intet skulde mangle af Livets Bekvemmeligheder, og nu, da Moders Pension fra Regeringen og Enkekassen ophørte, blev hans Omsorg for os Søstre af et langt større Omfang, da vi aldrig have modtaget nogensomhelst Understøttelse fra vort Land, eftersom min Broder ikke vilde, at vi skulde søge herom, saalænge han kunde staae os bi. Ja, uagtet han havde Regeringens Tilladelse til for sin Hustrues Skyld at opholde sig i England, vilde han ikke trække sin Pension til Forbrug der, men lod den alene benyttes i Danmark, dels til at understøtte os og dels til aarlige, fastsatte Gaver til flere Trængende saavel som til rigelige Bidrag ved alle offentlige og private Indsamlinger, dels endelig til Indkjøb i Danmark af danske Kunst- og Industrifrembringelser.

De Aar, der ere henrundne, have ført megen Lykke og mange Glæder med sig, dog ogsaa Savn og Prøvelser, hvorunder jeg regner den, at min Broder var afskaaren fra os og vort fælles Land og fra en stadig, større Virksomhed ved den Afsondring, hvori han levede i sit skønne Hjem. Vel havde han meget at varetage ved deres store Ejendomme og Deltagelse i Godtgjørenheds-Beskjæftigelser, men det var ikke nok for hans Aand og efter den store Afvexling af Forretninger, hvortil han havde været vant ved at færdes saameget i fremmede Lande; han søgte at bøde paa Savnet heraf ved Rejser med sin Hustru, af hvilke den længste var et Ophold af flere Maaneder i Italien; men da selv den korteste Tids Fraværelse fra England var for hende en Opoffrelse, saa indskrænkede deres Rejser sig ogsaa for det meste til England, og flere Gange tog vi Del heri. Vi have haft rig Nydelse og mange lykkelige Dage ved samlede med

dem at besøge de fleste af de skønneste Egne i England, Skotland og Irland, ved at beseede de talrige, storartede Herresæder og velbevarede, herlige Ruiner af Klostre, Kirker og Slotte, som tilsammen udgjøre Englands store Tiltrækning for Rejsende. Det har været Dage, uforglemmelige og kjære for Erindringen, som nu beriger min Søsters og mit ensomme Liv og gjøre os uafhængige af Verden. En højst interessant Tid for os var saaledes, da vi i Juli 1871 kom til England efter kjærlig Indbydelse af Broder og hans Hustru, der selv havde lagt Planen til en længere Tour. Efter en fjorten Dages Ophold hos dem i deres dejlige Hjem, og efterat have deltaget i flere store Selskaber og Diners, givne til os af vor Svigerindes Slægtninge og vore og min Broders Venner samt hos dem selv, rejste vi Alle til det gamle York, saa interessant ved sin prægtige Domkirke, hvor vi bivaanede »*The Anthem*«, gribende i sin Effekt ved et talrigt Kor af første Klasses Sangere og det mægtige Orgel; men ogsaa selve Byen er højst mærkværdig ved sine Fæstningsværker fra Romernes Tid, som endnu ere i fuldkommen Stand, trodsende Tiden ligesaa vel som de mange fjendtlige Angreb, blandt hvilke ikke mindst dem af de dengang berygtede Danske, som hærgede disse Egne. Her have desuden de romerske Kejsere Hadrian, Septimius Severus og Caracalla holdt Hof; her blev Constantin den Store født Anno 272; og foran disse stærke Mure forsøgte selve William Erobreren forgjæves mangen blodig Belejring. Fra York tog vi til Edinburgh. Hele Vejen er af historisk Interesse, og selve den skotske Hovedstad maa sees for at fattes. Ingen Beskrivelse kan give det storartede Indtryk, man modtager ved det første Syn af disse Templer, Monumenter og Arkader, der højt fra Skyerne paa Bjergets Top sees ned paa den pragtfulde, mylrende Stad, og den stolte

Borgfæstning, der knejser truende paa Klippernes Tinde, eller Holyrood-Castle i Dalens Skjød ved Foden af Salisbury-Crag med Arthur's Seat paa dets svimlende Højde, med Minderne om Skotlands skønne, ulykkelige Dronning.

Herfra gjorde vi Udflugter til Roslyn Chapel, Melrose Abbedi, Abbotsford og til Dryburys Ruiner, de dejlige Egne, hvor Walter Scott har levet, og hvor hans Grav staaer. Videre gik derpaa vor Rejse, følgende Sporene af hans herlige Digte, til Linlithgows ødelagte Slot, hvor Marie Stuart saae Lyset; til Sterling Fæstning med sin mageløse Udsigt fra Klippen, der rejser sig som et enligt Kæmpebjerg i den vidtstrakte Egn; over Perth til Kenmore med Taymouth Slot ved den lille, yndige Sø. Herfra tog vi privat Vogn og i det herligste Vejr gjorde vi den allerskjønneste Kjøretour gjennem de prægtige Bjergegne, hvor Hundreder af Kilder risle som Sølvtraade ned ad Bjergenes Sider, til Callender, en yndig By af lutter Landsteder, og saa til »*the Trosacks*«, Søerne bag det snevre Bjergpas ved Loch Achray, med vore Tanker og vor Fantasi opfyldt af Walter Scotts skønne Digt »*The lady of the lake*«, hvorom hvert Skridt minder i denne vilde, romantiske Bjergegn, og som endog begejstrede vor Kudsk, der mente at kunne udpege for os selve det Sted, hvor Skotlands Konge, Ridder James Fitz-James i Digtet bestod Tvekampen med Roderick Dhu. Her, hvor de yndige Søer Loch Achray, Loch Cathrine og Loch Lomond føre den Rejsende fra det ene malerisk fortryllende Landskab til det andet, nød vi det herlige Syn af Solstraalernes Bryden under en af de i disse Egne hyppige Tordenbyger, som frembragte Regnbuens Farvepragt, der, seet gjennem de lette Taagers svævende Slør, glimtede som et Blomsterdække langs Bjergets Side — et mageløst Syn, der for et Øjeblik for-

trængte Skotlands ridderlige Digte for at minde os om Wordsworths Begejstring for Naturens rige Afvexling af Skjønhed. Vor Rejses Slutning gik over det skønne Loch Lomond med de talrige, skovdækte Øer til Glasgow, herfra med Dampbaad ned ad Clyden, hvis Kyster ikke mindre have været forherligede af den store Digtens Aand, og idet vi derpaa krydsede »the North Channel«, ankom vi til Belfast, en smuk By med en driftig Befolkning, hvor Intet tydede paa den herskende Elendighed i Irland. Her anskaffede min Broder en privat Ekvipage med Heste og Kudsk til at følge med os til det landlige Hjem i Nordens Bjergegn. Vi tilbragte nu med dem en hel Maaned i Irland paa vor Broders og Svigerindes Ejendom i Tyrone County, besøgte derfra de mærkelige Basaltklipper paa Irlands Nordkyst, kaldede *the Giant's Causeway*, hvor Naturkræfterne i deres mægtige Oprør i en ukjendt Fortid have frembragt Formationer, der snarere synes et Værk af Kunstens møjsommelige Arbejde. Paa Hjemrejsen opholdt vi os noget i Dublin og krydsede derfra over til Holyhead, herfra med Jernbanen, desværre for hurtig, langs de henrivende Egne af Kysten fra Bangor til Chester, den forunderlige By, der opfører sine Huse og store Bygninger i gammeldags Stil, saa at man befinder sig som i Middelalderens Tid, hvor Gavlen er til Gaden, og med kuriøse Udskjæringer og Zirater, udhugne i Sten, med de besynderlige Rows, dobbelte, ovenpaa hinanden tildækte Fortouge, der løbe Byen rundt, med de gamle Fæstningsmure og Taarne, den By, hvor Englands Oldgranskere finde de rigeste Fund for Undersøgelser og Studier.

Efter en Fraværelse af fire Maaneder, iberegnet et tre Ugers Ophold i Brüssel for der at gjensee mange kjære Venner, kom vi Søstre tilbage til vort eget kjære,

danske Hjem, hvor dog fra nu af Savnet af Forældre og Broder stedse skulde føles.

Mange lignende glade Sammenkomster og nydelsesrige Rejser have vi nydt i de paafølgende Aar. En fornøjelig Tid for os var i 1879—80, da vi Søstre efter et Besøg paa sex Uger hos en kjær Veninde i Paris tog til Cannes for at møde andre kjære Venner. Det første Syn af den tropiske Naturs rige Fylde var overvældende ligesom Middelhavets fortryllende Skjønhed i dets evige, mægtige Bølgegang mod de maleriske Klippekyster langs Riviera di Ponente. Efter tre Maaneders Ophold i Cannes, Nizza og Menton havde Broder sat os Stævne i Genf; han og hans Hustru mødte os her, og vi gjorde nu en herlig Tour gennem Schweiz og derefter til Paris, hvor vi skiltes ad. Min Broder sagde dog dengang, at han ikke oftere vilde overtale sin Hustru til at rejse udenfor England, hvilket, vidste han, ingen Nydelse havde for hende, hvorfor han det paafølgende Aar (1881) foreslog os at komme til dem.

Det blev tillige vort sidste Besøg hos dem. De foretog den Gang som sædvanlig en fornøjelig Udflugt med os, først til Cambridge, der er ligesaa mærkeligt og interessant som Oxford ved sine mægtige Universiteter; derfra besøgte vi de herlige Domkirker i Ely og Peterborough, saa til Nottingham, hvorfra vi tog til Chatsworth, Hertugen af Devonshires prægtige Herresæde, og besaae derpaa Ruinerne af det gamle Slot Haddon-Hall med dets romantiske Minder. Det var en herlig Tour, men ledsaget af ængstelige Bekymringer for ham, der gav os disse Nydelser. Englands Klima var i høj Grad skadeligt for ham, der havde været vant til Amerikas lette Luft og oplivende Sol, og i lige Maade savnede han vor nordiske, friske, styrkende Luft. Han søgte at

styrke sig ved daglige, lange Fodvandringer, men den altid tunge Luft med de tykke, klamme Taager, der næsten bestandig svæve over Londons Omegn, gav ham hyppige og voldsomme Forkjølelser. Og da Vinteren kom, bragte den os ogsaa Efterretning om Begyndelsen af den Lungesygdom, der skulde tage ham fra os. Men først kom Døden dog hos os selv. Vor kjære, blide Søster Therese døde efter en kort, men hurtig tiltagende Svækkelse den 8de Juni 1882, en stille Død efter et stille, tilbagetrukket Liv, men velanvendt ved utrættelig, til det Sidste vedholdende Flid og erhvervede Kundskaber. Hun var hjemme i det Bedste af fem Sprogs klassiske Litteratur og en sand Hjælp for os Søstre, ja endog Fader og Broder sagde spøgefuldt, at de ikke behøvede Diktionærer eller historiske Noter, naar Therese var der. Hun elskede Musik med sin hele Sjæl, og hendes Spil kom ogsaa fra Følelsernes Væld. Det var et dybt følt Savn, da hun gik bort, og dog var det kun en Forberedelse paa det endnu større Tab, der ventede os i vor Broder, ham, som var vor eneste Støtte i Livet, og hvis Tanke var uafbrudt henvendt paa at værne os mod Savn og Prøvelser, selv længe førend der var nogen Anledning til at troe, at han, den Yngste af os, skulde gaae forud for os. Og nu da Sygdom i Virkeligheden kom, hvor utrættelig var han da ikke i at ordne Alt paa bedste Maade for os! Hvilke Dage og Nætter have vi ikke tilbragt i Svingninger mellem Haab og smertelig Angst! Vore Bønner til ham og hans Hustru om at tage til Syden blev ubønhørte, da de nødigt vilde forlade deres skønne Hjem. Først da Lægen erklærede, at det gjaldt Livet, rejste de i Januar 1883 til Middelhavets Kyst. Men det var for silde. Han fik et Tilbagefald af fire Dages Blodstyrtning. Nu kunde min Søster og jeg ej

udholde det længere her, vi afrejste i Slutningen af Februar, og Gud forundte os at tilbringe to Maaneder i hans Nærhed. Han var bedre, kun yderst afkræftet, men hans naturlige Livfuldhed kunde dog stundom vende tilbage. Da kom flere Dødsfald af nære Slægtninge og Andre, der stod i Forhold til dem, hvilket nedstemte dem Begge, og de besluttede at tage hjem. Imod Lægens indstændige Bøn og Advarsel og min Søsters og mine inderlige Overtalelser tiltraadte de Hjemrejsen, men naaede kun til Cannes. Her sank han hen, og efter tolv Dages tiltagende Afkræftelse kom Døden, smertefri og stille, og befriede ham fra den lange Prøvelsens Tid. Han saae den rolig og tilfreds imøde, tog kjærlig Afsked med sin Hustru og os, for hvem han til det Sidste tænkte paa at lette Besværlighederne ved hans Begravelse.

Han var født Juledag 1819. Han døde Pintsemorgen den 13de Maj 1883, og hans Lig landede i Fædrelandet paa den hellige Trefoldigheds Fest. Han hviler nu hos vore Forældre og Søster paa Holmens Kirkegaard.

Naar jeg overtænker min Broders Liv, mindes jeg ham i en uafbrudt Flid fra hans tidligste Ungdom med forskjelligartede Studeringer, hvortil Omstændighederne opfordrede ham, ligesom fra hans første Indtrædelse i den diplomatiske Karriere i en fortsat Afvexling af Forretninger og uventede Stillinger, hvortil han blev kaldet. Ogsaa er det mærkeligt, hvilke højst vigtige Sager og hvor store Begivenheder, baade glædelige og dybt sørgelige, der have været sammentrængte og have fulgt hurtig paa hinanden netop under hans Embedsførelse som Missionschef.

Gjennem disse Mindeblade har jeg levet mig ind i Fortiden og undertiden følt mig lykkelig ved at glemme

det Nærværende. Nu, da jeg har naaet Slutningen, træde Savnene og Sorgerne atter frem i Forgrunden af mine Tanker og fornye Smerten over Alt, hvad vi have lidt og tabt.

Man vil maaskee finde, at jeg har været for vidtløftig i denne Beretning om vor Familie. Men jeg stoler paa den Overbærenhed, som Velvillie sædvanlig skjænker den, der har prøvet megen Sorg.

